

**ANADOLU'DA KONUT VE TÜRK EVİ OLUŞUMU SÜRECİ VE
EDİNCİK EVLERİ ÖRNEĞİ**

MELİKE NUR HANAYLI

**İŐİK ÜNİVERSİTESİ
HAZİRAN, 2022**

ANADOLU'DA KONUT VE TÜRK EVİ OLUŞUMU SÜRECİ VE
EDİNCİK EVLERİ ÖRNEĞİ

MELİKE NUR HANAYLI

Işık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İç Mimarlık Yüksek Lisans Programı
2022

Bu tez, Işık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'ne Yüksek Lisans (MA)
derecesi için sunulmuştur.

IŞIK ÜNİVERSİTESİ
HAZİRAN, 2022

İŞIK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ANADOLU'DA KONUT VE TÜRK EVİ KİMLİĞİ OLUŞUMU SÜRECİ VE
EDİNCİK EVLERİ ÖRNEĞİ

MELİKE NUR HANAYLI

ONAYLAYANLAR:

Doç. Dr. Gülru KOCA
(Tez Danışmanı)

Işık Üniversitesi

Doç. Dr. Serpil ÖZKER

Işık Üniversitesi

Doç. Dr. Saadet AYTIS

Mimar Sinan Güzel
Sanatlar Üniversitesi

ONAY TARİHİ: / /

THE PROCESS OF HOUSING AND TURKISH HOUSE IDENTITY FORMATION IN ANATOLIA AND THE EXAMPLE OF EDINCIK HOUSES

ABSTRACT

The residences, whose main function is to protect people from environmental factors, are the physical spaces that best reflect the socio-cultural texture of the society. The rapid development of technology and the improvement of the economic situation of the people have changed the life cycle of society. This change has also led to changes in housing structures developed by different civilizations in different parts of the world. In this context, “The Traditional Turkish House”, which is at the forefront of Turkey’s cultural heritage list, appears as traditional housing structures created by Anatolia for centuries.

“Traditional Turkish Houses”, which are one of the important examples of cultural heritage unique to Anatolia, see the value they deserve in same regions. Most of the buildings have been destroyed in recent years as a result of indifference and efforts to approach modernism. In this context, today’s Edincik houses that have not been fully discovered yet.

In line with this study, the historical processes of the Turkish houses in Anatolian architecture, plan types, facade features and interior setups and traditional houses reflecting the traditional house architecture in Turkey Edincik Houses but not fully preserved, were examined. The definition of the traditional historical texture, the importance of the historical texture in tourism and similar areas, the current situation of the historical texture in Edincik, and the necessary measures to protect these structures are discussed. As a result, it has been determined that the reasons such as the desire of the people of the region to live in modern spaces in line with today’s technological developments, economic concerns, and the maintenance and restoration works of a limited number of traditional Turkish houses, most of them are due to disrepair.

Keywords: Cultural Heritage, Traditional Residence, Turkish Houses, Edincik, Preservation Methods.

ANADOLU’DA KONUT VE TÜRK EVİ KİMLİĞİ OLUŞUMU SÜRECİ VE EDİNCİK EVLERİ ÖRNEĞİ

ÖZET

Temel işlevi insanları çevresel etmenlerden korumak olan ve yaşamsal faaliyetlerin sürdürüldüğü konutlar; toplumun sosyo-kültürel dokusunu en iyi şekilde yansıtan fiziksel mekânlardır. Teknolojinin hızla gelişimi ve halkın ekonomik durumunun iyileşmesi toplumun yaşam döngüsünü değiştirmiştir. Bu değişim, dünyanın farklı yerlerinde farklı medeniyetler tarafından geliştirilmiş konut yapılarında da değişime yol açmıştır. Bu bağlamda, Türkiye’nin kültür mirası listesinde ön sıralarda yer alan “Geleneksel Türk Evi”, Anadolu’nun yüzyıllar boyunca oluşturduğu geleneksel konut yapıları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anadolu’ya özgü önemli kültürel miras örneklerinden biri olan “Geleneksel Türk Evleri”, bazı bölgelerde hak ettiği değeri görmektedir. Yapıların büyük kısmı ise son dönemlerde ilgisizlik ve modernizme yaklaşma çabaları sonucu yok olmaktadır. Bu çerçevede, günümüzde “Edincik Evleri” de henüz tam anlamıyla keşfedilmemiş “Geleneksel Türk Evi” örnekleri arasında yer almaktadır.

Bu çalışma doğrultusunda; Anadolu mimarisindeki Türk evlerinin tarihsel süreçleri, plan tipleri, cephe özellikleri ve iç mekân kurguları ile Türkiye’deki geleneksel konut mimarisini yansıtan, ancak tam anlamıyla korunamamış “Edincik Türk Evleri” incelenmiştir. Geleneksel tarihi dokunun tanımı, tarihi dokunun turizm vb. alanlardaki önemi, Edincik’teki mevcut tarihi dokunun durumu ve bu yapıları korumak için gereken önlemler ele alınmıştır. Sonuç olarak; bölge halkının günümüz teknolojik gelişmeleri doğrultusunda modern mekânlarda yaşama isteği, ekonomik kaygıları gibi sebepler ile sınırlı sayıdaki geleneksel Türk evinin, bakımlarının ve restorasyon çalışmalarının yapıldığı, birçoğunun ise bakımsızlıktan yıkılmaya yüz tuttuğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Geleneksel Konut, Türk Evleri, Edincik, Koruma Yöntemleri.

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitimin sırasında yıllarımı en iyi şekilde değerlendirmemi ve onları değerli kılmama yardımcı olan pek çok kişi hayatımda yer almaktadır. Tez danışmanım Doç. Dr. Gülru KOCA'ya akademik alanda gelişmeme sağlamış olduğu katkılardan dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Doç. Dr. Serpil ÖZKER'e ve Doç. Dr. Saadet AYTIS'a yoğun çalışmaları arasında tezimi okumaya zaman ayırdıkları ve değerli eleştirilerini esirgemeyerek bu tezin olgunlaşmasına katkıda buldukları için teşekkür ederim.

Lisans ve yüksek lisans eğitimin süresince gelişimime katkıda bulunan tüm hocalarıma kıymetli bilgi paylaşımları için teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca annem Sema HANAYLI, babam Ali HANAYLI, erkek kardeşim Halit HANAYLI ve müstakbel eşim Halit GÜNER'e bu süreçte bana gösterdikleri sabır, anlayış ve destekleri ile hep yanımda oldukları için teşekkür ederim.

Melike Nur HANAYLI

İÇİNDEKİLER

ONAYLAYANLAR	i
ABSTRACT.....	ii
ÖZET.....	iii
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	viii
RESİMLER LİSTESİ.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM 1.....	2
1. GİRİŞ	2
BÖLÜM 2.....	4
2. ANADOLU'DAKONUT VE "TÜRK EVİ"KİMLİĞİ OLUŞUM SÜRECİ	4
2.1 Mekân ve Konut Tanımı	4
2.2 Kültürel Miras Tanımı ve Anadolu'nun Kültürel Mirası.....	6
2.3 Anadolu'da Konut Kültürünün Gelişimi.....	12
2.3.1 Neolitik ve Kalkolitik Çağ M.Ö.8000- 3500	12
2.3.2 Tunç Çağı M.Ö 3500-1200	15
2.3.3 Anadolu'da Antik Çağ M.Ö.1200-M.S. 3500.....	16
2.3.4 Genç Antik Çağ'dan Bizans'ın Sonuna M.S. 500- 1400.....	18
2.3.5 Osmanlı Öncesi Anadolu 1200-1400.....	19
2.3.6 Başlangıçtan Modernleşmeye Osmanlı Çağı 1300-1800.....	20

2.3.7 Modernleşme Dönemi.....	24
2.4 Geleneksel Türk Evinin Ortaya Çıkış Süreci.....	25
2.4.1 Türk Evi İlkeleri.....	28
2.4.2 Anadolu'nun Kültürel Yapısı ve Mekân Kavramlarının Gelişimi.....	30
2.4.3 Türk Evinin Plan Tipleri	34
2.4.4 Türk Evi Oluşumunda Doğal ve Ekonomik Etkenler	38
2.4.5 Türk Evinde Malzeme Kullanımı	40
BÖLÜM 3.....	42
3. BALIKESİR EDİNCİK EVLERİ ve MİMARİ ANALİZİ.....	42
3.1 Balıkesir Kentinin Mekânsal Gelişimi ve Dokusu.....	42
3.2 Genel Özellikleriyle Edincik.....	45
3.2.1 Coğrafi Konumu	46
3.2.2 Ulaşım	47
3.2.3 Bitki Örtüsü ve İklimi	47
3.3 Edincik Tarihsel Gelişimi	48
3.4 Kültürel Miras Yönüyle Edincik.....	49
3.5 Edincik Yerleşiminin Özellikleri ve Mekânsal Yapısı	51
3.6 Plan Şeması ve İç Mekân Düzenlemeleri	53
3.7. Edincik Evlerinin Cephe Özellikleri	57
3.8 Edincik'teki Geleneksel Konut Tiplerinin Belirlenmesi.....	62
3.9 Geleneksel Edincik Evlerinin Korunmasına Yönelik Çalışmalar ve Öneriler....	64
BÖLÜM 4.....	79
4. SONUÇ	79
KAYNAKÇA	82
ÖZGEÇMİŞ.....	100

RESİMLER LİSTESİ

Resim 2.1 Mekân Oluşumu.....	4
Resim 2.2 Mekân	4
Resim 2.3 Yuvarlak Kulübeli Kamp Yerleri	13
Resim 2.4 Güneşte Kurutulmuş Kerpiç	13
Resim 2.5 Bereketli Hilal Bölgesi.....	13
Resim 2.6 Aşıklı Höyük Aksaray (7. Yüzyıl Sonları)	14
Resim 2.7 Çatalhöyük VI. Yapı Katı Canlandırması.....	14
Resim 2.8 Demircihöyük Yerleşme Canlandırması (Eskişehir)	15
Resim 2.9 Hassek Höyük Canlandırması (Şanlıurfa)	15
Resim 2.10 Değirmentepe Evi Canlandırması (Malatya)	15
Resim 2.11 Çifte Megaron'un Perspektif Görünümü	16
Resim 2.12 Antandros'da Açığa Çıkarılan Geç Antik Villanın Planı	17
Resim 2.13 Peristil Avlulu Yapı	17
Resim 2.14 İnsula Kalıntısı Roma	18
Resim 2.15 Domus Şeması	18
Resim 2.16 Karaçadır.....	19
Resim 2.17 Diyarbakır Artuklu Sarayı.....	19
Resim 2.18 Eyvan	20
Resim 2.19 Antakya Evinde Avlu.....	21
Resim 2.20 Eski Kayseri Evi	21
Resim 2.21 Doğu Karadeniz Bölgesi'ne Özgü Göz Dolma Tekniği	22
Resim 2.22 Karadeniz, Serender	22
Resim 2.23 Gelenekten Kopuş Ayvalık'ta Rum Evi	23
Resim 2.24 Kayseri'de Ermeni Evi	23
Resim 2.25 Geleneksel Türk Evi Örneği-1 (Edincik).....	26

Resim 2.26 Geleneksel Türk Evi Örneği-2 (Edincik).....	26
Resim 2.27 Türk Evi Eyvanlı Plan Şeması	27
Resim 2.28 Konya’da Bulunan Sırçalı Medrese’nin Ana Eyvanı	28
Resim 2.29 Türk Evinin Aile İle Birlikte Büyüyebilmesi.....	29
Resim 2.30 Asya Çadırının İç Düzeni Ve Genel Görünümü: 1-Giriş, 2- Yan Örtü, 3-Üst Örtü, 4-Ateş Yeri, 5- Kerevet, 6- Bölme, 7- Sandık Ve Denkler, 8- Eyer Ve Koşumlar, 9- Demir Askılık.	31
Resim 2.31 Çadır Yaşam Düzeni İle Ev Yaşam Birimlerinin Ortak Alan Kıyaslaması..	32
Resim 2.32 Türk Evinde Serin Tutma Ve Isıtmanın Yapı İçindeki Değişik Çözümleri: 1- Serinletilen Yazlık Ev, 2- Isıtılan Kişi, 3- Isıtılan Oda, 4- Kış Odaları, 5-Kolay Isıtılan Kışlık Ev	33
Resim 2.33 Anadolu’daki Türk Evinde Odaların Çevreyle İlişkileri (Üst Kat)	34
Resim 2.34 Türk Evinde Oda Ve Sofa İlişkisinin Oluşturduğu Plan Düzenleri. 1, 2, 3, 4 - Sofasız, 5, 6, 7, 8 – Dış Sofalı, 9, 10, 11, 12 - İç Sofalı, 13, 14, 15, 16 – Orta Sofalı	34
Resim 2.35 Esenli Mahallesi No:1, Konya, Hacı Kadirlerin Evi	35
Resim 2.36 Türbe Sokak No:22 Akşehir	36
Resim 2.37 Selçuk Mahallesi, Dizdarzade Hasan Bey Sokak, No:1 Antalya.....	36
Resim 2.38 Balbey Mahallesi, Süleyman Efendi Sokak, No:6, Antalya	36
Resim 2.39 Hamambaşı Konağı, 18. Yüzyıl, Hasköy.....	37
Resim 2.40 Sadullah Paşa Yalısı, 18. Yüzyıl, Çengelköy	37
Resim 2.41 Eğimli Arazide Yapısal Kuruluş ve Çevre İlişkisi.....	38
Resim 2.42 Adana ve Kütahya Bölgesinde Orta Alan ve Oda İlişkisi.....	38
Resim 2.43 Anadolu’daki Türk Evlerinin Çok Değişik Ekonomik Etkenlere Bağlı Biçimlendirilmiş Üç Örneği: 1- İmam Evi, 2- Tüccar Evi, 3, Üst Düzey Yönetici Evi.....	39
Resim 3.1 1944 Tarihli Ernst Egli Planı	43
Resim 3.2 Yıldırım Camii (1388)	43
Resim 3.3 Balıkesir Gar Binası (1913)	43
Resim 3.4 Zağnos Paşa Camii (1461).....	44
Resim 3.5 Zağnos Paşa Camii Plan Şeması.....	44
Resim 3.6 Saat Kulesi (1901).....	44
Resim 3.7 Karesi İdadisi (1886)	44
Resim 3.8 Edincik	45
Resim 3.9 Edincik İşaretili Harita, 2022	46

Resim 3.10 Edincik Konumu	47
Resim 3.11 Tahire Hanımın Evi-Edincik.....	50
Resim 3.12 272 Numaralı Edincik Evi	50
Resim 3.13 Edincik Bölgesinde Üç Döneme Ait Yapı Örnekleri.....	51
Resim 3.14 Edincik Evlerinin Kot Farkına Göre Şekillenmesi	52
Resim 3.15 Edincik Evlerinden Oda Örnekleri.....	54
Resim 3.16 Edincik Evlerinden Yüklük Ve Depolama Alanı Örnekleri	54
Resim 3.17 Edincik Evlerinden Eski Ve Modernleştirilmiş Mutfak Örnekleri	55
Resim 3.18 Edincik Evlerinden İç Mekân Merdiven Örneği.....	56
Resim 3.19 Edincik Evlerinden Dükkân Ve Depo Örnekleri	57
Resim 3.20 Edincik Evlerinin Parsel Konumuna Göre Cephe Görünümü Örneği.....	58
Resim 3.21 Edincik Evleri Dış Mekân Kapısı, İç Mekân Kapısı, Kapı Tokmağı Örneği.....	59
Resim 3.22 Edincik Evlerinden Pencere Örnekleri.....	60
Resim 3.23 Edincik Evlerinden Kepenkli Ve Parmaklıklı Pencere Örnekleri.....	61
Resim 3.24 Edincik Evlerinden Oluklu Ve Alaturka Kiremitli Kıırma Çatı Örnekleri	61
Resim 3.25 Tahire Hanım Evi İç - Dış Görünüm, Edincik.....	62
Resim 3.26 Akif Bey Konağı İç - Dış Görünüm, Edincik	63
Resim 3.27 C1 – Cephe Görünümü	68
Resim 3.28 C2 – Cephe Görünümü	68
Resim 3.29 C3 – Cephe Görünümü	69
Resim 3.30 C4 – Cephe Görünümü	69
Resim 3.31 C7 – Cephe Görünümü	69
Resim 3.32 C5 – Cephe Görünümü	70
Resim 3.33 C6 – Cephe Görünümü	70
Resim 3.34 C8 – Cephe Görünümü	70
Resim 3.35 C9 – Cephe Görünümü	70
Resim 3.36 C10 – Cephe Görünümü	71
Resim 3.37 C11 – Cephe Görünümü	71
Resim 3.38 C12 – Cephe Görünümü	72
Resim 3.39 C13 – Cephe Görünümü	72
Resim 3.40 C14 – Cephe Görünümü	72
Resim 3.41 C15 – Cephe Gönümü.....	73
Resim 3.42 C16 – Cephe Görünümü	73

Resim 3.43 C18 – Cephe Görünümü	73
Resim 3.44 C19 – Cephe Görünümü	73
Resim 3.45 C17 – Cephe Görünümü	74
Resim 3.46 C20 – Cephe Görünümü	74
Resim 3.47 C21 – Cephe Görünümü	74
Resim 3.48 C22 – Cephe Görünümü	75
Resim 3.49 C23 – Cephe Görünümü	75
Resim 3.50 C24 – Cephe Görünümü	75
Resim 3.51 C25 – Cephe Görünümü	75
Resim 3.52 C26 – Cephe Görünümü	76
Resim 3.53 C27 – Cephe Görünümü	76
Resim 3.54 C28 – Cephe Görünümü	76
Resim 3.55 C29 – Cephe Görünümü	77

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1 Edincik / Seçili Alan Tescilli Yapı Sayıları Oranı.....	67
Tablo 3.2 Seçili Alanda Bulunan Yapıların Grafik Dağılımı	68
Tablo 3.3 Seçili Alanda Bulunan Yapıların Tablo Dağılımı	77

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Mekânsal Etki Yaratan Kompozisyon Öğeleri, Dış Mekân- İç Mekân.....	5
Şekil 3.1 Edincik Evi Plan Şeması Örnekleri.....	53
Şekil 3.2 Edincik Vaziyet Yerleşim Planı.....	65
Şekil 3.3 Edincik Seçili Alan Analiz Planı	66

KISALTMALAR LİSTESİ

UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
ICCROM	: Uluslararası Koruma Çalışmaları Merkezi ve Kültür Varlıklarının Restorasyonu
ICOMOS	: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
GCI	: Getty Koruma Enstitüsü
EAHTR	: Avrupa Tarihî Kentler Birliği
ICOM	: Uluslararası Müzeler Konseyi
WMF	: Dünya Anıtlar Fonu
OWHC	: Dünya Miras Şehirleri Örgütü
BM	: Birleşmiş Milletler
WHC	: Dünya Miras Sözleşmesi
GEEAYK	: Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
KUDEB	: Koruma Uygulama Denetim Büroları
İSMEB	: İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi
ÇEKÜL	: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
KUMİD	: Kültürel Mirasın Dostları Derneği

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

İnsanoğlunun tarımla ilgilenmeye başlaması sonucu, çadırlar yerini kalıcı konutlara bırakmıştır. Bilim ve teknoloji alanındaki yeniliklerle birlikte dünya konut mimarisi gelişmiştir. Konut yapıları; insanların başta barınma olmak üzere farklı pek çok ihtiyacını karşılamak için inşa edilmiş yapılar olup kültürel özelliklere, çevrenin fiziksel koşullarına ve çağın teknolojisine bağlı olarak biçimsel ve yapısal değişiklikler göstermektedir. Konut planlaması yapılırken, doğal çevre koşullarının ve yapıda yaşayacak bireylerin sahip olduğu kültürel değerlerin dikkate alınması zorunluluğu olduğundan, geleneksel verilerden faydalanmak gerektiği söylenebilir. Bu gelişime temel kaynak niteliğindeki geleneksel konut mimarilerinden olan “Türk Evi”, içinde geliştiği toplumun kültürel değerlerini yüzyıllar boyunca yansıttığı için ayrı bir yer tutmaktadır. Günümüzde değer bulan geleneksel Türk evi, bulunduğu yere ve kültüre bağlı olarak çeşitli tipolojiler içerisinde kullanılan donatıları, her işleve yanıt verecek yapıda düzenlemiştir (Arat, 2011).

Kültürel miras olarak kabul edilen geleneksel Türk evi mimarisinin korunması, mimari dokunun ve buna bağlı çeşitli maddi manevi kazanımların korunabilmesi için oldukça önemlidir. Kültürel miras kavramı ilk kez UNESCO tarafından, “*Miras, bizim geçmişten aldığımız, bugün bizimle birlikte yaşayan, gelecek nesillere aktardığımız birikimlerdir*” şeklinde tanımlamıştır (URL1). Kültürel miras kavramının içerisinde özel bir yeri bulunan geleneksel yapı üretim tekniklerinin korunamaması günümüzde önemli bir sorundur. Türkiye’de tarihi eser restorasyonları eskiye dayanmaktadır. Ancak günümüzde doğru yöntemlerle restore edilmiş eser sayısı oldukça azdır. Bu sebeple birçok eser korunamayarak yok olmuştur.

Restorasyon; sayıları oldukça az bir grup uzman haricindeki toplum tarafından, eski eserler ve anıtsal yapıların tamiri olarak algılanmaktadır. Türkiye’de çoğu insan tarafından bilimsel bir araştırma düzeyine çıkamayan, tamir niteliğinde bir uygulama olarak bilinmektedir (Kuban, 2000). Restore edilecek olan yapı tarihi bir belge olarak ele alınmalıdır. Tarihi bir yapının restorasyonunda, sadece yapıyı ayakta tutmak gayesiyle değil, tarihi kimliği korumanın bilinci ile hareket edilmektedir. Restorasyonu yapılan yapılar; kültür, yaşantı, teknik ve estetik bir belge olarak düşünülerek bütün bu özellikleri ile koruma altına alınmaktadır (Kuban,1971).

Yapıların, zamanla kendilerini çevreleyen ortam koşullarına ayak uyduramaz hale gelmesi, orada yaşayan kişiler tarafından kullanılmamasına neden olmaktadır. Atıl duruma gelen yapılar, zamanla yıkılarak yok olmaktadır. Bu nedenle, kültürel miras niteliğindeki mimari dokunun ve tarihi eserlerin günlük yaşamdan soyutlanmadan, günlük yaşama dâhil edilerek korunması sağlanmalıdır (Fersan,1980).

Kentleşmenin neden olduğu değişim ile yapıların artması her ülke için sadece tarihi eser niteliğindeki yapıların değil, tarihi çevrenin korunması zorunluluğunu da beraberinde getirmiştir. Türkiye’deki sanayileşme ve kentleşmeyle birlikte özellikle Osmanlı dönemindeki eski yerleşim yerleri yok olmaya başlamıştır. Bu duruma engel olmak amacıyla birtakım önlemler alınmış olsa da yeterli olmamıştır. Esas olarak 1960 yılı sonrasında yapılan yasal düzenlemeler ile eski yapıların ve kültürel mirasın korunması sağlanmaya çalışılmıştır. İlerleyen süreçte ise geleneksel dokuya sahip bölgelerdeki eski eserlere yeni işlevler kazandırılarak buldukları bölgelerin ekonomik olarak güçlenmesine katkı sağlanması planlanmıştır (Akın,1995).

Geleneksel Türk evleri, inşası sırasında kullanılan üretim teknikleri, malzemeleri, yer seçimi, konumlandırılması ve iç mekân düzenlemeleriyle günümüze kadar ulaşan konut yapılarıdır (Gögebakan, 2015). Bulduğu konuma ve o konunun kültürüne uygun özelliklere sahip olan geleneksel Türk evleri, yapısında önemli değişiklikler yapılmaksızın gelişim göstermiş olmasına rağmen, bu yapıların büyük çoğunluğu günümüze kadar ulaşamamıştır. Tarihi değere sahip yapıların harabe görüntüsünden kurtarılıp onarılmak suretiyle korunması, ancak toplumun eğitim seviyesinin artırılması ve bilinçlendirilmesi ile mümkündür (Abrahamsen,1979). Bu yapıların günümüz koşullarına ve ihtiyaçlarına uyum sağlayabilmesi için sürekli bakıma ihtiyacı

bulunmaktadır. Buna karşın, bakım için gerekli özenin gösterilmediği bu yapılar, çoğunlukla ekonomik sebeplerle yapı sahipleri tarafından kullanılmadığı ya da kiraya verilmesi nedeniyle hızlıca yok olmaktadır. Yıkılan her eski konut, kültürel ve mimari miras ile bulunduğu bölgenin kentsel dokusunun da yok olmasına sebebiyet vermektedir.

Osmanlı döneminin önemli yerleşim yerlerinden olan Balıkesir'e bağlı Edincik, Osmanlı-Türk mimarisinin güzide örneklerinden olan çok sayıda geleneksel Türk evine ev sahipliği yapmaktadır. Evliya Çelebi, Seyahatname adlı eserinde Edincik çevresinde kiremit çatılı ve kâgir iki bin ev bulunduğunu ifade etmiştir (Çelebi, 2010). Bölgede bulunan yarı kâgir evlerin, kapıları, tokmakları da tarihi eser niteliğindedir. Yine bölgede, Türk mimarisin yanı sıra günümüze ulaşabilen az sayıda Rum yapısı ve yerleşim yeri de bulunmaktadır (Sivrioğlu, 2018, s.213).

Balıkesir'in sosyal konum ve stratejik açıdan en önemli yerleşim yeri olan Bandırma ilçesinin mahallesi konumundaki Edincik, küçük bir yerleşim yeri olmasından dolayı kentleşmeden etkilenmiştir. Bu nedenle, Edincik geleneksel Türk evleri de Cumhuriyetin ilanı sonrasında başlayan modernleşme sürecinden etkilenmiştir. Ekonomik koşulları iyileşen insanlar, tarihi dokuyu yansıtan konutlardan ayrılarak, modern konutlara taşınmıştır. Kimi yapılar atıl vaziyette bırakıldığı için harabeye dönüşmüş; kimisi de kiraya verilmiş ya da satılmış içerisinde yaşayan kişilerce iyi bakılmadığından yok olmaya başlamıştır. Bu durum yapılan araştırmalar sonucunda, yapıların yeni sahipleri tarafından benimsenmemesi veya çeşitli nedenlerle (hazine aramak vb.) talan edilip çürümeye terk edilmesine bağlı olduğunu ortaya koymuştur.

Edincik evleri, Türk kültürünü yansıtan geleneksel yerleşim yerlerinin önemli örneklerindedir (Pesen; Balıkçı, 2012). Bununla birlikte ülke genelinde karşılaşılan koruma problemlerine Balıkesir ve çevresinde de rastlanılmaktadır. Bu anlamda en önemli koruma sorunlarından birisi yapıların envanterlerinin tamamlanmamış olmasıdır. Geleneksel Edincik evlerinin belgelenerek korunması sadece Edincik'in değil, bu bölgedeki tarihin ve geçmiş sosyal yaşantının da belirlenmesine katkı sağlayacaktır. Kültürel mimari mirasımız yönünden önemli yer tutan Edincik evleri hakkında yeterli araştırma bulunmaması nedeniyle araştırmaya değer olan bu konu hakkında "Kültürel Mirasın Korunabilmesi Bağlamında Tarihi Edincik Evlerinin Değerlendirilmesi" adlı tezin hazırlanmasına gerek duyulmuştur.

BÖLÜM 2

2. ANADOLU'DA KONUT VE “TÜRK EVİ” KİMLİĞİ OLUŞUM SÜRECİ

2.1 Mekân ve Konut Tanımı

Ekonomik, fiziksel ve sosyal olarak bir bütün oluşturan mekân, çeşitli yaklaşımlarla ele alınmıştır. Mekân; *insanı çevreden belirli bir oranda ayıran ve yaşamın sürdürüldüğü eylemleri içinde barındıran boşluk veya uzay parçası olarak tanımlanmaktadır* (Resim 2.1). Ayrıca mekân, bir mimari ürünün oluşmasını sağlayan temel etkidir (Resim 2.2). Nitekim insanların kendilerini koruma amacıyla sınırlı bir alan inşa etmeleri ile mimari faaliyetler başlamıştır. Mekân yok ise bir mimari elemandan söz etmek mümkün değildir (URL2).

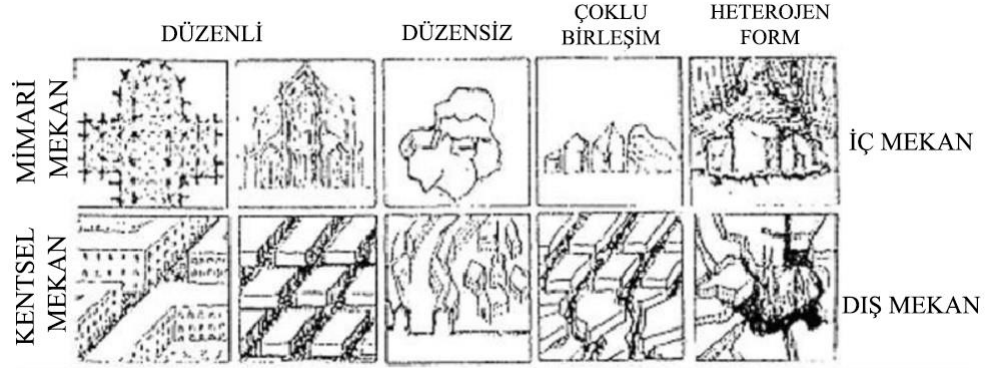

Resim 2.1 Mekân Oluşumu

Resim 2.2 Mekân

Mekânın oluşmasını sağlayan öge ve birleşenler; sınırlayıcı, birleştirici, ayırıcı ve yönlendirici roller içermektedir. Bu roller, gözlemcinin veya kullanıcının mekânı anlamasını sağlamaktadır. Sınırlayıcı öğeler, mekânın oluşturulmasında önemli bir etkidir. İç mekânda bulunan duvar, kolon, kiriş ve çatı gibi elemanlar mekânda sınırlayıcı roller üstlenmektedir (Şekil 2.1). Dış mekânlar ise; doğal, yapısal ve işlevsel sınırlar ile planlanmaktadır (URL3).

Şekil 2.1 Mekânsal Etki Yaratan Kompozisyon Öğeleri, Dış Mekân- İç Mekân

Mekânın özel görünülerinden biri olan konut; insanların içerisinde yaşamlarını sürdürdüğü; beslenme, barınma, güvenlik gibi temel ihtiyaçlarının karşılandığı yerleşim alanları olarak tanımlanabilir (Alga, 2005). Kentbilim Terimler Sözlüğünde ise konut, “Bir ya da birkaç ev halkının yaşaması için yapılmış, insan yaşamasının gerekli kıldığı uyuma, yemek pişirme, soğuktan ve sıcaktan korunma, yıkanma, tuvalet gibi temel gereksinme konularında kolaylıkları bulunan barınak” şeklinde tanımlanmaktadır (Keleş, 1980). İçinde yaşayan insanları olumsuz dış etkilerden korurken aynı zamanda özel hayatın gizliliğini de temin eden konut, ekonomik açıdan değerlendirildiğinde; kullanan kişilerin, gelişmişlik ve ekonomik düzeyleri hakkında bilgi de verebilmektedir (Alga, 2005).

Tarihi ve yaşam kültürünün bir yansıması olan geleneksel mimarinin en önemli yapıları konutlardır. Konutlar, tüm toplumlar için kültürel kimliğin en saf halini taşımaktadır. Kültürel kimliğin kodlarını; malzeme ve yapım sistemi, planlama ve cephe düzenlemeleri, tasarım ve biçimleri oluşturmaktadır (Binan, 2017). Bu bakımdan kültürel

miras ve beraberindeki mimari özellikler, ülke ve toplumların tarih boyunca var olma çabasının önemli değerlerinden biri olarak görülmektedir.

2.2 Kültürel Miras Tanımı ve Anadolu'nun Kültürel Mirası

Miras; geçmişte yaşayan insanların sonraki nesillere bıraktığı her türlü maddi ve manevi varlıktır. Miras; korunması açısından üstün değerlere sahip olan mekân ve olaylar olarak tanımlanmaktadır (Doğaner, 2003). Bu bağlamda, “Kültürel Miras” geçmiş nesillerin sonraki nesillere bıraktığı, içinde bulunulan topluluğa ait değerler bütünüdür (Binan, 2017). Kültürel miras ile geçmiş ve gelecek nesiller arasında değerler ve gelenekler üzerinden bir bağ kurularak, “toplum” ve bu topluma ait tarih ve kimlik oluşmaktadır (Rukancı, 2018).

Kültürel miras kavramı, sanatsal faaliyetler sonucunda ortaya çıkarılmış heykel, anıt, tablo, mozaik gibi ürünlerin yanında insan yaratıcılığının göstergesi olan kitaplar, binalar, şarkılar, gelenekler, törenler gibi her türlü somut ve soyut ürünleri de kapsamaktadır. Toplumlar, yaşadıkları ortamla beraber kendilerini tanımladıkları için şehirler ve doğal çevre gibi varlıklar da kültürel mirasın bir parçası olarak kabul edilmektedir (URL4). Bu nedenle, kültürel ve mimari miras, üzerinde bulunduğu doğal çevrenin de ayrılmaz bir uzantısı konumundadır (Binan, 2017).

Kültürel miras, kentsel ekosistemin bir parçasıdır. Geçmişte kendiliğinden oluşum göstererek doğa olayıyla meydana gelmiş ya da var olan toplumlar tarafından oluşturulmuş ve evrensel değerlere sahip olduğuna inanılan eserler kültürel miras olarak kabul edilmektedir (Külcü, 2015). Tarihi kentler ise toplumların ve toplum kültürünün gelişimini anlatan mekânsal oluşumlardır. Geçmişin yaşayan en önemli kanıtlarından biri olan bu mekânların, toplum tarafından kolaylıkla değiştirilebilen en zayıf parçası ise geleneksel yapı örnekleridir. Buna bağlı olarak tarihi kentleri, kültürel miras olarak kabul ederek çevrelerine uyumlu, düzenli ve çarpık olmayan yöntemler ile korunması sağlanmalıdır.

Geleneksel yapı örnekleri veya mimari miras olarak kabul edilen yapı örnekleri, buldukları bölgenin kültürel değerine ve dolaylı olarak da sosyal ve ekonomik durumuna büyük katkı sağlamaktadır. Bu katkıların sürdürülebilir olması için bölge halkının bu yapıları kullanmaya devam etmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, toplumlar

ve bireyler, yaşadıkları dönem teknolojisinin getirdiği olanakları ve modern kültürel yaklaşımları çağdaş çevrelerde yaşatarak izlerini bırakmak istemektedir. Bu içgüdü, mimari ve kültürel miras alanlarının sürdürülebilirliğinin korunarak geleceğe aktarılmasının önüne geçmektedir.

Kültürel miras, dünya çapında ilginin arttığı önemli bir olgudur (Akkuş;Efe, 2014). Kültürel mirasa ilişkin kavramlar içinde günümüze kadar sağlam kalan en önemli eserler taşınmaz yapılardır. Bu eserler, üretildikleri dönemin mimari dokusunu yansıtma açısından önem taşımakta ve buldukları bölgenin kültürel değerinin artmasına katkıda bulunmaktadır. Mimari mirasın bozulması veya yok olmasıyla tüm dünyada kültürel açıdan ve mimari doku ortamında bir yoksullaşma meydana gelmektedir (Kalay; Şahin; Meriç, 2018).

Kültürel miras alanlarının bozulma ve yok olma sebepleri, doğal ve insan kaynaklı nedenler olarak sınıflandırılmaktadır. Zamana bağlı olarak oluşan doğal nedenler; fiziksel, kimyasal ve biyolojik etmenler olarak tanımlanmaktadır. Sel, kasırga, deprem gibi felaketler çevresel etmenlerden kaynaklanan uç olaylardır. İnsana bağlı olarak zamanla gelişen nedenler; hatalı ve yanlış kullanım, yanlış plan kararları ve tüketim ürünü olma riskleri gibi durumlar sayılabilir. Aynı şekilde; savaş, soykırım ve zorunlu göçler de insana bağlı nedenlerdendir. Bununla birlikte, ulusal kültür varlıklarının envanterlerinin tamamlanmamış olması ve tescil edilen yapıların sayısının azlığı, kültürel ve mimari miras eserlerinin korunmasını güçleştirmektedir. Tescilsiz yapılar kolaylıkla yok olmakta ve buna bağlı olarak tarihi bölgelerin mimari dokusu bozulmaktadır. Bu nedenle tüm toplumlar kültürel ve mimari mirasların korunmasında etkin olarak çalışmalıdır (İsmep, 2015).

Kültürel ve mimari mirasın korunması amacıyla gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde birçok kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütü bulunmaktadır. Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS), Milletlerarası Müzeler Konseyi (ICOM), Europa Nostra ve Çatışmalarda Taşınabilir Taşınamaz Kültürel Mirasın Korunması için Dünya Birliği (WATCH) gibi başlıca sivil toplum örgütleri, kültürel ve mimari mirasın korunmasıyla ilgili belge toplanması ve yayılması, teknik eleman ve restorasyonlarla ilgili sorunların çözülmesini amaçlamaktadır. Bu kurumlar, dünya kültürel mirasının kayıt altına alınıp

korunmasına hizmet etmektedir. Çeşitli düzenleme ve yaptırımlar aracılığıyla bu mirasın uluslararası düzeyde korunması hedeflenmektedir (URL5).

Kültürel miras alanlarında koruma yaklaşımlarının gelişimi 18. yüzyılda Avrupa'da yaygınlaşmış, ardından da farklı boyutlar kazanmıştır (Dedehayır, 2010). UNESCO, ICOM gibi uluslararası kuruluşların oluşmasıyla, “dünyanın her yerindeki kültür mirasının korunması” anlayışı hâkim olmuştur. UNESCO, Avrupa Konseyi, ICCROM, ICOMOS, GCI, EAHTR, ICOM, WMF, OWHC, Europa Nostra düzenlemiş oldukları organizasyonlar ve sağladıkları fonlar ile kültürel mirasın korunması, gelişmesi ve yayılmasını sağlamaktadır. UNESCO ve WHC, mirasın tüm insanlığa ait olduğunu ve bu mirasın korunmasında tüm üye ülkelerin sorumluluğunun olduğunu belirtmektedir (Hacıbekiroğlu, 2017).

Kültürel ve mimari mirasın korunması amacıyla dünya çapında yürütülen faaliyetlerde;

- Arşivcilerin de dâhil olduğu kültürel miras yapılarıyla ilgili çalışma yürüten kurumlar,
- Merkezi, bölgesel ve yerel kültürel miras yapılarıyla ilgili topluluklar,
- Koruma mevzuatı, özel mevzuat ve olası fon kaynakları hakkında bilgisi olan kültürel miras koruma uzmanları,
- Üniversitelerin ilgili bölümleri, müzeler, arşivler, kâr amacı gütmeyen koruma kuruluşları öncü olmaktadır (Ünal, 2014).

Tarihi anıt ve sitlerin korunmasında uygulanması gereken ilke ve teknikler yönünden her türlü araştırmayı yapan uluslararası bir kuruluş olan ICOMOS, 2013 Mimari Mirası Koruma Bildirgesinde “Kültürel Mirası”, “*Geçmişten bugüne ulaşmış, insanların sahiplik bağı içinde olmaksızın sürekli değişim halinde olan değerlerinin, inançlarının, bilgilerin ve geleneklerinin bir yansıması olarak betimlenen somut ve somut olmayan tüm varlıklardır*” şeklinde tanımlanmıştır (URL6).

ICOMOS, uluslararası düzeyde koruma uzmanlarının bir araya gelerek fikir alışverişi yapabileceği bir mecra oluşturarak, koruma hususunda uygulanması gereken ilke ve siyaset üzerine bilgi toplamaktadır. Bu bilgilerin uluslararası düzeyde yayılması korumanın etkinliğinin sağlanması amaçlanmaktadır. Bununla ilgili kurulan belgeleme merkezleri, ulusal ve uluslararası otoritelerle işbirliği halinde çalışarak korumanın etkin

hale getirilmesi için uluslararası sözleşmelerin yürürlüğe girmesi için gerekli faaliyetleri yürütmektedir. Aynı zamanda, koruma uzmanlarının yetiştirilmesi için eğitim programlarının düzenlenmesi ve bunların bilgi ve tecrübelerini uluslararası camianın faydasına sunmak için faaliyet yürütülmesi, bu kuruluşun amaçları arasında yer almaktadır. Bu kuruluşun ülkemizdeki uzantısı olan ICOMOS Türkiye, 1992 yılından günümüze ulusal ve uluslararası düzeyde birçok toplantı ve organizasyona öncülük etmiştir (URL 7).

Kültürel mirasın korunmasında faaliyet gösteren ve uluslararası alanda oldukça etkili bir diğer kuruluş olan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), 1946 yılında milletlerarasındaki eğitim, bilim ve kültür alanlarında işbirliğinin ve yakınlığının sağlanması amacıyla kurulmuştur. Bu kurum, yıkılmak üzere olan veya tehdit unsurları taşıyan anıt ve sit alanlarının korunabilmesi için bilirkşi desteği ve maddi yardım sağlamaktadır. UNESCO, kültürel mirasın korunması için önemli vazifeler üstlenmektedir. Korumanın bilimsel sorunları üzerine bilimsel belge toplayarak yayma, destekleme, teknik eleman yetiştirme ve danışmanlık yapma görevleri arasındadır.

1972 yılında UNESCO'nun 17. toplantısında hazırlanan "Dünyanın Kültürel ve Doğal Mirası'nı Koruma Sözleşmesi" 131 ülke tarafından imzalanmıştır (Hacıbekiroğlu, 2017). Bu sözleşmeyle 20. yüzyıl boyunca üretilmiş veya inşa edilmiş olan anıt, yapı grubu ve sitlerin tescil edilerek Dünya Mirası Fonu'ndan yararlanılması sağlanmaktadır.

UNESCO ve ICOMOS gibi uluslararası kurumların hazırlamış olduğu sözleşmelerdeki kültürel miras türleri, iki ayrı sınıflandırma yaparak açıklanmaktadır.

Kültürel Mirasa ilişkin 1.Sınıflandırma:

- Taşınabilir Kültürel Miras
 - Eser; kitap&dokümanlar, objeler, tablolar vs.
- Taşınamaz Kültürel Miras
 - Yapılı Çevre; binalar, kent peyzajı ve arkeolojik kalıntılar vs.
 - Doğal Çevre; kırsal peyzaj alanları, sahil şeritleri, tarımsal miras vs.
 - Eser; hamamlar, kolezyum, piramitler, mezarlar vs.

Kültürel Mirasa ilişkin 2.Sınıflandırma:

- Somut Kültürel Miras (Yapılı Çevre, Doğal Çevre, Eser vs.)

- Soyut Kültürel Miras (Sesler, Gelenekler, Sözlü Tarih (geleneksel mutfak, giysiler, barınak türü, dini törenler vs.), Değerler vs.)

Kültürel mirası korumak için çalışan kurum ve kuruluşların ortak hedefleri, bu eserlerin yaşatılarak gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktır. Öngörülerini ise; alanlarda tahribatın azaltılabilmesi amacıyla yasal önlemlerle ve mali desteklerle korumanın devamlılığını sağlamaktır (URL8).

UNESCO tarafından, genellikle her yıl farklı ülkelerde Dünya Miras Komitesi toplanmaktadır. Toplantıda korunmaya değer anıt ve sitlere yönelik Dünya Mirası Statüsü, 21 kişilik Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı'nın Dünya Miras Komitesi'nin değerlendirmeleri sonucunda belirlenmektedir. Bu belirlemelerde en önemli kriterler; kültürel veya doğal varlığın benzerinin az bulunması, tarihi gerçeklik taşıması, bozulmamış durumda olmasıdır (URL9).

Kültürel mirasa ilişkin özellikler, Dünya Miras Komitesi tarafından aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- *İnsanın yaratıcı zekâsıyla ortaya konan ve ustalık gerektiren,*
- *Uzun bir zaman diliminde ya da kültür coğrafyasında mimari ya da teknolojik gelişmeler, sanatsal anıtlar, şehir planları veya peyzaj mimarlığı açısından önemli olan ve insanlığa ait değerlerin değişkenliğini gösteren,*
- *Yok olmuş ya da yaşayan medeniyetlerin geleneklerine tanıklık eden ayrıcalıklı ve tek olma özelliği taşıyan eserler,*
- *İnsanlık tarihinde önemli devletleri-olayları işaret eden, göze çarpan teknolojik ya da mimari binalar veya manzaralar,*
- *Dikkat çeken geleneksel yerleşim yerleri ve topraktan yapılmış örnekler,*
- *Doğrudan toplumla ilgili olaylar, gelenekler, fikirler, inanışlar, dikkat çekici nitelikteki sanatsal değeri olan çalışmalardır (Can, 2009, s:8).*

Uluslararası duyarlılığın bölgesel karşılığı olarak, Türkiye çapında kültürel mirasın korunması amacıyla Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL), Türk Tarih Vakfı, Kültürel Mirasın Dostları Derneği (KÜMİD), Tarihi Kentler Birliği, Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı vb. sivil örgütlenmeler faaliyet göstermektedir (Demiral, 2007). Yine Türkiye'de kurulan Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kuruluşu (GEEAYK) ile toplumun koruma bilincinin gelişmesi ve anıtsal yapıların

korunması hedeflenmektedir. Korunma konusundaki yasal düzenlemeler, Koruma Uygulama Denetim Büroları (KUDEB) gibi kamu koruma kurumlarının kurulmasına ve özel kültür girişimlerinin artmasına olanak sağlamıştır. Bu konuda Türkiye’de yürütülmekte olan İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi (İSMEP) ile:

- Kültürel mirasın afet risklerine karşı korunması için projelerin oluşturulmasında ve uygulanmasında görev alacak teknik personele eğitim verilmektedir.
- Afet risk yönetimiyle ilgili toplumsal bilincin sağlanması amacıyla tüm faaliyetler, katılımcı yöntemler ve özendirici mekanizmalar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.
- Tarihi yapıların korunması amacıyla Afet Bilgi Sistemi’ne de dâhil edilen projeler hazırlanmaktadır.
- Uluslararası çevre koruma standartlarında uygulanan projeler sonrasında, korunmanın sürekliliğini sağlamak amacıyla rehberler hazırlanmaktadır.
- Tarihi yapıların korunması amacıyla ulusal standartların oluşturulduğu mevzuatın ve mali teşvik programlarının geliştirilmesi desteklenmektedir (Ünal, 2014).

Ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren bu kurum ve kuruluşlar sayesinde kültürel mirasın korunması hususunda toplumun bilinçlendirilmesi hedeflenmektedir.

Mimari mirasın korunmasında; uygun planlamanın yapılması, kontrol sağlanarak yöntem oluşturulması gereklidir. Amaç her zaman yapılı çevrenin sürekliliğini korumak olmalıdır (Awadh, 2007).

ICOMOS tarafından mimari mirasın korunmasına yönelik süreç, “Araştırma, belgeleme, teşhis, çözümlenme, yorumlama, koruma yaklaşımının belirlenmesi, uygulamaya yönelik müdahale tanımlarının yapılması, uygulama ve izleme faaliyetlerinden oluşmaktadır” şeklinde tanımlanmaktadır (URL7).

Tarihi ve geleneksel yapılar ile bu yapıların varlığıyla tamamlanan kentsel doku, korunması gereken bu kültürel mirasın en önemli unsurlarıdır. Bunların korunabilmesi ve korunmanın sürdürülebilmesi için tarihi ve geleneksel yapıların kullanılmaya devam edilmesi gerekmektedir. Günümüzde mimari miras yapılarının korunabilmesi amacıyla bu yapılara şekil ve üslup değişmeden yeni fonksiyonlar kazandırılmaktadır (Dewi, 2017).

Bu şekilde mimari miras korunurken, Anadolu'daki yapı üslupları da ayakta tutularak toplumun ortak miras bilincine varması sağlanmaktadır.

Bazı durumlarda, bu yapıların bulunduğu bölgeler, turizm vasıtasıyla cazibe merkezi haline dönüştürülerek, yapıların korunması ve sürdürülebilirliği desteklenmektedir. Nitekim kültür turizmi ile bölgede yeni iş kolları oluşmakta ve mevcut iş imkânları da artmaktadır. Bu gibi olumlu etmenler, kaynakları korumayı teşvik ettiği gibi farkındalık oluşmasına da katkı sağlamaktadır (Alnafeesi, 2003).

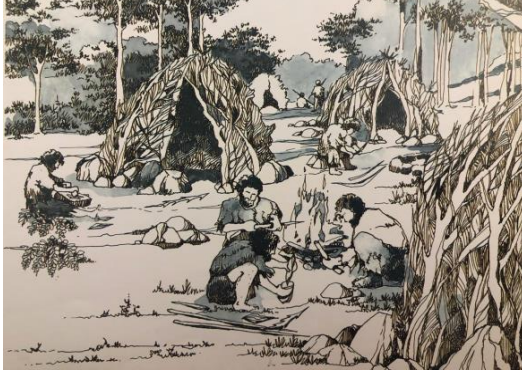
2.3 Anadolu'da Konut Kültürünün Gelişimi

Tarihte en dikkat çeken uğraşlardan birisi insanların yaşadığı doğal çevreyi çeşitli ihtiyaçları doğrultusunda düzenlemesi ve değiştirmesidir. Konutun kökeninde de bu uğraş bulunmaktadır.

Doğadaki tüm canlılar gibi insanlar da çevreden gelebilecek tehlikelere karşı bir şeye veya bir yere sığınma ihtiyacı duymuşlardır. Konut yalnızca fiziki ihtiyaçların karşılandığı maddi öge olarak değerlendirilemez. Konut; sosyal, kültürel ve duygusal ihtiyaçların karşılandığı, insanda ait olma hissi yaratan mekânlardır. Bu ihtiyaçlar, erken dönemde tabiatın sunmuş olduğu hazır ürünlerle (mağara, kovuk) ve bazı geçici çözümlerle giderilmiştir (URL10). Avcılık ve toplayıcılıkla geçinen insanlar, Neolitik ve Kalkolitik dönemde devrim niteliğindeki bir gelişmeyle yaşam biçimlerini değiştirmişlerdir. Tarımla tanışan toplum, üretime dayalı yeni bir çevre kurmaya başlamıştır.

2.3.1 Neolitik ve Kalkolitik Çağ M.Ö.8000- 3500

Neolitik Çağ öncesinde; çeşitli iklimlerde besin arayan ve avlanan insanoğlu göçebe olarak yaşamıştır. Bu göçebe topluluklar, soğuk iklimlerde hayvan postu, kemikleri ile çadır benzeri yapıları oluşturmuşlardır. Ilıman iklimlerde ise, ağaç fideleri, lifleri ve yapraklarından kolaylıkla terk edilebilen barınaklar yapmışlardır. Bu şekilde deneme yanılma yoluyla başlayan ve yüzyıllar boyunca gelişerek ilerleyen süreç sonucunda günümüz yapı kültürü oluşmuştur (Kırlı, 2019).

Resim 2.3 Yuvarlak Kulübeli Kamp Yerleri **Resim 2.4** Güneşte Kurutulmuş Kerpiç

İnsanların besin üretme, depolama ve hazırlık gereksinimleri, mekânın büyütülmesi ihtiyacı, yuvarlak kulübeli kamp alanlarının dörtgen forma dönüşmesini beraberinde getirmiştir (Resim 2.3). Bu ihtiyaç doğrultusunda güneşte kurularak elde edilen kerpiç tuğlalar ile inşa edilen, ayrı duvarları ve düz damı olan yapılar meydana gelmiştir (Acar, 1999). (Resim 2.4).

Dicle ve Fırat nehirleri arasında Mezopotamya olarak bilinen bölge; tarım ve kültürel anlamda Neolitik dönemin en önemli merkezi olmuştur. Bu bölge sınırları hilal şeklini anımsattığı, dinlerin ortaya çıktığı, bölgenin tarıma elverişliliği sebepleriyle “Bereketli Hilal” olarak adlandırılmıştır. Tarihte ilk yerleşim bölgeleri Bereketli Hilal’de oluşmuştur (Resim 2.5).

Resim 2.5 Bereketli Hilal Bölgesi

Radyokarbon araştırmalar ile elde edilen bulgular sonucunda bilinen en eski kültürün de bu bölgede olduğu kanıtlanmıştır. Bölgenin özellikle Türkiye’ye yakın olan

noktalarında, M.Ö. 9000 yıllarında, tarıma ve köy yaşamına geçildiği araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır (URL11). Bölgede bulunan Göbekli Tepe'nin, bir kült merkezi olarak anıtsal boyutlarda mimari, büyük taş yontular, sembolik motifler ve stilize edilmiş canlandırmaların olduğu görülmüştür. Kült, dini inanışlardan dolayı kutsal kabul edilen değerlerin ifadesidir. Örneğin eski Türk toplumlarında, insanları kötülüklerden koruduğuna inanılan ağaç, ateş gibi objeler kültür (URL12).

Neolitik yerleşimlerde, konutların ölçek ve düzenleri birbiriyle benzerdir. Aşıklıhöyük (Resim 2.6) ve Çatalhöyük (Resim 2.7) gibi yerleşimlerde tek ve aynı ölçülerde konutlar, tarım bahçeleri ve dörtgen damlardan oluşan yeni yapılar görülmektedir. Bu konutlarda damlar, yiyeceklerin güneşte kurutulması veya gereğinde savunma için kullanılabilir şekilde yatay düzlemde inşa edilmiştir (Özdemir, 2017).

Resim 2.6 Aşıklı Höyük Aksaray
(7. Yüzyıl Sonları)

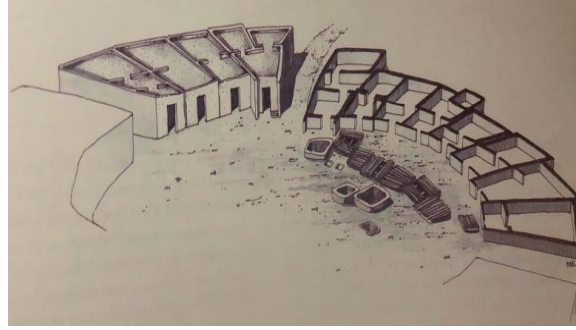

Resim 2.7 Çatalhöyük VI. Yapı Katı
Canlandırılması

Çatalhöyük gibi yerleşimlerde, yerleşik hayvancılığın ekonomiye dâhil edilmesiyle, hayvanlar evlerin yakınına getirilmiştir. Bunun sonucunda, konutlar önceden oluşturulmuş birleşik doku, geçit ve sokaklarla bölünmüştür. M.Ö 6500 yıllarında damlardan içerisine girilen yapılar, kapılar vasıtasıyla genişleyen avlulara açılmaya başlamıştır. Can Hasan I ve Hacılar gibi yerleşimlerde karşılaşılan kalın ve payandalı duvarlar, damlardan girilen çift katlı yapılara işaret etmektedir. Anadolu'da görülen, alt katın ahır ve depo, üst katın yaşam alanı olarak kullanıldığı bu yapılar, binlerce yıl süren yaşam şeklinin temellerini oluşturmuştur (Acar, 1999).

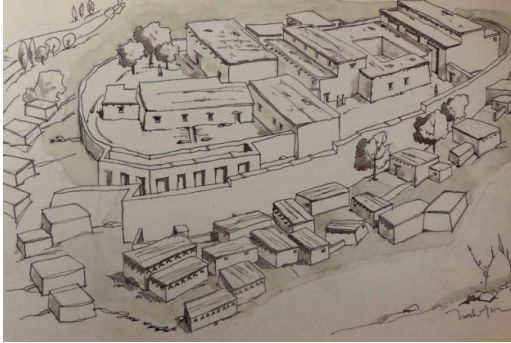
2.3.2 Tunç Çağı M.Ö 3500-1200

Erken Tunç Çağı'nda, Batı Anadolu'da oluşum gösteren yerleşme ve konut ilişkisini sergileyen örneklere biri, Demircihyktr (Resim 2.8). Bu yerleşim yerinde bulunan 30 kadar megaron yapı, emberimsi bir biçime sahip bir alana açılmaktadır. Yapıların arka duvarları ise sur biçiminde bir dizilişe sahiptir.

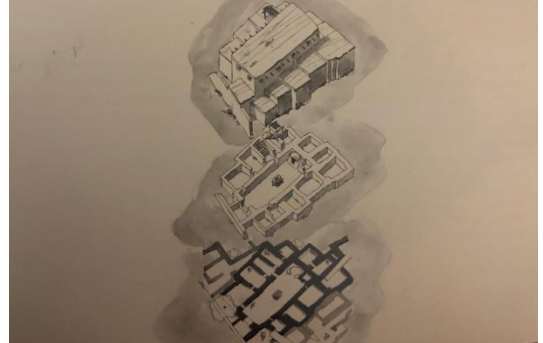

Resim 2.8 Demircihöyük Yerleşme Canlandırması (Eskişehir)

Tunç Çağı'nın önemli yerleşimlerinden olan Hassekhyk'te, (Resim 2.9) Demircihöyük'e nazaran karmaşık yapı düzenlemesi bulunmaktadır. Bölgedeki yapılarda i avlu, iş yeri ve depo eklentileri mevcuttur. Bölgede bulunan bir diğer yerleşim yeri olan Değirmentepe'de (Resim 2.10) ise üç bölümden oluşan kapsamlı konutlar bulunmaktadır (Acar, 1999). Bu yerleşim alanındaki evlerin iki kanadı arasında yer alan orta mekân, üstü kapalı bir avluyla kült etkinliklerin gerçekleştirildiği bir yaşam alanı olarak kullanılmıştır.

Resim 2.9 Hassek Höyük Canlandırması
(şanlıurfa)

Resim 2.10 Değirmentepe Evi Canlandırması
(Malatya)

2.3.3 Anadolu'da Antik Çağ M.Ö.1200-M.S. 3500

Batı Anadolu'da bulunan en eski Hellen evlerinin oval planlı, tek odalı, duvarları kerpiçten, damları sazdan oluştuğu düşünülmektedir (URL13). Bu dönemde, oval evler ortadan kalkmış, çifte megaron yapısı ortaya çıkmıştır. Çifte megaron tipi yapılar, iki megaron yapının aynı çatı altında birleştirildiği, iki katlı, önü ve yan avlulu, çok odalı konut biçimini oluşturmaktadır (Resim 2.11). Megaron, dikdörtgen veya kare planlı, önünde üstü kapalı dar ve uzun geçidi bulunan ahşap çatıyla kaplı olan yapı türüdür (URL14).

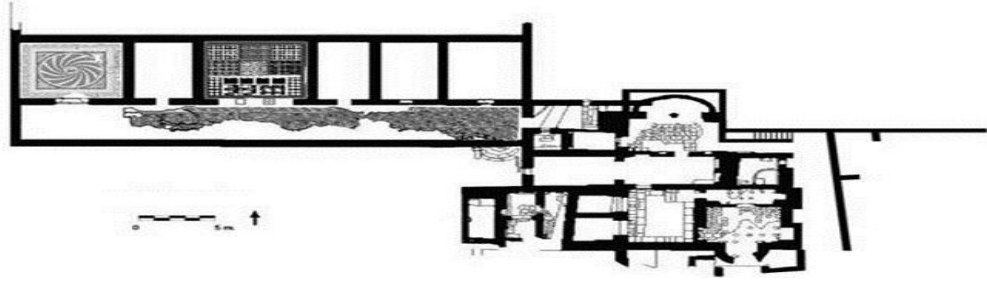

Resim 2.11 Çifte Megaron'un Perspektif Görünümü

Antik Çağ döneminde prostaslı plana sahip konutlar ortaya çıkmıştır. Prostaslı ev planının üç ana ögesi; avlu, prostas ve oikos'tur. Giriş avluya açılır; oradan prostas ve oikosa geçilir. Üstü kapalı ve önü açık avlunun kuzeyinde yer alan, doğal ışık ve hava sirkülasyonunun sağlandığı birim prostastır. Ailelerin toplanma, kabul amaçlı kullanılan esas odası da oikostur (Morkoç, 2008).

Klasik-Hellenistik Dönem (M.Ö 490-323) Prostaslı evler, Peristylli evlere dönüşmüştür. Peristylli ev; her kenarı iyon sütun başlığıyla çevrili, kuzeyden güneye doğru hafif eğime sahip renkli duvar sıvaları bulunan zengin bir yapı türüdür. Bu lüks evlerde zengin ve soylular oturmaktadır. Daha sonraları başka bir avlu tipi olan Atrium plan gelişimi izlenmiştir. Atriumlu plan; iki veya daha çok katın içine açılmış olduğu, geniş ve yüksek üstü kapalı plan tipidir. Roma karakterli, atriumlu plan tipinin uygulandığı Perge evlerindeki kapılar, kuzey veya güneydeki yollara açılmaktadır. Döşeme altındaki kanalları ile atık suyun dışarı atılmasını sağlamıştır (Abbasoğlu, 1999).

2001 yılından beri arkeolojik kazılar ile çıkarılan deniz manzarasına sahip Antandros (Resim 2.12), bir sıra oda dizilişinden oluşmaktadır. Üst sınıf konutlarının sahip olduğu büyük ve geniş portikos ile etrafında odalara sahip konut tiplerini içerisinde bulundurmıştır (Polat, 2002). Bu odaların geneli, mozaikler, renkli freskler ve mermer yer kaplama malzemeleri ile bezenmiştir. Yapılan kazılarda, bölgenin daha zengin halkının konutlarında kanalizasyon sistemi ve büyük hamamlar kullanıldığı anlaşılmıştır.

Resim 2.12 Antandros’da Açığa Çıkarılan Geç Antik Villanın Planı

Antik Çağ, yaşam stillerinin değişim gösterdiği, birçok farklı konut tipinin bulunduğu, statü değerlerinin net biçimde görüldüğü dönemdir. Bu döneme ait peristil avlulu yapılar (Resim 2.13) incelemeler ve kazılar sonucunda bulunmuştur. Bulunan bu yapıların en önemli özellikleri; insanların evlerini yeniden tasarlayıp kullanması, doğal manzaraya sahip malzemelerin sıradan ve basit işçilikle kullanılmasıdır (Koçyiğit, 2013). Antik Çağ’da bu yapılarda ekonomik geliri orta seviye olan kişilerin yaşadığı gözlemlenmiştir.

Resim 2.13 Peristil Avlulu Yapı

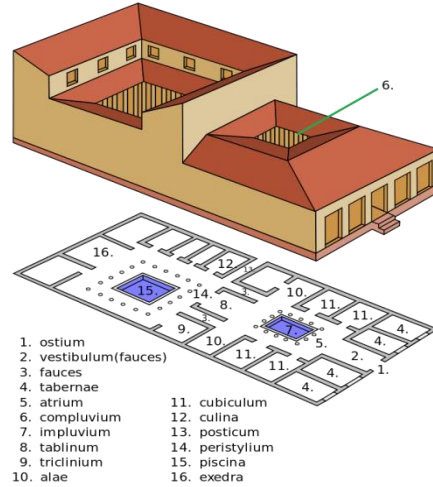
2.3.4 Genç Antik Çağ'dan Bizans'ın Sonuna M.S. 500- 1400

Konut mimarisine ilişkin Bizans'ta aydınlatıcı örnekler bulunmamaktadır. Taşradaki yönetilen sınıfın konutlarının dayanıklı malzemelerle yapılmadığı bilinmektedir. Bizans konutları arkeolojik verilere göre, genellikle kulübe olarak tanımlanmaktadır (Acar, 1999).

Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinin büyük kısmında ve Gürcistan'da bir kule ev geleneği görülmektedir. Bu barınma şekli gerçekte Türk çağı öncesine özgüdür. Genç Roma ve Bizans konutları, çoğunlukla "İnsula" (Resim 2.14) ve "Domus" (Resim 2.15) tip formlarda yapılmıştır. İnsula; caddeler ile çevrili en çok iki katlı yapı türüdür. Alt katların tonozlu dükkân, üst katların dörtgen mekânlardan oluştuğu ve konaklama amaçlı yapıldığı gözlemlenmiştir. Domus ise; kiralık ev bloklarından oluşmuş insulanın tersine tek katlı aile konutudur (URL15).

Resim 2.14 İnsula Kalıntısı Roma

1. ostium	11. cubiculum
2. vestibulum(fauces)	12. culina
3. fauces	13. posticum
4. tabernae	14. peristylum
5. atrium	15. piscina
6. compluvium	16. exedra
7. impluvium	
8. tablinum	
9. triclinium	
10. alae	

Resim 2.15 Domus Şeması

Domus tipi konutlar atrium ve atriumu çevreleyen odalardan oluşmuştur. Tek katlı ya da iki katlı olan bu evlerde; hamam, tuvalet, depo, mutfak bölümleri olduğu görülmektedir. Ayrıca evler arasında 12 yunan fiti (3,6 metre) olması gerekmekte olup yeni bir ev inşa ederken veya onarıken kanunlara uymak zorunludur. Bu kanunlarda onarıma izin verilmiş fakat orijinal görüntünün bozulmaması şartı yer almıştır. Özellikle

diğer konutların manzara ve güneşinin kesilmemesi zorunluluğu da kanunda belirtilmiştir. Bu durum geleneksel Türk evinin de en önemli unsurlarından biridir (URL16).

Konutların zemin katlarında depo olarak kullanılan pitoslar bulunmaktadır. Ahır olarak da zemin katlar kullanılmıştır. Bir diğer konut tipi ise belirli bir şeması olmayan bahçesiz evlerdir. Bu ev tipi; Antik yapılardan kalan malzemeler ile inşa edilmiş küçük odalı, simetrik olmayan konutlardır. Evlerin süslemesi sadedir ve yalnızca saray gibi yapıların cepheleri daha özenilmiş bir görüntüye sahip olmuştur.

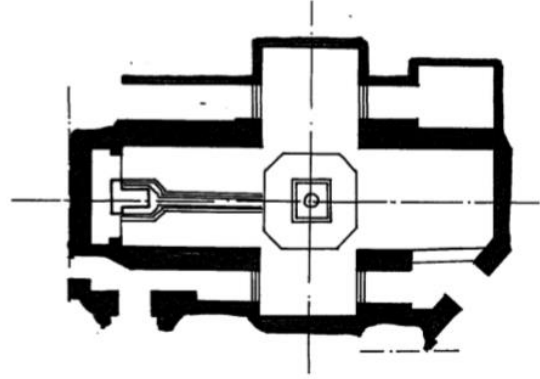
Bir başka yapı formu ise Pentarophai isimli beş katlı evlerdir. Bu yapılarda insanlar, hayvanları ile birlikte yaşamıştır (Tanyeli, 1999). Sosyal olarak daha alt sınıfta bulunanlar bu evlerde yaşamını sürdürmüştür.

2.3.5 Osmanlı Öncesi Anadolu 1200-1400

11. yüzyılda yerleşik ve göçerler olmak üzere iki ayrı kitlenin Anadolu'ya geldiği bilinmektedir. Göçerler çadırlarda (Resim 2.16) barınırken; yerleşik düzendeki toplumlarda farklı yapılar inşa edilerek bu yapılarda yaşam sürdürülmüştür (Bulut, 2021).

Resim 2.16 Karaçadır

Resim 2.17 Diyarbakır Artuklu Sarayı

1961-1962 yılları arasında Diyarbakır'da yapılan kazılar sonucunda bulunan Artuklu Sarayı'nın 13. yüzyıla ait olduğunun saptanmasıyla, bu dönemki konut planlaması hakkında birtakım bilgilere ulaşılmıştır (Resim 2.17). Buna göre, erken Anadolu Türk döneminde yapıların masif duvarlı, az pencereli, içe dönük, avlulu olduğ u anlaşılmıştır (URL17).

1071-1308 yılları arasında Roma ve Bizanslılara ait olan surlarla çevrili kentlere Selçuklular yerleşmiştir. Bu kentlerde bölgesel gelişim söz konusudur. Konutlar; topografyaya bağlı olarak şekillenmiş, genellikle ahşap, kerpiç ve taşla inşa edilmiş, avlulu ve bahçeli, peyzajı önemsenen ve suyun sürekli kullanıldığı yapılara sahip olmuştur (Erdoğan, 1996).

Anadolu’da konutların avluya bakan tarafında, önü açık ve üstü kapalı yüksekçe döşemesi olan, çoğu zaman ortasında havuzu bulunan oturma yerine “eyvan” denilmiştir (Resim 2.18). Eyvan kullanımı, Selçuklu döneminde gelişim göstermiştir. Özellikle medrese ve kervansaray yapılarında havuz, kanal ve avluya yer verilmiştir. Taş kullanımı daha ön plandadır (URL18).

Resim 2.18 Eyvan

Selçuklu döneminde konutların iç mekânları varlığını koruyamamıştır. Fakat bu dönemde yapılan saray ve kervansaraylar, dönemin konut mimarisi hakkında bilgi vermektedir.

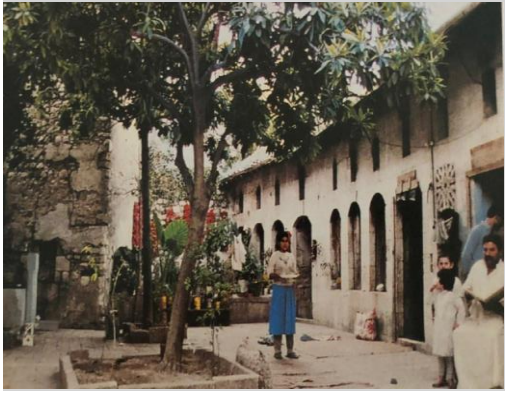
2.3.6 Başlangıçtan Modernleşmeye Osmanlı Çağı 1300-1800

Erken Osmanlı kentleşme pratiklerinin iki nedeni vardır. Birinci neden, Osmanlı tarafından fethedilmiş ve Rumlar tarafından boşaltılmış konutların bulunmasıdır. İkinci neden ise, kendi tarafında kırsal yeni yerleşim alanları oluşturmak için değişim çabasında olunmasıdır. Bu kentsel büyüme çabası, hem merkezden çevreye hem de çevreden merkeze yerleşim modellerini ortaya çıkartmıştır (Tanyeli, 1999, s. 136).

Osmanlı imgesel mimarlığı 15. ve 16. yüzyılda kendi geleneğinde olmayan mimari elemanları resmetmeye başlamıştır. Bu mimari elemanlar; soğan kubbeler, küçük fiskiyeli havuzlar, tek sütunla ikiye bölünmüş pencere açıklıkları, sıvama bezenmiş geniş düşey yüzeyler ve benzeri olan hayal edilmiş konutlardır (Tanyeli, 1999, s.144).

16. ve 17. yüzyılda İstanbul'un barınma düzeninin, genellikle tek katlı evler ve hücre olarak geçen tek odalı birimlerden meydana geldiği yazılı kaynaklardan anlaşılmaktadır (URL19).

18. ve 19. yüzyılda tek odalı kâgir konut tipi hâkim olmuştur. Bazı bölgelerde üst sınıflara ait kule-ev tiplerine rastlanmıştır. Daha zengin kesim ise açık sofalı veya hayatlı konut tipinde yaşamıştır. Akdeniz Bölgesi'nde ise konutlarda çeşitlilik hâkim olmuştur (Resim 2.19). İç Anadolu Bölgesi'nde ise uluslararası sof (keçinin tiftiğinden üretilen kumaş) ticaretinden dolayı, Osmanlı merkezde yaşanan gelişmeleri geç takip etmiştir. Konut tipi ise kerpiç, düz damlı, tek katlı köy evleri uzun süre kullanılmıştır. Konya'da da bu tip konutlar görünmektedir (Tanyeli, 1999, s. 168).

Resim 2.19 Antakya Evinde Avlu

Resim 2.20 Eski Kayseri Evi

Kayseri'deki konutlar kesme taş işçiliğine sahiptir. Kayseri'de malzeme olarak taşın fazla oluşu mimariyi de etkilemiştir (Resim 2.20). Özellikle dış cephelerdeki taş bezemeler, temel seviyede kara taş, üst kısımlarda ise kesme taş ile tamamlanmıştır (URL20). İç Anadolu Bölgesi'nde ise Sivas ve Erzurum'a kadar tüteklikli kubbeli, yere yarı gömük konut yapıları görülmektedir (Tanyeli, 1999, s.174).

Karadeniz'in kıyı bölgelerinde ve Batısında 19. yy'a kadar ahşap yığma hımış evler inşa edildiği görülmektedir. Doğu Karadeniz bölgesinde yaygın olarak görülen "göz dolmalı" hımış yapı tipi batıdakine benzememektedir (Resim 2.21). Ayrıca geçmeli, çivisiz strüktür Anadolu'nun başka bölgesinde bulunmamaktadır. Karadeniz bölgesine özgü, dört direk üzerine oturtulmuş serender yapı tipide bulunmaktadır (Resim 2.22). Bu yapı evin dışında yer almakla birlikte aralarında bir geçit bulunmamaktadır. Kare şeklinde tasarlanan serenderlerin yapımında ahşap haricinde başka bir malzeme kullanılmamaktadır. Serenderin üstü saç veya "harduma" adı verilen yassı olarak kesilmiş tahtalarla kaplanarak yapının içerisine su geçirilmesi engellenmektedir (URL21).

Resim 2.21 Doğu Karadeniz Bölgesi'ne
Özgü Göz Dolma Tekniği

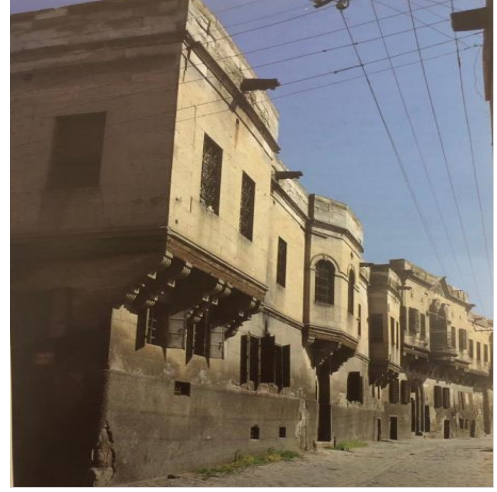
Resim 2.22 Karadeniz, Serender

Modernleşme öncesinde Osmanlı'da konut mimarisi ideolojik ve etnik bir kayıp yaşamamıştır. Osmanlı konut geleneğini kendilerine özgü ithal etmek isteyen ilk grup İstanbul'da ikamet eden Avrupalılar olmuştur (Tanyeli, 1999, s.238).

Rumlar, Osmanlı'da konut mimarisini değiştirmeye çalışan ilk etnik grup olmuştur (Resim 2.23). Yapıları; dışa açık, antik detaylı ve bezeme elemanları ile kimlik kazanmıştır. Ermeni, Musevi, Rum gibi tüm etnik grupların yaşam sürdürdükleri yapıların mimarisinde şemalar birbirleriyle eş boyuttadır (Resim 2.24). Etnik gruplar, Türkler ile bağlantılı olan teknikleri ve geleneksel şemaları kullanmaktan kaçınmışlardır. Konutlarda simetri ve kompakt çözümlere yoğunlaşmıştır. Pencereelerde kafes kullanımı ve iç mekânda yer alan sedir yüklükler ortadan kalkmıştır. Ayrıca sokağa açılan balkon kullanımı yaygınlaşmıştır (URL22).

Resim 2.23 Gelenekten Kopuş Ayvalık'ta
Rum Evi

Resim 2.24 Kayseri'de Ermeni Evi

Etnik gruplar yeni kimliklerini yaratma kaygısı taşımazken “Osmanlı kimliği” taşımaması kaygısı ortak noktaları olmuştur. Bu yaklaşım sonucunda Anadolu konut mimarisi geçmişe ve çevreye yabancılaşarak geleneksel düzen yıkılmıştır. Bu düzenin sonrasında konut mimarisi tanımlı ve standart pratiklerden uzaklaşarak modernleşme sürecine adım atılmıştır (Tanyeli, 1999, s.244).

Osmanlı Devleti, Balkanlar'da ve Marmara Bölgesi'nde gelişim göstermiştir. Fakat bölgelerin kültürlerinden etkilenmelerine rağmen kendi kültürlerini benimsemeye devam etmişlerdir. Yeni kurulan şehirler, sosyal yapılar içermekte iken yerleşim alanlarında eski kent merkezleri olarak kullanmışlardır. Konutlarda çoğunlukla sofa, taphane, avlu ve ahır bazı evlerde ise matbah, harem odası, odunluk, su kuyusu ve meyve ağaçlarının bulunduğu satış kayıtlarında görülmektedir (Oğuzoğlu, 1987).

Osmanlı döneminde üst kesim üyeleri kış aylarında konaklarda, yaz aylarında ise yalılarda ve köşklere yaşamını sürdürmüştür. Bu yapıların alt katında mutfak, ahır ve dolap yer almaktadır. Üst kata ahşap merdiven ile ulaşılmaktadır. Mekân, cephelere uygulanan payanda ve çıkmalar sayesinde büyütülmüştür. Bu yüzden alt kattan çatıya genişleme izlenmektedir. Odalarda sabit yatak bulunmamaktadır. Odaların biri yatak odası bir diğeri hamam olarak kullanılmıştır. Hamamda gusülhane yer almaktadır. Tuvalet evin içerisine değil dışarıya konumlandırılmıştır. Özellikle eyvan veya hayat duvarında ocak bulunmaktadır (Baş; Arpacıoğlu, 2019).

Osmanlı döneminde kırsal alanlarda bulunan konut tipleri, kentlerdeki tipolojiler ile aynı olmamıştır. Köy konutları kerpiç ve taştan, tek katlı yapılardır. Çatı, kilden yapılmış her sene değiştirilen düz bir örtü olmuştur (Kuban, 2000).

Osmanlı döneminde konutların, zemin katı taş, üst katı ise ahşap malzemeyle oluşturulmuştur. Tarihte bilinen ilk örneği 18. yüzyılda yapılan Kâğıthane'deki saraydır. Gün geçtikçe gelişim gösteren Osmanlı'daki ev tipleri giderek karışık kent evlerine dönüşmüştür.

Cumhuriyet Dönemi ile birlikte 1927 yılından sonra toplumsal ve kültürel değişimler mimariyi de etkilemiştir. Yabancı mimarlar, yapı tasarlamaya ve inşa etmeye başlamış, cephe tasarımları karmaşık olmayan kübik hatlara sahip olmuştur.

1950 yılından sonra yerel ve geleneksel yapı görüşleri, batı tarzını benimsemeye başlamıştır (URL23). Bu dönemde konut tasarımları gelişim göstermiş ve gecekondular da ortaya çıkmıştır. Zamanla apartman ve toplu konut oluşumları artmış geleneksel konut ve açık mekân fikirleri unutulmaya yüz tutmuştur.

2.3.7 Modernleşme Dönemi

1839-1920 görece modernleşme ile kent içlerinde konutlar bahçe duvarları ile birbirine bağlı yapılmış bu konutlar sıra-evleri meydana getirmiştir. Alt katlar vakit geçirmek için, üst katlar ise dinlenme ve uyuma eylemlerinin gerçekleştirilmesi için yapılmış konut tiplerinden biri olmuştur (Solmaz, 2011).

Nüfusun artması ile evler yatayda birleşirken dikeyde de birleşmeye başlamıştır. Böylece apartman prototipi oluşum göstermiş sofalar yok olmuş yerini koridorlar almıştır. Koridor, arka ve ön cephede yer alan odaların ayrılmasını sağlayan bir hat görevi kazanmıştır. Parselin şekli, büyüklüğü ve bulunduğu yere göre koridorlar çoğalmıştır. Bu apartmanlar çoğunlukla bitişik, aynı büyüklükte ve yükseklikte yapılardır. Ayrı ayrı bina olsalar bile irili ufaklı apartmanlar yan yana konumlandırılmıştır. Böylelikle apartman, model anıt haline dönüşmüştür (Bilgin, 1999).

Nüfusun artış göstermesi ile “Banliyö Ev”i oluşum göstermiştir. Şehirden uzaklaşmak deniz ve demir yolu ile olduğu için iskele, gar etrafına ve bahçe içerisine bu evler yapılmıştır. İnsanlar için negatif simge haline gelen şehirden uzaklaşmama durumu yapılar ile değil, yeşil ile yok edilmeye çabalanmıştır. Modernizm ile ölçek büyümekte,

şehirler bölünmekte, evler, işyerleri, kamu yapıları ve benzeri yapılar birbirinden bulvar, cadde ve kavşaklar sayesinde ayrılmıştır. Binalar gün geçtikçe ne aynı olmuş ne de farklılaşmış, betonarme karkas halini almıştır (Bilgin, 1999).

21. yüzyıl konutlarında, tarihi sit alanları, cadde, mahalle gibi çevrelerde konumlandırılarak modern tarzda inşa edilmiş yapılar, beş - altı katlı betonarme binalardır. Çoğunlukla, üç-dört odalı ve doksan-yüzyirmi metrekare boyutlarındadır. Konutlarda balkona yer verilmekte düşey delikli tuğla bloklu duvar malzemesi kullanılmaktadır. Yapıların duvarları ve tavanları sıva ile kaplı olup boyalıdır. Islak mekânların zemin kaplamaları seramik, odaların kaplaması ise lamine, laminant veya ahşaptır. İklimlendirme için soba ve merkezi sistem ile 2012 yılından sonra doğalgaz yakıtlı sistem kullanılmıştır (Karahan, 2017).

Genellikle bu konutlarda rüzgâr etkeni düşünülmeden en yüksek düzeyde parsel alanı kullanılmıştır. Konutların yüksekliği birbirlerinin güneş almalarına engel olmaktadır. Yapıların çoğu konumlandırılmış olduğu alandaki arazi eğimleri dikkate alınmadan yapılmıştır. 21.yüzyıl konutlarında eyvanların yerini balkonlar almıştır. Dış mekân ile iç mekân arasındaki bağı balkonlar sağlamakta olup yazın bireylerin serinlemesine imkân tanımaktadır (URL24).

Konutların yapımında pasif havalandırma sistemlerine önem verilmemiştir. Yapıların biçim, form, yükseklik ve yapı kabukları binanın enerji sarfiyatını ve iç mekânda konfor şartlarının uygulanmasında önemli etkenlerdir. Çoğu yapılarda ısı yalıtımı uygulanmamıştır. Bu sebep ile ısı kaybının yaşanıldığı konutlarda enerji harcamaları çok yüksektir.

Genellikle konut çatıları yanlara eğimli kırma şeklinde olup kiremit ile kaplıdır. Çift camlı pencereler kullanılmış güneye konumlandırılmış pencereler sayesinde güneş enerjisinden faydalanılmıştır (Bilgin, 1999). 21.yüzyıl konutlarında yapım ve kullanım çevreye zarar vermektedir. Bu konutlarda enerji kaybı sebebiyle sıcaklık ve nemi ayarlayan gereçlere gereksinim duyulmaktadır.

2.4 Geleneksel Türk Evinin Ortaya Çıkış Süreci

Türk evi; tarihsel süreç boyunca Türklerin içinde oturdukları evler olarak bilirse de Türklerin tarih sahnesine ilk çıktıkları zamandan bu yana mekânları da değişmiştir; Orta

Asya'dan Balkanlar'a, Kuzey Afrika'dan Arabistan'a, oradan Karadeniz'in kuzeyine kadar yayılarak çok sayıda devlet kurmuşlardır. Osmanlı İmparatorluğu'nun miras bıraktığı, 17. yüzyıla kadar uzanabilen evlere Türk evi denilmektedir. “Geleneksel Türk Evi” adıyla tanımlanan yapılar, Osmanlı Devleti döneminde inşa edilmiş konut yapılarıdır (Resim 2.25). Osmanlı'nın sınırları içerisinde kalan coğrafyada, özellikle de Anadolu ve Balkanlar'da bu yapı tiplerinin örneklerine sıkça rastlanmaktadır. Toplumun yaşayışına ilişkin en fazla mimari miras geleneksel Türk evlerinde (Resim 2.26) olmakla birlikte en fazla kayıp ve yıkımın da yine bu yapılarda olduğu görülmektedir (Çelebi, 2017).

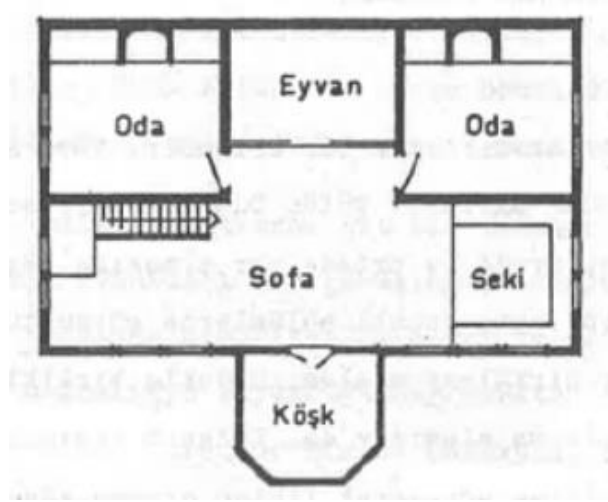

Resim 2.25 Geleneksel Türk Evi Örneği-1 (Edincik) **Resim 2.26** Geleneksel Türk Evi Örneği-2 (Edincik)

Osmanlı Devleti'nin yükselmesiyle 15 ve 16. yüzyılda başlayan yayılma, 17. ve 18. yüzyılda en tepe noktaya ulaşmıştır. İmparatorluğun yıkılmaya başladığı 19. yüzyılda da bu etki devam etmiştir. 19.yüzyılda Endüstri Devrimi, geleneksel yaşam biçimi ve mimarinin yok olmasına neden olmuştur. Bu süreçte, Anadolu'da bulunan çok sayıda geleneksel yapı modernleşmeye bağlı nedenlerle kaybolmuştur. Turistik karakterdeki bazı kasabalar dışında geleneksel dokunun korunduğu yerleşim yeri sayısı hızla azalmıştır. Saraylar hariç, 16. yüzyıl öncesine ait konutların pek çoğu günümüze ulaşamamıştır. Bununla birlikte, Safranbolu, Cumalıkızık, Edincik evleri gibi örnekler Türk konut mimarisinin oluşumu ve gelişimi hakkında bilgi sunmaktadır. Mevcut bilgiler sayesinde

Anadolu'da konut mimarisinin çok türlü olduğu, farklı bölgelerde ve şartlarda ayırt edici mimarinin olduğu gözlemlenmektedir (Ürer, 2013). Buna karşılık bireyin kültürel özellikleri, dini ve gündelik hayat şartları yapıları farklı üsluplar kazandırabilmektedir. Konutların planlanması ve düzenlenmesi, Anadolu'nun farklı bölgelerinde, değişik malzemeler ile oluşturulmasının en belirgin özellikleri yaşam biçimi, dini inanışlardır. Konutlar; mahremiyetin ön planda olduğu içe dönük mekânlar olarak planlanmış, doğadan koparılmamış, avlu ve bahçelere yer verilmiştir. Günümüz koşullarının aksine rahat ve sağlıklı konut mimarisine sahip olmuşlardır Bu sebeple Osmanlı'da sınıfsal farkın konutlara büyük farklılık olarak yansımadağı alt sınıf ile üst sınıfın evleri arasında mekânsal örgütlenme ayrımı bulunmadığı görülmektedir (Eldem, 1984).

17. yüzyıla dayanan Türk evinin en belirgin özelliklerinden ilki, evlerin gösterişten uzak, mütevazı boyutlarda olması ve mekânsal kurgunun işlevselliğidir. Türk evinin temel plan düzeni; oda, eyvan ve odaların önüne açılan sofadan oluşmaktadır (Resim 2.27).

Resim 2.27 Türk Evi Eyvanlı Plan Şeması

Türk evi en fazla iki katlı yapılardır. Tek katlı olarak tasarlanan evler zeminden yükseltilmiş, rutubetten korunmuş ve gürültüden arındırılmıştır. Bununla birlikte iklimlendirme ve aydınlık düzeyi gereksinimi sağlanmıştır. Bütün evler, arazi eğimine paralel olarak yerleştirilmiş, birbirlerinin manzaralarına ve aydınlık seviyelerine engel olmamak amacıyla az katlı inşa edilmiş, cephenin manzaraya dönük kısımlarına pencereler yerleştirilmiştir (URL 25).

Taştan yapılmış zemin katlı konut içlerinde mahremiyet korunmuş, konut ve sokak bağlantısı bahçe duvarıyla önlenmiştir. Zemin katlara bazı bölge ve yörelerde “taşlık” ismi verilmiş ve bu alanlar özellikle tarımsal alanların ağırlıklı olduğu bölgelerde hububat deposu olarak kullanılmıştır. Bu alanın servis için ayrıldığı ve mutfak olarak değerlendirildiği saptanmıştır. Üst katlarda ise sofa ve odalar bulunmaktadır. Bu alanda pencereler, cumbalar ve çıkmalar ile dış mekân bağlantısı gerçekleştirilmiştir. Sofa, önü açık, üstü kapalı olan ve ortasında havuzu yer alan eyvanlarla büyütülmüştür (Sunar, 2021).

Eyvanlar, Sasaniler Dönemi’ne kadar uzanan yapısal mekânlardandır. Fakat plana etki etmemektedir. Özellikle avlu tarafı açık, çatısı tonoz ile kaplı zemini yüksek alanlardır (URL26). Sofa, eyvanın bir devamı olarak nitelendirilebilir (Resim 2.28). Sıcak iklim koşullarına sahip bölgelerde eyvanlar, bireylerin rahatlamak ve serinlemek için kullandıkları çalışma ve dinlenme hacimleridir.

Resim 2.28 Konya’da Bulunan Sırçalı Medrese’nin Ana Eyvanı

2.4.1 Türk Evi İlkeleri

Türk evleri kurgulanırken, toplumun yaşam biçimi, bulunduğu arazinin çevre koşulları ve doğa dikkate alınmıştır. Bu evlerde insan ve hayvanların geçebileceği, hatta atlı arabaların girip çıkabileceği farklı kanatlı kapılar kullanılmış, kuşlar için yuvalar konumlandırılmıştır. Çoğunda meyve ve sebze yetiştirilmek için bahçelere yer verilmiştir (Eldem, 1987).

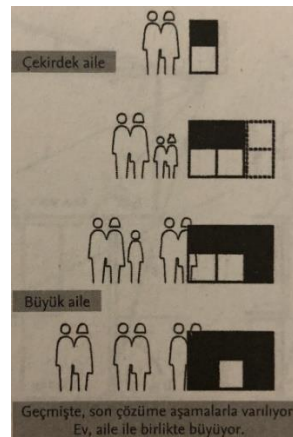
Türk evleri genellikle doğu yönüne inşa edilmiştir. Sofalar, evin bulunduğu bölgeye uyumlu alana konumlandırılarak tüm mevsimlerde rahat yaşam imkânı sunmuştur. Sıcak

veya soğuktan korunmak için sofa, evlerin ortasında yer alarak çatı ve üst kattaki odalar arasında bir hava yastığı görevi üstlenmiştir. Banyo ve mutfağın sıcak hava bacalarına ağızlık takılmıştır. Cumbalar kimi zaman ısı kaynağı, kimi zaman ise ısıyı yalıtım için kullanılmıştır. Türk evlerindeki bu kurgu ile en az enerji tüketimini sağlamak amaçlanmıştır. Evler, topografyaya uyumlu inşa edilmiş, katlar yolun eğimine göre yerleştirilmiştir (Bektaş, 2019, s.33, 34).

Genel olarak Türk evleri, gerçeklik ve akılcılık ile yapılmıştır. Kullanılan malzeme bölgeden kolaylıkla temin edilmiş, yapım tekniği dönemin şartlarına uygun seçilmiştir. Türk evleri içten dışa doğru tasarlanmış işlev ön planda tutulmuştur. Bir evin dışı güzel olduğu zaman içinin de güzel olduğu gözlemlenmiştir (Uşma, 2021). Evlerdeki iç-dış uyum sayesinde dışarıdan evin içi okunabilmiştir.

Türk evlerinde ortak alanlar belirlenirken tutumluluk, kullanışlılık ve kolaylık ön planda tutulmuştur (Eldem, 1954). Türk evleri inşa edilirken gösteriş için boşa harcama yapılmamış, bir yağmur damlası bile değerlendirilmiş ve gerekmeyen yerlerde çivi bile kullanılmamıştır. Evlerin iç mekân kurgusu, insan vücudu örnek alınarak oluşturulmuştur. Kışlık katlar, kullanıcının boyu ile uyumlu yükseklikte yapılmıştır. Pencereerde altın oran uygulanmıştır. Kullanılan tüm malzemeler bölgenin yakınında bulunan yerel malzemelerden temin edilmiştir (Bektaş, 2019, s.40).

Türk evleri, içinde yaşayan ailenin genişlemesiyle birim olarak büyüebilmiş veya bölünebilmiştir (Resim 2.29). Bu durum, Türk evlerinde, yapı ve kullanım esnekliğinin oluşturulabildiğini göstermiştir.

Resim 2.29 Türk Evinin Aile ile Birlikte Büyüebilmesi

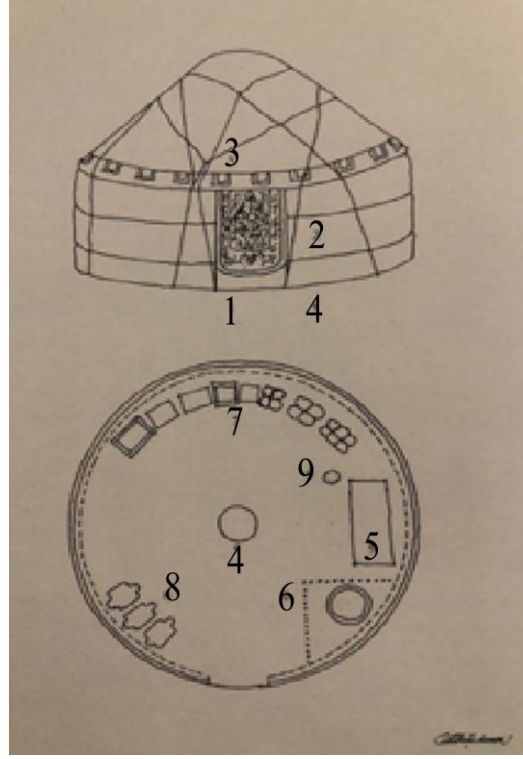
Dönemsel akımlardan ve dış faktörlerden etkilenmeyen bu ilkeler, hem üst kesimin hem de alt kesimin evlerinde geçerli olmuştur (Bektaş, 2019, s.41,42). Bununla birlikte, üst kesim kışlık ve yazlığını ayrı ayrı çözümlerken orta düzeyli kesim ise yazlığını ve kışlığını aynı evde çözümlenmiştir.

2.4.2 Anadolu'nun Kültürel Yapısı ve Mekân Kavramlarının Gelişimi

Anadolu, ilk çağlardan beri çok sayıda uygarlığın yaşadığı, pek çok düşünce ve kavramın doğduğu bir coğrafya olarak yerleşme ve yayılmanın odak noktası olmuştur. Avrupa ve Asya arasındaki bağlantıyı, geçişi sağlayan Anadolu, zengin nüfusu ve pek çok kültürü bünyesinde barındırmıştır. Bu sebeple, Anadolu'daki uygarlıklar kendi kimlikleri doğrultusunda geleneksel yapılarını inşa etmiştir (Küçükerman, 1995, s.34).

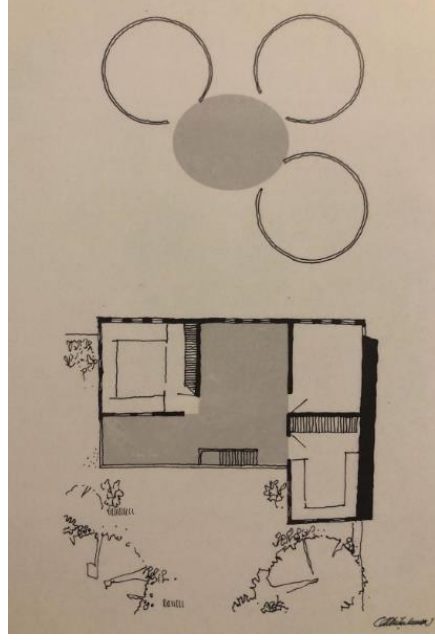
Bölgenin zengin dokusu ve kültürel birikimi, geleneksel Türk evlerinin temellerini oluşturmuştur. Türk evi ilk olarak İç Anadolu bölgesinde ortaya çıkan, sonrasında ise Güney ve Güneybatı Anadolu'da devam eden yapı ve mekân düşüncesinin ürünüdür (Uşma, 2021). Bölgede eski yerleşim alanları bölünerek zamanla çoğalmış, bölünmeler sonucu meydanlar veya çeşmeler etrafında mahalleler oluşmuştur. Anadolu'da ilk çağdan beri devam eden geniş sokak ve meydan geleneği, Selçuklu ve Osmanlı döneminde dışa dönük yaşam biçimi yerini dar sokak ve avlu ile içe dönük bir görüntüye bırakmıştır. Dar sokaklar yardımıyla avlunun mahremiyeti sürdürülmüştür. Merkezî çevreye yerleşen toplumlar "çıkılmaz" olarak isimlendirilen yollar sayesinde merkeze ulaşım sağlamıştır (Cerasi, 1999).

Bir mekânın oluşturulmasında öncelikli özellikler, o mekânın biçimlendirilmesinde de gerekli olmaktadır. Genel ilkeler açısından, Türk evi ve taşınabilen çadır benzer özellikleri barındırmaktadır. Çadırdaki eşyaların yer aldığı ve sandıkların bulunduğu alan yerini Türk evinde dolaplara ve kapalı kullanım alanlarına bırakmıştır. Çok yönlü kullanım alışkanlığı yeni yapılarda da devam etmiştir. Taşınabilir çadırların mekânsal kurgusu, taşıyıcı sistemi ve örtü malzemesine bağlı olarak küre ve silindir parçalardan oluşmuştur (Resim 2.30). Anadolu'da en büyük değişim mekânın, daireden dikdörtgene dönüşmesidir (Sarılioğlu, 2008).

Resim 2.30 Asya Çadırının İç Düzeni ve Genel Görünümü: 1-Giriş, 2- Yan Örtü, 3-Üst Örtü, 4-Ateş Yeri, 5- Kerevet, 6- Bölme, 7- Sandık ve Denkler, 8- Eyer ve Koşumlar, 9- Demir Askılık.

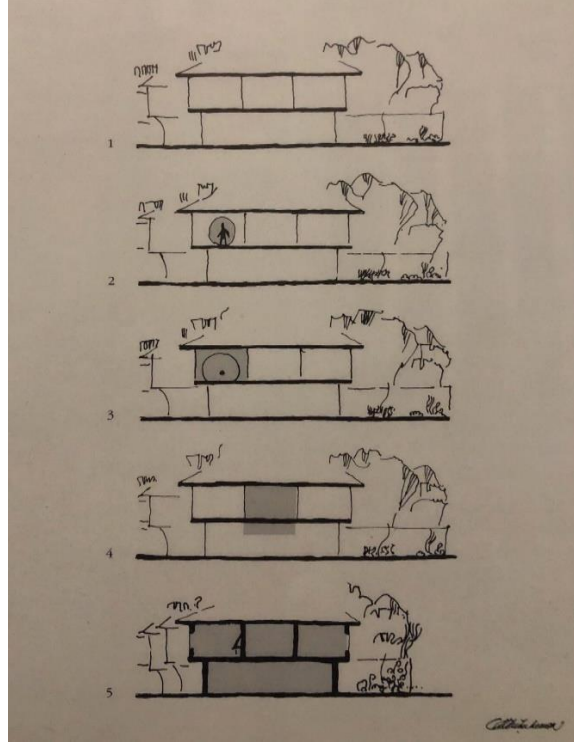
Türk evlerinde geleneksel mekân kimliği gelişim göstermiştir. Bu gelişim, özellikle iç mekânda kendini göstermiştir. İç mekân, gün boyunca gerekli bütün işlevlerin (uyuma, dinlenme, beslenme, çalışma, eğlenme vb.) karşılanacağı bir alan olarak düşünülmüştür. Bu yüzden geleneksel Türk evlerinin oluşumundaki yaşama düzeni; toprak üzerine yayılan hafif ahşap kerevetli minderler, katlanıp toplanan bir masa, gündüz toplanıp gece serilen yataklar gibi fonksiyonel çözümler içermiştir. Bu çözümler ile hem tutumlu olmak hem de mekânı değiştirerek kullanmak amaçlanmıştır. Bu gelenek günümüzde de sürdürülmekte, fonksiyonel ürünlerle kimlik kazanmaktadır (Küçükerman, 1995, s.43).

Resim 2.31 Çadır Yaşam Düzeni ile Ev Yaşam Birimlerinin Ortak Alan Kıyaslaması

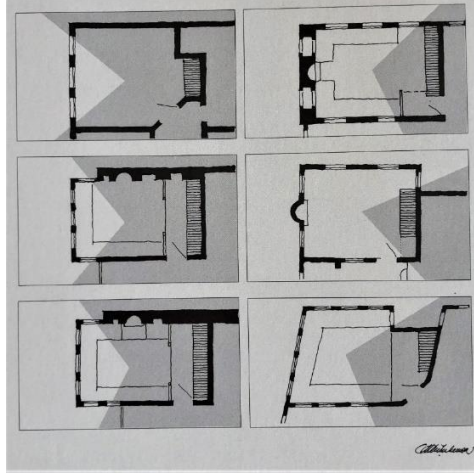
Geleneksel yapı düzenine geçilirken özellikle pencerelere yoğunlaşıldığı görülmektedir. Işık ve rüzgâr gibi pek çok değişkenin göz önünde bulundurulması gerektiğinden, yapıların yeterince aydınlatılabilmesi ve ısının korunabilmesi için yeni çözümler ortaya konulmaktadır (Resim 2.31). Isının korunması amacıyla ocaklar kullanılmaya başlanmış, yeterince ısıtılamayan alanlar daha korunaklı kurgulanmıştır (Urfalıoğlu, 2010). Bu uygulamalar, Anadolu'da geleneksel Türk evinin başlangıcını oluşturmuştur.

Anadolu halkı, yapılarını sıcak mevsimlerde yüksek kesimlere, soğuk mevsimlerde ise kasaba ve şehir merkezlerine konumlandırmıştır. Bununla birlikte hem kışlık hem de yazlık evlerin değişik mevsimlerde rahatça kullanılabilmesi için iyi korunmuş odalar ve açık-serin odalar da yapılmıştır (Resim 2.32). Maddi imkânı iki yapı inşa etmeye uygun olmayan aileler; iyi yalıtılmış döşeme, tavan, dış kapaklar, kalın duvarlar kullanmak ya da pencere ve kapı boyutlarını küçültmek gibi çözümlerle iç ve dış bağlantıyı azaltıp odaların sıcak kalmasını sağlamıştır (Küçükerman, 1995, s.55).

Resim 2.32 Türk Evinde Serin Tutma ve Isıtmanın Yapı İçindeki Değişik Çözümleri: 1- Serinletilen Yazlık Ev, 2- Isıtılan Kişi, 3- Isıtılan Oda, 4- Kış Odaları, 5- Kolay Isıtılan Kışlık Ev

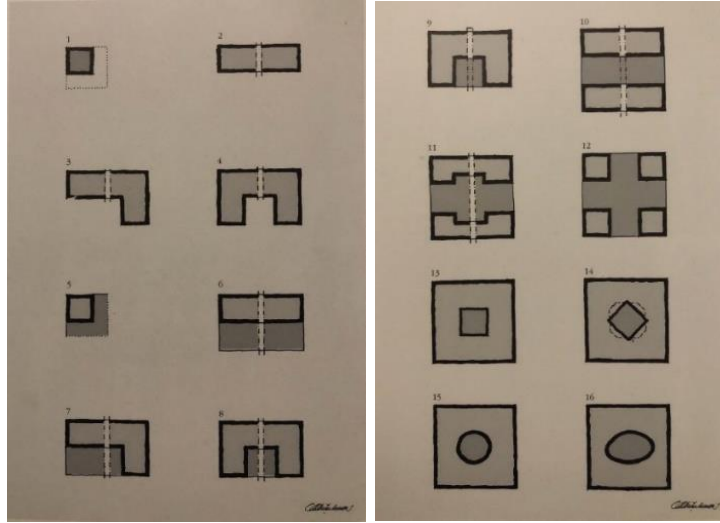
Geleneksel Türk evinin temel ögesini mekânlar oluşturmaktadır. Bu mekânlarda oturma, yeme-içme, yatma, çalışma gibi eylemler gerçekleştirilmekte, bunların yanı sıra çok yönlü kullanılabilen hizmet alanı da bulunmaktadır (Uşma, 2021). Oda kavramı, odanın iç düzen öğeleri ve yapı sisteminin birleşmesi sonucunda geleneksel Türk evinin biçimini oluşturmuştur. Ahşap taşıyıcı sistemle oluşturulan oda ile kerpiç veya taştan yapılmış oda arasında ilke bütünlüğü bulunmaktadır. Farklı olan tek şey kullanılan malzemedir (Kuban, 1995). Evlerin alt katlarında yapının dışarıdan kolay görülmemesi amaçlı dış çevre ile ilişki azaltılmıştır. Üst katlarında ise çok sayıda pencereye yer verilerek dış çevre bağlantısı güçlendirilmiştir (Resim 2.33) Ayrıca odaların dış çevreyle ilişkisini güçlendirmek için çıkmalar kullanılmıştır.

Resim 2.33 Anadolu'daki Türk Evinde Odaların Çevreyle İlişkileri (Üst Kat)

2.4.3 Türk Evinin Plan Tipleri

Türk evinde bağımsız bir yapı gibi birçok fonksiyonu karşılayan odalar ve bu odalar arasında bağ kuran sofalar (Resim 2.34.) mekân kimliğinin oluşmasındaki iki temel öğedir (Yılmaz, 2017). Birçok oturma düzenini içinde barındıran sofalar kendi içerisinde sergah, seyvan, hayat, seki gibi özel mekânlara dönüşmüştür.

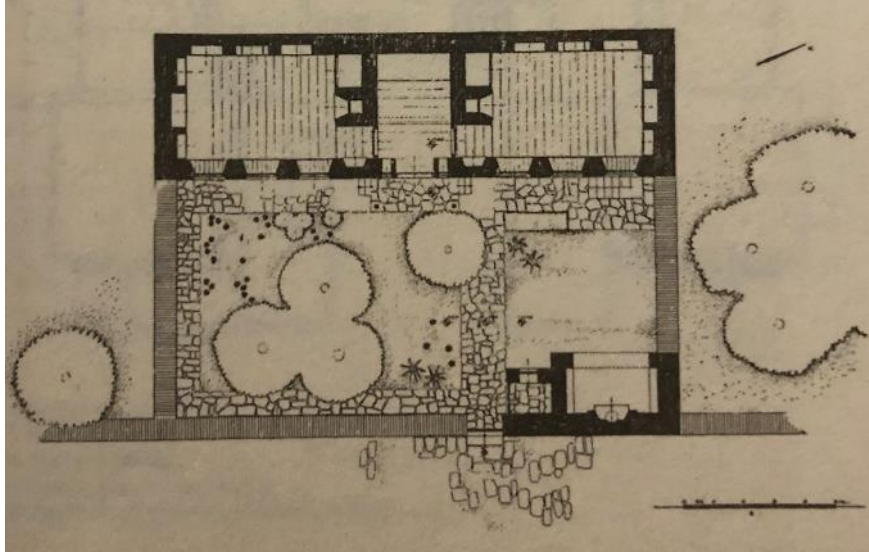

Resim 2.34 Türk Evinde Oda ve Sofa İlişkisinin Oluşturduğu Plan Düzenleri. 1, 2, 3, 4 - Sofasız, 5, 6, 7, 8 - Dış Sofalı, 9, 10, 11, 12 - İç Sofalı, 13, 14, 15, 16 - Orta Sofalı

Anadolu'daki ilk yerleşmelerde sofa az kullanılmıştır. Zamanla ortak alanların üstü örtülmüş, farklı alanlara bölünerek veya kafes ile ayrılarak özel bölüm olması sağlanmıştır (Küçükerman, 1995, s.183).

Türk evinin plan tipleri incelendiğinde:

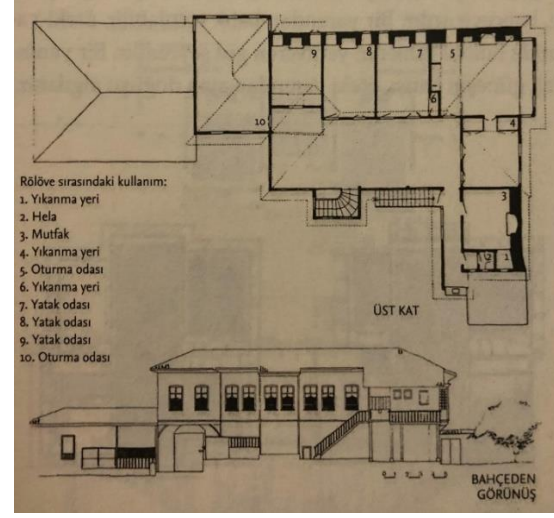
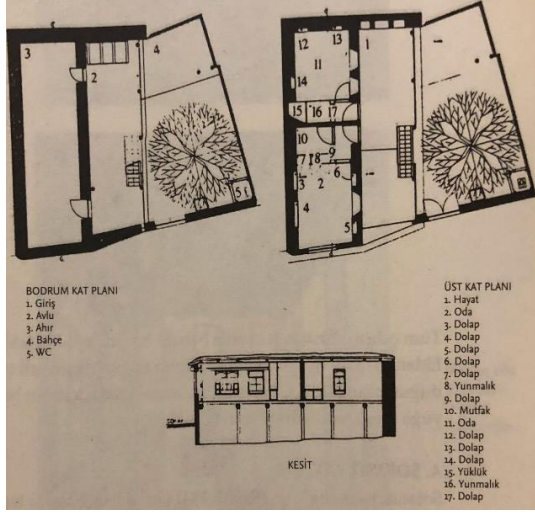
- Sofanın yerine bahçe veya taşlık alan kullanılmış ise “sofasız çözüm” uygulanmıştır (Resim 2.35). İki katlı yapılarda üst katın odaları birbirine balkon ile bağlanmıştır. Bu tip evlerde oda sayısının fazla olması sebebiyle bazen eyvan da yer almıştır (Bektaş, 2019, s.115).

Resim 2.35 Esenli Mahallesi No:1, Konya, Hacı Kadirlerin Evi

Üç tarafı ve üstü kapalı, önü açık bir mekân olan eğrisel örtüyle örtülü olan eyvan, Ortaçağ Türk mimarlığında mekân kuruluşu ve yapı biçimlenmesinde belirleyici öğedir (URL27).

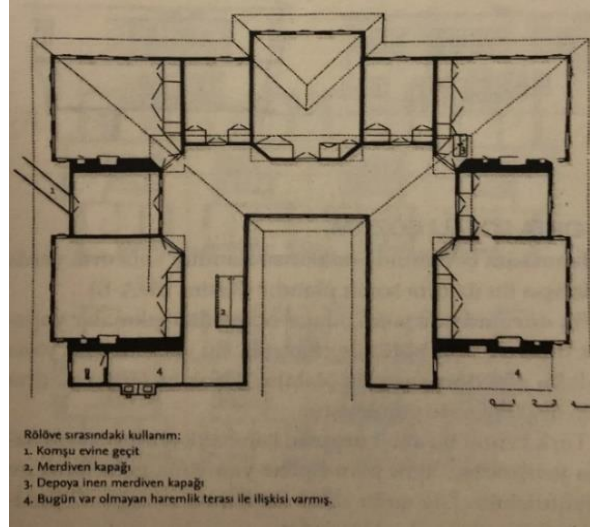
- “Dış sofalı çözüm” ile sofa, yapının yanında ve dışında yer almıştır. Yapı, sofanın durumuna göre çeşitlilik kazanmıştır:
 - a) Odalar sofanın yanında yer almış ise, yan sofalı (Resim 2.36) plan tipi oluşmuştur (Bektaş, 2019, s.116).
 - b) Odalar köşede yer alan sofanın iki kenarına “L” şeklinde konumlandırılmış ise dış sofalı L plan tipi oluşmuştur (Resim 2.37).

Resim 2.36 Türbe Sokak No:22 Akşehir

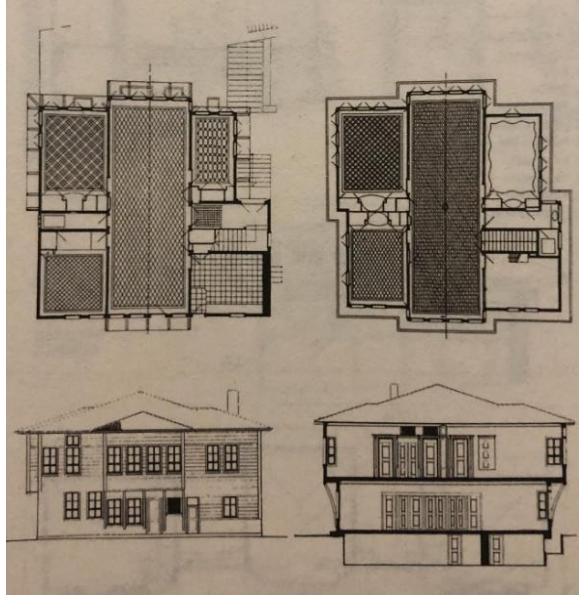
Resim 2.37 Selçuk Mahallesi, Dizdarzade
Hasan Bey Sokak, No:1, Antalya

c) Odalar sofanın üç kenarına yerleştirilmiş ise dış sofalı U plan tipi (Resim 2.38) oluşturulmuştur (Bektaş, 2019, s.117).

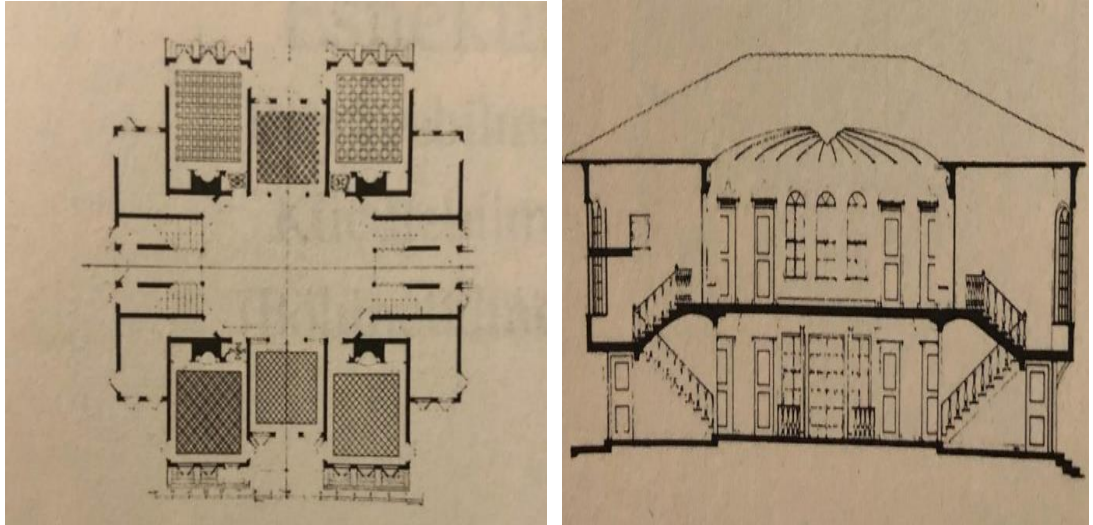
Resim 2.38 Balbey Mahallesi, Süleyman Efendi Sokak, No:6, Antalya

- “İç Sofalı çözüm” (Resim 2.39) ile sofanın iki yanına karşılıklı odalar yerleştirilmiş, sofanın ortada kalması sağlanmıştır. Ayrıca sofanın iki kenarına çoğu zaman çıkma yapıldığı gözlemlenmiştir.

Resim 2.39 Hamambaşı Konağı, 18. Yüzyıl, Hasköy

- Sofanın etrafı odalar ile çevrelenmiş ise orta sofalı plan tipi oluşmuştur. Odalar arasında çıkmlar, dört yana da yapılabilir. Dolmabahçe Sarayı, orta sofalı plan tipine sahiptir (Bektaş, 2019, s.118). Çengelköy’de bulunan Sadullah Paşa Yalısı da orta sofalı plan tipindedir (Resim 2.40).

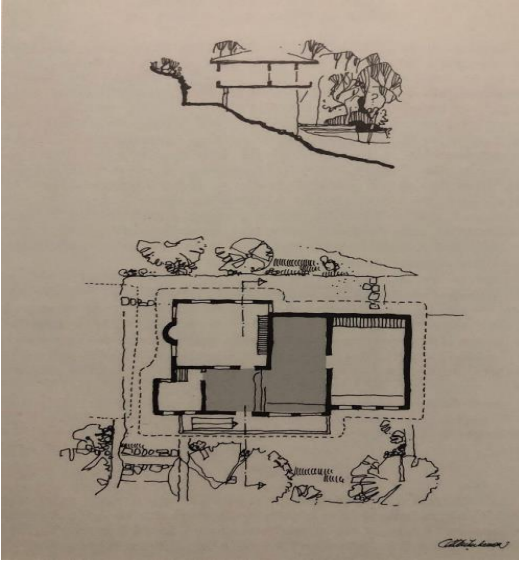
Resim 2.40 Sadullah Paşa Yalısı, 18. Yüzyıl Çengelköy

2.4.4 Türk Evi Oluşumunda Doğal ve Ekonomik Etkenler

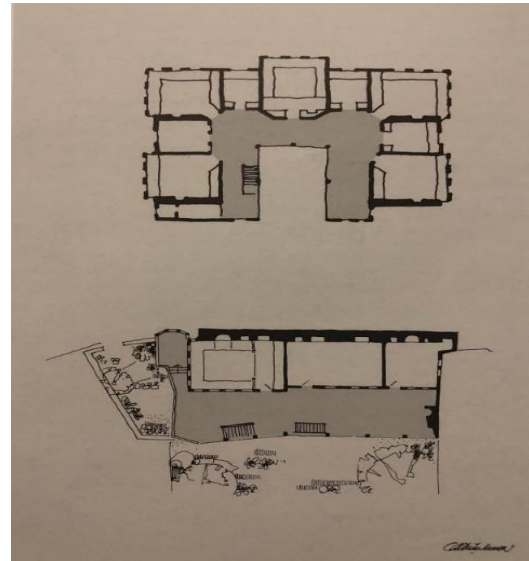
Türk evinin belirgin özelliği, kullanıcının yaşam biçimine göre iç mekânın düzenlenmesidir (Göğebakan, 2015). Bu nedenle, ilkeler ve biçimlerle odalar bir araya getirilerek, “Geleneksel Türk Evi” kimliği yaratılmıştır. Bu mekân geleneği Anadolu mirasının yüzlerce yıllık özgün kimliğini yansıtmaktadır. Bu kimlik doğal etkenler karşısında çok güçlü kalmayı başarmıştır. Türk evinin biçimlenmesinde; Anadolu’nun sahip olduğu doğal yapı özellikleri ve çeşitlilikleri etkili olmuştur.

Anadolu’nun engebeli yapısı nedeniyle yapının mimarisi oluşturulurken doğa ile bağlantısı en önemli unsur olarak ortaya çıkmıştır (Küçükerman, 1995, s.63). Gerek engebeli gerekse düz arazilere inşa edilen Türk evlerinin yapısal kurgularında ve çevresel ilişkilerinde herhangi bir uyumsuzluk bulunmadığı, eğimin dikkate alınarak yapıların oluşturulduğu gözlemlenmiştir (Resim 2.41).

Geleneksel Türk evlerinde, iklim şartları sonucunda yapının konumu, yönü ve yapım tekniği farklılık göstermiştir. Bu farklılıklar yapıların mekân kimliğini etkilememiş, sadece sofa biçimsel değişim geçirmiştir (Resim 2.42). İklim şartları uyum gösterdiği sürece açık tasarlanan sofa, karasal iklimlerde uygun yöne doğru içeriye çekilmiştir (Küçükerman, 1995, s.65).

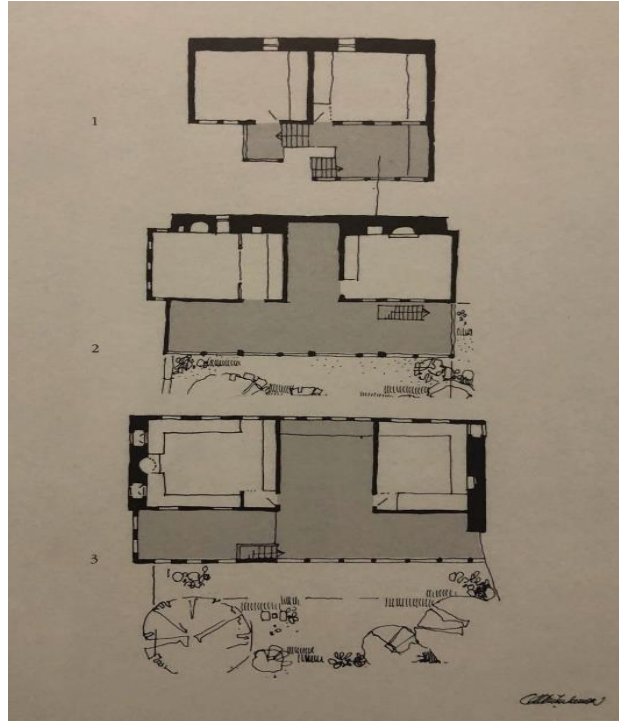
Resim 2.41 Eğimli Arazide Yapısal Kuruluş ve Çevre İlişkisi

Resim 2.42 Adana ve Kütahya Bölgesinde Orta Alan ve Oda İlişkisi

Anadolu'daki Türk evinde ve mekân kimliğinde ekonomik etkenleri ile ilgili üç farklı bölgeden örnek evler incelendiğinde;

Birinci örnekte; sade mekân çözümlerinin bulunduğu, fakat yapı kimliğinin değişmediği ikinci örnekte; oda-sofa ilişkisinin ve mekân kurgusunun temel kurallara uyduğu üçüncü örnekte ise; ince işçiliğin bulunduğu bir yapı ele alınmıştır. Odaların oluşumunda ve iç mekân düzenlemelerinde konforun ön planda tutulduğu, bunun dışında yapı kimliğinin değişmediği gözlemlenmiştir. Böylece ekonomik etkenlerin geleneksel Türk evi kimliğini değiştirebilecek kadar önemli rolü bulunmadığı anlaşılmaktadır (Küçükerman, 1995, s.67).

Resim 2.43. Anadolu'daki Türk Evlerinin Çok Değişik Ekonomik Etkenlere Bağlı Biçimlendirilmiş Üç Örneği: 1- İmam Evi, 2- Tüccar Evi, 3, Üst Düzey Yönetici Evi

Bu üç örnek sonucunda, Anadolu'daki Türk evinin oluşumunda çok sayıda faktör bulunduğu anlaşılmıştır (Resim 2.43). Türk evi, çok yönlü bir kimlik düşüncesinin özgün ürünüdür (Küçükerman, 1995, s.71). Buna karşın Türk evi genel kimliğinin canlı tutulduğu görülmektedir.

2.4.5 Türk Evinde Malzeme Kullanımı

Anadolu'nun doğa, iklim ve arazi yapısı olağanüstü çeşitlilikte ve zenginliktedir. Bu durum Türk evinin zengin bir miras ile iç içe olduğunu gözler önüne sunmuştur. Kuzey Anadolu'da ahşap yapı, Orta Anadolu'da taş ve kerpiç yapı hâkimdir (Cansever, 2002). Türk evi oluşum kazanırken farklı iklim özellikleri etkili olmuştur. Yaz ve kış mevsimleri için oluşturulmuş ayrı alanlarda, insanlar belirli zamanlarda dönüşümlü olarak yaşamıştır (Perker, 2012).

Yaz aylarında kullanılacak odalar, üst katın köşesine v.b. elverişli yerlere konumlandırılmıştır. Malzeme, duvar, döşeme, tavan; ince ve geçirgen özellikte çözümlenmiştir. Mekânların kolaylıkla serinlemesi için yüksek tavanlı uygun detaylar uygulanmıştır. Bu sebeple de büyük pencereler kullanılmıştır (Küçükerman, 1995, s.31). Kış odaları ise; ara katta konumlandırılmış olup kolay ısıtılabilen kalın ve geçirimsiz malzeme uygulanmıştır. Alçak tavan, küçük pencere ve pencerelerde kapak/kepenk tercih edilmiştir. Bu temel özellikler, geleneksel Türk evinin iklim özelliklerine göre biçimlendirildiğini göstermektedir (Küçükerman, 1995, s.34).

Yağış alan bölgeler yeşil örtü bakımından zengin olduğu için yapılarda ahşap kullanılmıştır (Sezgin, 2006). Yağışın çok olmadığı bölgelerde ise taş kullanılmıştır. Taş yakın çevrede bulunmuyor ise kerpiç yapı yöntemine başvurulmuştur (Bektaş, 2019, s.45).

Edincik Geleneksel Türk evleri ahşap, yığma, yarı kâgir, taş, kerpiç yapılardan oluşmaktadır. Bu yapılarda kullanılan malzemeler ise şu şekildedir:

Kerpiç; balçıktan yapılan güneşte kurutulmuş çığ tuğlalardan meydana gelmektedir. Balçık, içine saman çöpleri karıştırılarak tahtadan kalıplara dökülerek yapılmaktadır. Sıcağa ve soğuğa karşı izolasyon sağlayıp oda içindeki nemin dengelenmesinde etkilidir. Ateşe ve suya dayanıklı ve çevreyi kirletmeyen kerpicing işçiliği ve hammaddesi de maliyetli değildir. Ahşap hatıllı, ahşap dikmeli kerpiç, en çok rastlanılan yapı yöntemidir (Bektaş, 2019, s.49).

Taş; bölgede hazır olarak bulunur ve maliyeti düşüktür. Bu malzemenin kullanıldığı yapıların ana duvarlarında genellikle ahşap hatıllı taş örgüden oluşmuştur. Özellikle Doğu Anadolu bölgesinde, kolay kesilebilen ve duvar örüldükten sonra sertleşen taş cinsleri kullanılmıştır (Bektaş, 2019, s.53).

Ahşap; bitkilerden elde edilen sıkı ve sert lifli bir malzemedir. Ağaç tomurcuklarından ya da bunların kesilmesi sonucunda elde edilen kerestelerden inşa edilen yapılara ahşap yapılar denir. Bu yapılar, ömrünü tamamlamış olan ağaçların kullanılmasıyla oluşturulur. Ahşap yapıların dayanıklılığı, izolasyonu ve renovasyonu yüksektir. Yapım süresinin kısa oluşu, işçilik ve yalıtım rahatlığı sebeplerinden dolayı da öncelikli olarak tercih edilmiştir (Biçer; Şahin, 2020). Ahşap iskelet yöntemi sayesinde; hafiflik, az malzeme ve ince duvar kullanımı ile yer tasarrufu sağlanmıştır. Yağışın bol olduğu ormanlık bölgelerde ahşap yığma yöntemi kullanılmıştır. Ahşap iskelet yapı, bütün Anadolu'da ve Balkanlar'da karşılaşılan yöntemdir (Bektaş, 2019, s.57).

Kagir (taş yığma) yapı; organik olmayan malzemeyle inşa edilmiş, iskelet sistemine sahip olmayan yapılardır. Bu yapıların dış duvarları beton, taş, tuğla olup zemin ve tavanlar ahşap malzemeden meydana gelmektedir. Çatıları kiremit, sert ve dayanıklı kaplama levhalar gibi yangına dayanıklı malzemelerle çevrilidir (URL28).

Yığma yarı kâgir yapı; bir bölümü kagir iken diğer bölümü ahşap ya da çelik gibi malzemelerle yapılmış yapılardır. İç ve dış duvarları ile zemin ve tavan beton, taş, tuğla, briket gibi yanmaz malzeme ile inşa edilmekte olup, kolonları olmayan yapılardır (URL28).

Türk evlerinin alt katında ahşap hatıllı (ağırlığı yatay konumda dağıtmak ve duvarların dikey doğrultuda çatlamasını önlemek amacıyla duvar içlerinde yatay olarak kullanılmış ahşaptan yapılmış kiriş) taş duvar, üst katında ise ahşap iskelet uygulanmıştır (Bektaş, 2019, s.67). Ahşap iskelet aralarında; kerpiç, tuğla, kırma veya ahşap dolgu kullanılmıştır. Dolguların yanları sıvanmış veya sadece içi sıvanıp dışı ahşap kaplanmış yapılar bulunmaktadır. Bazı yapılarda, bu dolgular sayesinde desenler elde edilmiştir.

BÖLÜM 3

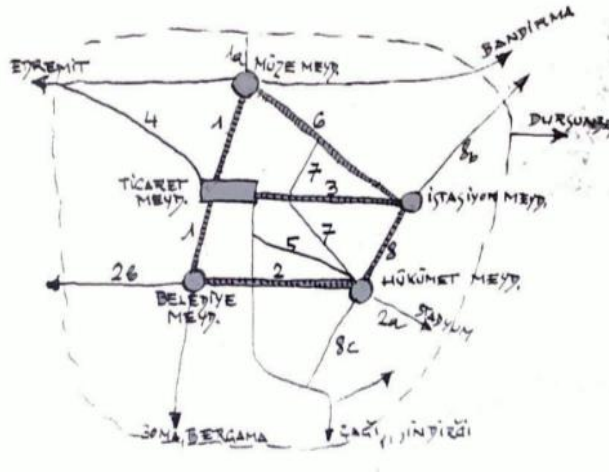
3. BALIKESİR EDİNCİK EVLERİ ve MİMARİ ANALİZİ

3.1 Balıkesir Kentinin Mekânsal Gelişimi ve Dokusu

Balıkesir, M.Ö. 8000-3000 yıllarından itibaren yerleşim yerlerine ev sahipliği yapmış bir bölgedir. Bölgede yapılan incelemelerde; Paleolitik, Neolitik ve Kalkolitik dönemlerine ait 8 höyük, 15 tümülüs, 13 düz yerleşim yeri, 10 büyük mağara, 8 mezarlık kalıntlarına rastlanmıştır (Küçükdağ, 2003).

Tarih boyunca birçok devletin hüküm sürdüğü bölgede, Anadolu Selçuklu devletinin yıkılmasıyla Karesi Beyliği kurulmuştur. Karesi Beyliğinden önceki döneme ait veriler, kentin tarihi hakkında yetersiz kalmaktadır. Bölge, beylikler döneminden Cumhuriyet dönemine kadar Osmanlı Devleti'nin himayesinde bulunmuştur (İlgürel, 1992). Osmanlı Devleti döneminde Karesi Sancağı olarak bilinen bölgede yaşanan yangınlar ve depremler, kentin yapılaşma ve gelişimini olumsuz etkilemiştir. Bu sebeple bölgede bulunan en eski yapılar 1897 yılı ve sonrası dönemde yapılmıştır (Uzunçarşılı, 2006).

Bölge, Cumhuriyet dönemi ile birlikte özellikle İzmir-İstanbul gibi önemli kentlerin güzergâhı üzerinde yer almasıyla ticaret, sanayi ve ulaşım yönünden hızlı bir gelişim göstermiştir. Kentin ilk yerleşim yerleri çoğunlukla işgal döneminde inşa edilmiştir. Balıkesir kentinin merkezi, "İstasyon" olarak kabul görmüş kentte bulunan sokak ve caddeler genellikle dar ve düzensiz konumlandırılmıştır (URL29). Kentte bulunan bazı sokaklar, eğime paralel birbirine dik planlı bir şekilde yapılaşmıştır (Resim 3.1).

Resim 3.1 1944 tarihli Ernst Egli Planı

Balıkesir kent merkezinde beylikler döneminden günümüze kadar ayakta kalabilmiş yapı bulunmamaktadır. Osmanlı Devleti döneminde yapılan ve kent kimliği için önem teşkil eden bazı külliye, mescit, cami gibi yapılar meydana gelen deprem ve yangınlarda ciddi hasarlar görmüş tamirat ve tadilatlarla kısmen değişikliğe uğrayarak günümüze kadar gelebilmiştir. Bu şekilde günümüze ulaşabilen en eski yapı 14.yy'a ait Yıldırım Camii (Resim 3.2) ve Külliyesidir (Su, 1937). 1913 yılında inşa edilen gar binası, günümüzde kentin trafik noktası haline gelmiştir (Resim 3.3). 1970 yılında açılan tren yolu kent kimliğini önemli derecede etkilemiştir.

Resim 3.2 Yıldırım Camii (1388)

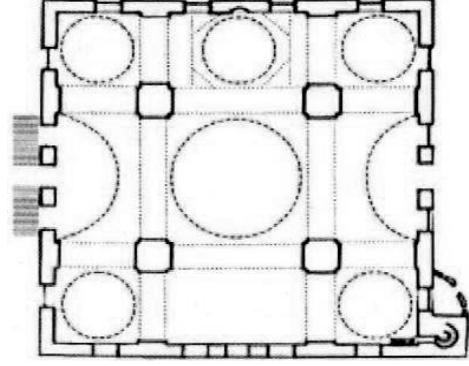

Resim 3.3 Balıkesir Gar Binası (1913)

Fatih Sultan Mehmed'in vezirlerinden Zağnos Paşa tarafından yaptırılan ve yaşanan depremler nedeniyle 1897 yılında kubbesi çöken ve yapının onarımı sırasında plan şeması değişen Zağnos Paşa Külliyesi, (Resim 3.4) kent kimliğinin gelişiminde önemli rol oynayan yapılardan biridir (URL30).

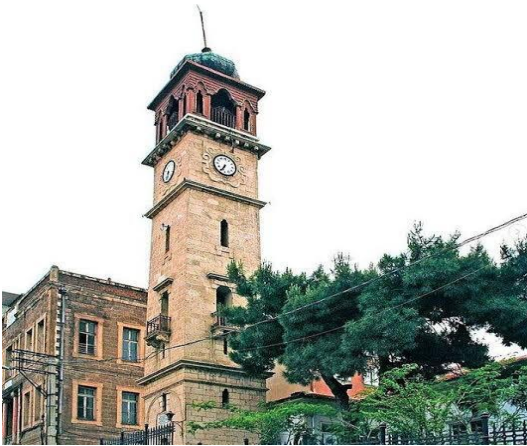

Resim 3.4 Zağnos Paşa Camii (1461)

Resim 3.5 Zağnos Paşa Camii Plan Şeması

Kentin bir başka önemli yapısı da saat kulesidir (Resim 3.6). Giritzade Mehmet tarafından 1828 yılında yapılan kule yıkılmış, 1901 yılında yeniden yapılmıştır. Çok sayıda mahalle camisi ve mescid deprem sonrasında yapılmıştır. 1886 yılında yapılmış olan en eski eğitim yapıtı bu bölgede yer almaktadır. Karesi İdadisi olarak hizmet vermeye başlayan yapı, günümüzde bu işlevini devam ettirmektedir (Resim 3.7).

Resim 3.6 Saat Kulesi (1901)

Resim 3.7 Karesi İdadisi (1886)

Bölgedeki geleneksel konutlara ilişkin tarihi doku ne yazık ki işgal dönemi yangınları ve yaşanan depremler sonucunda çoğunlukla yok olmuştur. Günümüze ulaşabilen çok az sayıdaki geleneksel konutlar ise kültürel mirasımızın anlaşılmasında tarihe ışık tutmaktadır (URL31). Bölgede bulunan kamuya ait yapıların taştan inşa edilmiş yığma yapılar olduğu gözlemlenmektedir. Sivil mimaride ise ağırlıklı olarak yığma, yarı kâgir ve ahşap yapılara rastlanmaktadır.

3.2 Genel Özellikleriyle Edincik

Günümüzde Balıkesir kentinin Bandırma ilçesine bağlı bir mahalle olan Edincik, (Resim 3.8) antik dönem tasvirlerinde, Manyas Kuş Cenneti ve Kyzikos Antik Kenti ile birleşmiş tarihin en önemli hazinelerinden biri olarak anılmaktadır. Antik ismi Adresteia olan bölgenin ilk kez M.Ö. 4500 yıllarında kurulduğu tahmin edilmektedir (Dündar, 2019; Acıoğlu 2019).

Resim 3.8. Edincik

Bölgenin coğrafi konumu, iklimi, bitki örtüsü ekonomisini, kültürel ve mimari yapısını derinden etkilemiş ve şekillendirmiştir. Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde, insanın yüzüne “Bad-ı Saba” (sabah rüzgârı) üflendiği söylenen bölgenin ismi “Aydıncık Kadılığı” olarak geçmekte; tersaneleri, tabakhaneleri ve ipek böcekçiliği ile tanınmış bir bölge olarak tasvir edilmektedir (URL32).

Edincik, yakın dönemde kendisine bağlı 12 tane köyü bulunan ve kendi içerisinde Karakadı, Kümbet, Kayalı ve Yenice mahallesi olmak üzere dört adet mahallesi bulunan bir bucak iken, (URL33) 12 Kasım 2012 tarihinde yürürlüğe giren ve “Büyükşehir Yasası” olarak bilinen 6360 sayılı kanun ile Bandırma ilçesinin mahallesi haline gelmiştir.

3.2.1 Coğrafi Konumu

Balıkesir’in kuzey bölgesinde bulunan Edincik, Marmara Denizi’nin güney kıyısında olup Erdek Körfezi’nin güney doğusunda uzanan engebeli yamaçlar üzerinde yer almaktadır (Pesen; Balıkçı, 2012).

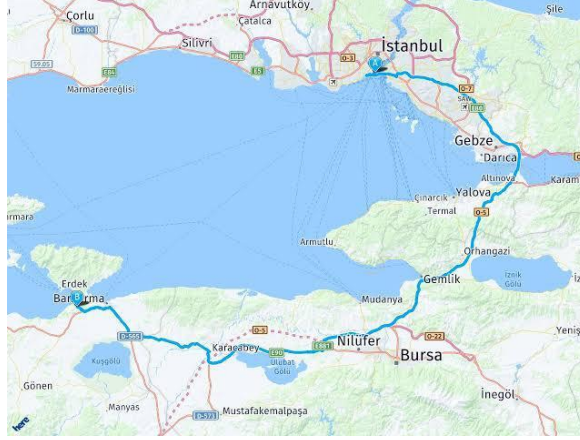

Resim 3.9 Edincik İşaretli Harita, 2022

Denize dik uzanan engebeli yamaçlarda 219 metre rakımda, bölgenin kuzeyinde Kapıdağ Yarımadası ve hemen kuzey batısında Erdek Körfezi bulunmaktadır. Doğusunda Bursa, güneyinde Balıkesir (merkez) ve batısında Çanakkale bulunan bölge, tarih boyunca kurulan Truva (Çanakkale), Assos (Çanakkale), Antandros (Balıkesir), Artemea (Gönen/Balıkesir), Kyzikos (Erdek/Balıkesir), Nikaia (Bursa) gibi önemli kentlere komşu olup bu kentlerin güzergâhında yer almıştır. Edincik, Erdek Körfezi’nin doğal liman olarak kullanılması (Resim 3.9) ve tarih boyunca uğradığı akın ve korsan saldırıları ile farklı medeniyet ve kültürlerle tanışmıştır (URL34). Kentin konut mimarisinin; çeşitli kültürlerle etkileşim halinde olması, bölgenin engebeli yapısı ve denize kıyısı olması nedeniyle şekillenmiştir.

3.2.2 Ulaşım

Edincik, tarihi kaynaklarda sıklıkla tersaneleri ile anılmaktadır. Günümüzde ise kente ulaşım karayoluyla sağlanmaktadır. Bandırma ilçesine yaklaşık 8 km, Erdek ilçesine 12 km, Gönen ilçesine 30 km, Erdek Körfezi'nden komşusu olan Karabiga ilçesine 71 km uzaklıktadır. Erdek Körfezi'nin kuzeyinde bulunan Paşalimanı, Avşa ve diğer adalardan Edincik bölgesine ulaşım Erdek (Resim 3.10) üzerinden sağlanmaktadır (URL35).

Resim 3.10 Edincik Konumu

Bölge, Bursa-Çanakkale çevre yolunun hemen yakınında olup bölgeye ulaşım karayolu ile gerçekleşmektedir. İstanbul ilinden Bandırma merkeze deniz yoluyla ulaşım da mümkündür (URL36). Kent, ulaşım kolaylığı ve sahip olduğu doğal güzelliklerin yanında Kyzikos antik kentine yakınlığı ile de ön plana çıkmaktadır. Tarihi dokusunun etkili şekilde korunması halinde, bölge kültür turizminin merkezi olabilecek potansiyele sahiptir.

3.2.3 Bitki Örtüsü ve İklimi

Bölge, yazları sıcak, kışları çoğunlukla ılık ve yağışlıdır. Bu bakımdan iklimi, hem Akdeniz hem Karadeniz iklimlerine benzerlik göstermektedir (URL37). Balkanlar'dan gelen karasal iklimin geçiş güzergâhında olması iklim koşullarını da etkilemektedir. Bölge, en fazla Kasım, Aralık ve Ocak aylarında yağış alırken, en az Temmuz ve Ağustos aylarında yağış almaktadır (URL38).

Balıkesir ilinin orman varlığı çoğunlukla karaçam, kızılçam, kayın, gürgen, meşe, söğüt, ılgın, çınar ağaçlarından ve zeytinliklerden oluşmaktadır. Benzer şekilde Edincik bölgesinde de kayın, gürgen ve meşe türleri bulunmakla birlikte zeytinlik alanlar bitki örtüsü açısından önemli bir yer tutmaktadır. Günümüzde halen bölgenin en önemli geçim kaynakları arasında zeytincilik yer almaktadır. Yine armut, nar, üzüm bağ ve bahçeleri ile çeşitli meyve ağaçları da bölgede yetişmektedir. Nemli bölge ikliminin konutlar açısından zararlı yönlerinden korunmak için konutların alt katları taştan yapılmış ya da sıvanmıştır (URL 39). Bununla birlikte üst katlarda kullanılan ahşap malzeme için, bölgede bulunan kayın, gürgen ve meşe ağaçları seçilmiştir.

3.3 Edincik Tarihsel Gelişimi

1990 yılında yapılan kazı ve araştırmalar sonucunda, Edincik bölgesinde ilk defa M.Ö. 4500 yıllarında yerleşim yeri kurulduğu ve M.Ö. 4500-2500 yıllarında adının Adresteia olduğu tespit edilmiştir (Pesen; Balıkçı, 2012). Edincik, M.Ö. 74 yıllarına kadar Kyzikos hâkimiyetinde bulunmuş; sonrasında Roma İmparatorluğu'nun egemenliğine geçmiştir. 5. yüzyıldan itibaren Bizans İmparatorluğu'nun hüküm sürdüğü bölge, 1304 yıllarında Katalanlar tarafından yağmalanmıştır (URL40). 14. yüzyılda Osmanlı Devleti tarafından fethedilmiştir. Fetih sırasında Osmanlı kuvvetlerinin başında Aydın Bey bulunduğu için bölge, "Aydincik" ismini almıştır. Edincik yerleşkesinin 4 km batısında yer alan Dutlu bölgesinde yaşayan halk, yılan ve korsan baskınlarından kaçmak için Aydincik'a göç etmiştir (URL41). Dutlu halkı, yerleşkede toprak sahibi olduğunda Edindik ismini vermiş, bu isim yıllar içinde değişerek Edincik olmuştur. Osmanlı toprakları himayesinde iken Hüdavendigâr Sancağı'na bağlı olan Edincik, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Balıkesir ilinin Bandırma ilçesinin merkezi olmuştur (Balıkçı, Pesen, 2012).

Yerleşen halkın bölgede bulunan Ruumlardan ve Ermenilerden kalan yapılara yerleştiği, (Tüfekçioğlu, 2005) bazılarının ise bir süre sonra ahşap, yarı kâgir yapılar inşa edilmiştir.

3.4 Kültürel Miras Yönüyle Edincik

Edincik, tarihi kent dokusunda Neolitik dönemin izlerini taşımaktadır. Kzykos Antik Kenti'ne yakın oluşuyla değer taşıyan Edincik, daha eski bir tarihe sahip olmasına rağmen, limana uzak oluşu sebebiyle gelişim bakımından Bandırma'nın gerisinde kalmış ve Bandırma ilçesine bağlanmıştır. Edincik'te yaşayan halkın önemli bir kısmının farklı bölgelere taşınması, bölgenin sahip olduğu kaynakların yeterli ve aktif biçimde kullanılamaması sonucunu doğurmuştur (Aytekin, 1998).

Bizans ve Osmanlı döneminin izlerini taşıyan, çok katmanlı bir tarih dokusunu içerisinde barındıran geleneksel yapım sisteminin uygulandığı görülmektedir. Edincik'te Osmanlı dönemi öncesine ait yapılar olmamakla birlikte kentteki mezarlıklarda Kyzikos antik kentinden taşınmış olduğu tahmin edilen fazlaca mimari parça bulunmuştur. Osmanlı dönemine ait ise çok sayıda tarihi ev, dükkân, bir adet medrese, iki adet hamam, altı adet cami- mescit, yedi adet çeşme ve üç adet mezarlık bulunmaktadır (Pesen; Balıkcı, 2012).

Kentte, günümüze ulaşan en eski yapı 1382 yılında inşa edilmiş Ulu Camii'dir. Kümbet Cami, Ulu Paşa Mescidi ve Emir Sultan Cami 15. yüzyıllara ait yapılardır. En eski çeşme ise 1415 yılında yapılmış Kız Dedesi Çeşmesi'dir. 1835 yılına ait Hacı Kadir ve Anbar Çeşmesi, barok dönemine ait süslemeleri ile halkın gözbebeği olmuştur. Bölgede, 19. ve 20. yüzyıl başlarından günümüze kadar ulaşan geleneksel Türk evleri, iki veya üç katlı genelde cumbalı, ahşap, yarı kâgir ve tek katlı yığma yapılardır (URL30). Ulu Cami, Kızdede Türbesi gibi anıtsal yapılar ve ahşap sivil mimari örnekleri kent dokusunun karakteristik kültür mirasını oluşturmaktadır (Tüfekçioğlu, 2005).

Sofa-oda ilişkisine göre şekillenen plan tipolojisine sahip Edincik evleri, geleneksel Osmanlı konut mimarisine özgü yapılardır. Edincik evlerinde sokak-parsel ilişkisi ve cephe biçimleri yapı boyunca devam etmektedir (Resim 3.11). Tek, çift ve köşe çıkmalara sahip yapılar yüksek girişleriyle görsel zenginlik taşımaktadır (Resim 3.12).

Resim 3.11 Tahire Hanımın Evi-Edincik

Resim 3.12 272 Numaralı Edincik Evi

Deprem kuşağında bulunan bölgede, çekme kuvvetine karşı dayanıklılığı ve malzemenin kolayca temin edilebilmesi, uygulama kolaylığı ve kullanım aşamasında birçok detay verilebilmesi sebebiyle genellikle ahşap malzeme kullanılmıştır.

Edincik mahallesinde bulunan geleneksel evlerde yığma, ahşap karkas ve taş dolgulu hımiş yapım sistemleri kullanılmıştır. Cumhuriyet döneminde, karma yapım sisteminin uygulandığı bazı yapıların üst katları yıkılarak ve ahşap duvarları sıvanarak kâgir yapıya dönüştürülmüştür. Ayrıca zeytincilik ile uğraşılan bölgede evlere bitişik veya ayrı şekilde dükkânlar inşa edilmiştir. Buna göre, üretimden kaynaklı mimari değişimin olduğu görülmektedir (URL42).

Günümüzde geleneksel sistemler, kullanıcının ilgisizliği, usta eksikliği, teknolojinin getirileri, yaşam kalitesinin arttırılması gibi nedenlerle yerini modern sistemlere bırakmıştır. Bölgedeki tarihi kentsel doku, Edincik geleneksel evlerinin sahiplerince aktif olarak kullanılmaması ya da kullanıcısının vefat etmesi nedeniyle sahipsiz kalması ve yerel halkın tarihi kültürel mirasın korunması hususundaki farkındalık eksikliği nedeniyle bozulmaya başlamıştır.

3.5 Edincik Yerleşiminin Özellikleri ve Mekânsal Yapısı

Edincik, mevcut durumuyla kısmen bozulmaya uğradığı Rum ve Osmanlı kökenli bir kasaba görünümündedir. Günümüze ulaşabilmiş geleneksel Türk evleri ile cami, çeşme, mezarlık gibi yapılar birbirinden bağımsız aynı zamanda bütünü parçaları şeklinde kentte yerini almıştır. Buna karşılık kentsel dokuda yaşanan bozulma sonucunda Edincik sivil mimari konutları; malzeme ve ölçek bakımından birbirine benzeyen 19. ve 20. yüzyıl geleneksel Türk konutları, 1930-1970 yılları arasında yapılmış kentsel ölçeğe ve geleneksel mimariye aykırı yapılar ve 2000 yılından sonra yapılmış betonarme yapılar olmak üzere sınıflandırılabilir (Resim 3.13).

Resim 3.13 Edincik Bölgesinde Üç Döneme Ait Yapı Örnekleri

Edincik'te mekânsal yapıların biçimleri topografya ve ulaşımına göre şekillenmiştir. Edincik'te geleneksel Türk evleri, merkezde ve iç kesimlerde yer alırken mezarlık, narlık, bahçeler, mahalle giriş ve çıkışlarında veya yamaçlarda konumlandırılmıştır. Topografya ile şekillenen sokak dokusu ile konutların parsel düzenleri oluşturulmuş, sokakların eğime dik ya da paralel yerleşmesi konutların parsel içerisindeki konumunda ayırıcı özellik olmuştur. Türk evlerinde olduğu gibi Edincik evlerinde de komşuya ve çevreye saygı gereği birbirlerinin görüş açısını, güneşini ve havasını kesmemesi öncelikli olmuştur.

Geleneksel konutların sokak ile kurduğu ilişki, kullanıcının toplum ile kurduğu bağı göstermesi açısından önemlidir. Sokaklarda yer alan konutların çevreyle ilişki kurması sonucunda farklı çözümler ortaya çıkmıştır. Bu durum genellikle konutların giriş bölümünde görülmektedir. Yolun alt kotunda konumlandırılmış konutlarda üst kattan ve arka cepheden; yolun üst kotunda yer almış konutlarda ise alt kattan ve ön cepheden giriş sağlanmaktadır. Bu durumda bir cephedeki giriş katın diğer cephede birinci kat haline geldiği gözlemlenmektedir (Resim 3.14). Edincik geleneksel konutlarının sokağa bakan cephelerinin günümüzde yapılan konutlara göre daha özenli bir kurguya sahip oluşu ve kolaylıkla ulaşılabilir olması da bu duruma bağlanabilir. Konutlara erişim bazı yapılarda bağımsız bahçeler üzerinden bazılarında ise yapının bir parçası haline gelen gelen giriş kapılarından sağlanmaktadır. Bu durum yapının sokakla ilişkisini değiştirebilmektedir.

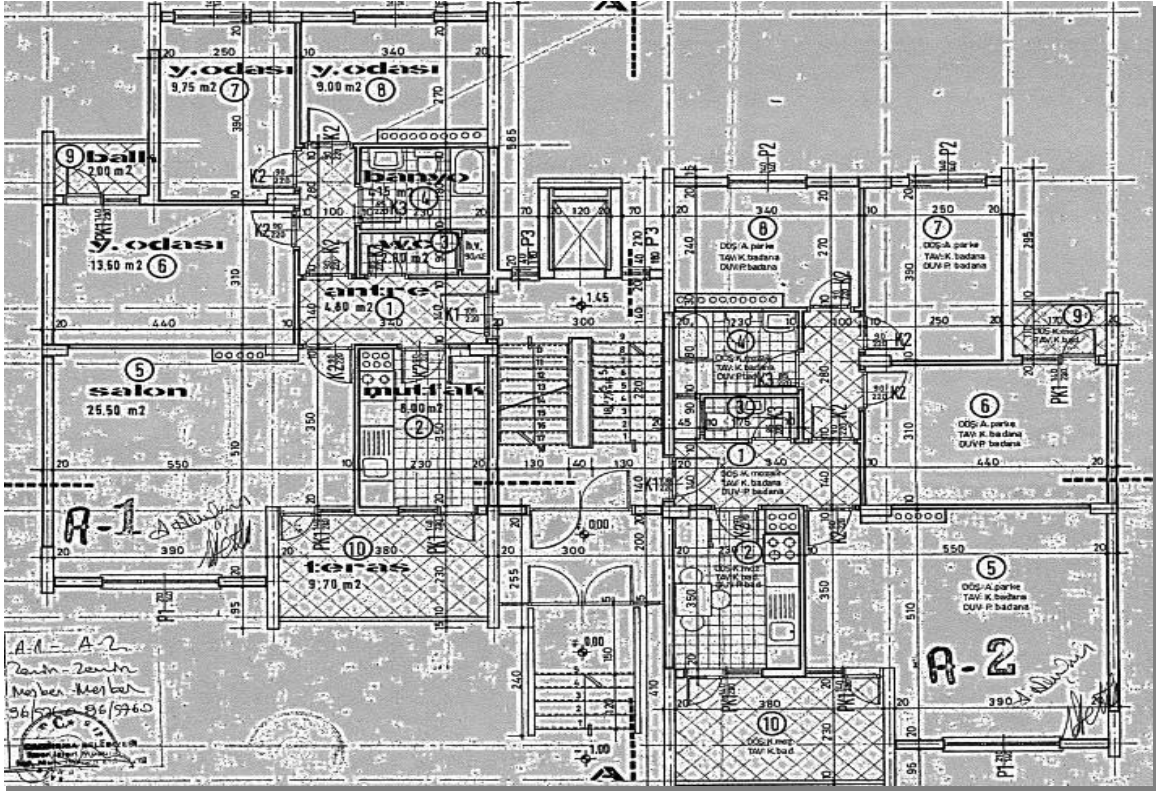

Resim 3.14 Edincik Evlerinin Kot Farkına Göre Şekillenmesi

Bitişik parsel yapılarda bahçeler, yapının arkasında yer alırken bazı konutlarda evin ön tarafında bahçe veya mağaza konumlandırılmıştır. Bazı yapılarda ise, bahçelerde yer alan zemine kazınmış depolama alanları ve kapalı mekânlar olarak barınak ve sarnıçlar bulunmaktadır. Genellikle bu sarnıçlarda zeytin depolanırken ayrı bir bölümde eşek ve atlar için samanlık ve ahır yer almaktadır. Kazan ve kuyular da sarnıçların içindedir.

3.6 Plan Şeması ve İç Mekân Düzenlemeleri

Edincik evlerinin mekân organizasyonunda sofanın dışa açık veya kapalı oluşuna göre biçimlenen iç ve dış sofalı konut tipleri daha fazla gözlemlenmiştir. Yaşam katlarında iç sofalı ve dış sofalı plan şemaları kullanılmıştır. Yaşam mekânlarına geçiş veren sofa, genelde zeminden dikmelerle taşınmaktadır. İç sofalı plan şemasının kullanıldığı bazı yapılarda, sokağa dik olarak yerleştirilen sofalara, hem sokak hem de arka bahçe cephesinde çıkma ile vurgulanan cumba örneklerine rastlanılmaktadır (Şekil 3.1).

Şekil 3.1 Edincik Evi Plan Şeması Örnekleri

Edincik geleneksel Türk evlerinin iç mekân düzenlemeleri incelendiğinde;

- Odalar; geleneksel Türk evlerinin çekirdek ögesi olup oturma, yatma, yemek yeme, çalışma gibi eylemlerin bir araya gelmesiyle biçimlenmiştir (Resim 3.15). Edincik evlerinde, odalar sofaya açılmaktadır.

Resim 3.15 Edincik Evlerinden Oda Örnekleri

- Edincik geleneksel Türk evlerinde, yatak ve yorgan dışında eşyaları depolamak için dolaplar kullanılmıştır. Bu dolaplar çift veya tek kanatlı olup derinlikleri ise yüklüklere göre daha azdır. Odada uyumak için gerekli olan eşyaların saklandığı geniş dolaplara ise yüklük denir. Genellikle çift kapılı ve gömme şekilde yapılmıştır (Resim 3.16).

Resim 3.16 Edincik Evlerinden Yüklük ve Depolama Alanı Örnekleri

- Edincik geleneksel Türk evlerinde zemin katlar genelde doğal taş ya da düzlenmiş şap betonla kaplıdır. Aynı zamanda zemin katta yer alan mutfak, şap beton ile örtülüdür. Oda zeminleri ise, ahşap ile kaplıdır.
- Evlerin tavanları, ev sahiplerinin ekonomik gücüne göre yapılmakta, ahşap işçiliği ve süsleme bu güce göre detaylandırılmaktadır. Evlerin dışı ne kadar sade ise tavanlar da o kadar süslüdür. Bölge halkı geçmişte geçimini ipek böcekçiliği ile sağladığından, üretim aşamasında yayılan kerevitlerin yerden yüksek olması, ısı ve ışığın bol olması için tavanlar ekstra yüksektir. Genellikle odalarda tekne tavan uygulanırken, planları ise kare ya da kareye yakın dikdörtgen şeklindedir. Tavan süslemeleri evlere ve odalara göre değişkenlik göstermektedir. Günlük olarak kullanılan odalar daha sade iken; misafirler için kullanılan odalar da ise daha çok işçilikli süslemelere rastlanmaktadır.

Resim 3.17 Edincik Evlerinden Eski ve Modernleştirilmiş Mutfak Örnekleri

- Edincik geleneksel Türk evlerinde yemek hazırlama ve pişirme eylemlerinin gerçekleştirildiği mutfaklar (Resim 3.17), kullanıcının tüm gereksinimlerini karşılayacak bir düzene sahiptir. Zemin katta, sofa ile bağlantılı bir noktada ve ev manzarasının tersi yönünde konumlandırılmıştır. Tezgâhları taş malzemeden yapılmıştır. Ocak yanında işlevsel olarak konumlanan yemek hazırlama alanları bulunmakla birlikte ana duvarlar içine açılmış nişler ve sonradan eklenmiş donatılarda bulunmaktadır.

Resim 3.18 Edincik Evlerinden İç Mekân Merdiven Örneği

- Edincik'te yer alan merdivenler ahşap, yalın işçilikli ve genellikle döner şeklinde yapılmıştır. Merdivenlerin çıkış yönünde bulunan; aydınlatma, havalandırma ve depolama işlevine sahip boşluklu pencereler bulunmaktadır. Merdiven korkulukları ahşap işçiliklidir. Genellikle tek kollu merdivenlerden oluşmaktadır. Merdiven altları genellikle depo veya yemek yapma alanı gibi amaçlarla kullanılan kapısız mekânlar olarak tasarlanmıştır (Resim 3.18).
- Edincik geleneksel Türk evlerinde, bakliyat ve tahıllardan oluşan kuru gıdaların ve kışlık olarak hazırlanan yiyeceklerin, sebze, meyve gibi hazır gıdaların haşere ve nemden korunması amacıyla kiler alanları bulunmaktadır. Genellikle evin giriş cephesinde, zemin katta ve manzara alanının tam tersi cephesinde bulunmaktadır. Eğer evlerde ikinci mutfak var ise kiler mutfakla bağlantılıdır. Bu alanların duvarları taştan yapılmıştır. Bazı evlerde havalandırma amaçlı pencerelere de yer verilmiştir.
- Edincik evlerinde kiler dışında sarnıç adı verilen depolama alanları da bulunmaktadır. Sarnıçlar; zeytinlerin toplanıp işlendikten sonra yenme kıvamına gelene kadar saklandığı yerdir. Zeytin toplamak için kullanılan tahtadan fiçılar, bahçelerde bulunan ve dükkân adı verilen büyük depolar içerisinde yer alır. Depo/dükkân içerisinde genellikle kuyu da bulunmaktadır. Bu kuyuların derinliği yapının büyüklüğüne göre değişmektedir (Resim 3.19).

Resim 3.19 Edincik Evlerinden Dükkân ve Depo Örnekleri

Depo, mağaza, ahır bölümü evlerin zemin katında; samanlık ise ahırın bir köşesinde bulunmaktadır. Edincik'te yerel halkın geçim kaynağı çoğunlukla hayvancılık ve zeytincilik olduğu için bu öğeler aktif olarak kullanılmaktadır.

- Konut içerisinde çözümlenen tuvaletler sofa içerisinden geçilerek konumlandırılmış; fakat çoğu zaman arka bahçede yerini almıştır.
- Edincik geleneksel Türk evlerinde, alt kat-zemin katın odunluk, depo, servis alanı gibi amaçlarla kullanıldığı; üst katların ise, esas yaşam mekânı olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, ekonomik gelir durumu olan kişilerin evlerinde plan özellikleri, kat sayısı, konut içi süslemeler (niş vs.) ve kullanılan malzemeler değişkenlik göstermektedir.

3.7. Edincik Evlerinin Cephe Özellikleri

Edincik geleneksel Türk evlerinde cepheyi oluşturan temel unsurlar; çıkmalar, kapı ve pencereler, söveler ve çatıdır. Sokak cephelerinin yalın olduğu, giriş cephelerinin parsel konumuna göre düzenlendiği, buna bağlı olarak evlerde cephelerin dar veya geniş olan örneklerine rastlandığı gözlemlenmiştir (Resim 3.20).

Resim 3.20 Edincik Evlerinin Parsel Konumuna Göre Cephe Görünümü Örneği

Edincik geleneksel Türk evlerinin cephe özelliklerine incelendiğinde;

- Üst katların farklı plan şemasını oluşturan çıkmalar, genellikle zeminde yer alan yaşam katı ile sokak bağlantısını sağlamıştır. Edincik geleneksel Türk evleri, nadiren çıkmasız olarak inşa edilmiştir. Buna karşılık, tek çıkmalı ya da cephe boyu çıkmalı yapı örnekleri sıkça gözlemlenmektedir. Saçak seviyesine kadar uzanan çıkmalar, bağdadi veya hımış duvarlar ile inşa edilerek beyaz sıva ile üzeri kaplanmış dikmelerle de desteklenmiştir.
- Edincik geleneksel Türk evlerinde iklim koşullarına maruz kalan dış kapılar su, ısı, yangın, ses kontrolünü sağlamak amacıyla cephe duvarının iç yüzeyine yakın olarak kurgulanmıştır. Avlu kapıları, dış kapı tokmakları ve kilitler özgün örnekleri oluşturmaktadır. Tokmakların genellikle demir döküm malzemedен özel el işçiliği ile yapıldığı bilinmektedir. Bölgede yapılan incelemeler sırasında, sahipsiz kalan tarihi yapıların kapı tokmaklarının sökülmüş vaziyette olduğu tespit edilmiştir (Resim 3.21).

Resim 3.21 Edincik Evleri Dış Mekân Kapısı, İç Mekân Kapısı, Kapı Tokmağı Örneği

Edincik evlerinin bazılarında işçiliğin az olduğu, tek kanatlı kapılara rastlanırken; gösterişli yapılarda ise çift kanatlı ve çok işçilikli kapı modellerine rastlanılmaktadır. Kapıların bir yüzü sade, avluya bakan diğer yüzü ise ahşap süsleme tekniğinde yapılmıştır. Geleneksel konutların bazılarında giriş kapılarının yanlarında ve üstlerinde aydınlatma pencereleri yer almakta ve giriş mekânlarının aydınlatmaları bu pencereler ile sağlanmaktadır. İç mekânda yer alan kapı yüksekliği insan boyunda olup mekân içerisine doğru açılmaktadır. Kapılar oldukça sade olup en çok görülen kapı modeli ise düz tablalıdır (Resim 3.21).

- Edincik geleneksel Türk evlerinde, sokak cephelerindeki pencere düzeni, mekânsal boyuta göre şekillenmiştir. Pencere parapet yüksekliği konut sahiplerinin dış mekânı kolay görebilmesi için alçak tutulmuştur. Zemin katta yer alan pencereler ile üst kat pencereler arasındaki sayı, ölçü, tasarım ve malzeme farklılıkları bulunmaktadır. Zemin kat pencere yerleşim düzeni olarak fazla önem verilmediği, farklı noktalarda da ölçüsüz ve gelişigüzel yerleştirildiği; üst katlarda ise, eşit aralıklarla yer aldığı ve ölçülerinin 65-70 cm ve 120-140 cm civarında olduğu tespit edilmiştir. Genellikle küçük boyutlu pencereler servis mekânlarına, çok sayıda pencere bulunan cepheler ise sofalar ve odalara açılmaktadır.

- Pencereleler, dikdörtgen veya kemerli olup giyotin veya çift kanatlı ve cephe düzenine göre farklı formdadır. Edincik geleneksel Türk evlerinin pencereleri güneşten faydalanmak, tozdan ve rüzgârdan korunmak için iki kademeli yapılmıştır. Alt kısımda açılan kanatlar, yapı sahibinin dış mekân bağlantısını sağlarken; üst kanatlar, odanın hava sirkülasyonunun sağlanmasına hizmet etmektedir (Resim 3.22). Ön cephedeki pencere sayısı fazla olup giriş kat genelinde pencereler kemerli olarak şekillendirilmiştir. İlk iki katta da pencerelerde demir parmaklıklar bulunmaktadır.

Resim 3.22 Edincik Evlerinden Pencere Örnekleri

Pencere boşluğu; pencere, şebeke ve kepenk öğelerinden oluşmaktadır. Özellikle kış aylarında havanın soğuduğu zamanlarda kepenk kapalı şekilde kullanılarak evin içerisinde iklimlendirme sağlanmaktadır. Kepenkler kapalı konumda iken aydınlatma tepeler pencereleri vasıtasıyla sağlanmıştır. Edincik geleneksel konutlarında sıkça rastlanılan giyotin pencere kullanımı ile iklim olumsuzluklarına karşı dayanıklılık sağlanmıştır. Bu sebeple bu pencere tipinde kepenk yerine demir parmaklıklar tercih edilmiştir (Resim 3.23).

Resim 3.23 Edincik Evlerinden Kepenkli ve Parmaklıklı Pencere Örnekleri

- Edincik evlerinde çatılar beşik çatı ya da kırma çatı tekniğiyle oluşturulmuştur. Çatı üzerinde oluklu ya da alaturka kiremitle örtülüdür (Resim 3.24).

Resim 3.24 Edincik Evlerinden Oluklu ve Alaturka Kiremitli Kırma Çatı Örnekleri

- Edincik geleneksel Türk evlerinin cephe unsurlarında ihtiyaçların yanında estetik kaygının da ön planda tutulduğu görülmüştür.

3.8 Edincik'teki Geleneksel Konut Tiplerinin Belirlenmesi

Geleneksel konutların, mevcut halleriyle modern yaşamın getirdiği standartları sunamaması, maddi imkânsızlıkları ve yaşanan göçlerin etkisiyle sahihsiz kalan Edincik evlerinden bazıları yıkılmış bazıları ise yıkılmaya yüz tutmuştur. Bazı konutlar ise manevi duygularla muhafaza edilmiş fakat içlerine yaşam sokulamamıştır. Az sayıdaki geleneksel yapıların ise banyo, mutfak ve yaşam alanları yenilenerek kullanılmaya devam edildiği tespit edilmiştir. Bu yapılarda, genellikle zemin katların kullanıldığı, üst katların ise kullanıma kapatıldığı görülmüştür.

Çalışma kapsamında Edincik geleneksel Türk evlerinin karakteristik özelliklerini taşıyan restore edilmiş ve restore edilmemiş iki örnek yapı incelenmiştir.

- **Tahire Hanım evi**

Tek çıkmalı Türk evi örneklerinden olan bu evin (Resim 3.23) bakımları yapılmasına rağmen bir bölümünde çöküntü başlaması üzerine, 2000 yılından itibaren orijinaline sadık kalınarak restorasyon çalışmalarına başlanmıştır. Bu çalışmalar, maddi yetersizlikler nedeniyle 2010 yılına kadar sürmüştür (Hanaylı, 2022).

Resim 3.25 Tahire Hanım Evi İç – Dış Görünüm, Edincik

Zemin katta günlük oturma odası, misafirler için kullanılan oturma odası, mutfak (eskiden odunluk), banyo, tuvalet, yan bahçe ve eskiden mutfak olarak kullanılan bölümün yeniden düzenlenmesi sonucu oluşturulan misafir odası bulunmaktadır. Birinci katta, sofaya açılan dört kapı bulunmaktadır. Bu kapıların ikisi yatak odasına, bir tanesi

misafirlerin ağırlandığı odaya, son kapı ise tuvalete açılmaktadır. İkinci katta, sofa ve sofaya açılan dört kapı bulunmaktadır. Alt kattaki yatak odalarına göre daha büyük olan üç yatak odası ve bir oturma odası bu katta yerini almaktadır. Her odadan mutlaka iki cephe görünmektedir. Çoğunlukla evin zemin katı kullanılmakla birlikte aile bireylerinin toplu ziyaretleri sırasında üst katlar da kullanılmaktadır.

Gün ışığından faydalanmak için çok sayıda ve yüksek çerçeveli yapılan pencereler, iki kanatlı olmakla birlikte çıkma yanlarında ise tek kanatlı örnekler kullanılmıştır. İkinci kattaki pencerelerde kepenk bulunmaktadır. Giriş kapısının üstünde aydınlatma penceresi bulunmaktadır. İç mekân düzenlemesine bakıldığında; yüksek tavanların ve zeminlerin ahşap olduğu, oda kapılarının ahşap malzemeden yalın işçilikli olduğu, odalara açılan sofalarda sedir bulunduğu, merdiven arası depolama alanlarından faydalandığı görülmüştür. Tek korkuluklu, döner ahşap merdivenin işçilikli korkulukları, estetik kaygısını yansıtan en önemli unsurlardandır. Genel görünümü itibariyle tarihini yansıtan evin mutfak ve tuvalet bölümlerinde modernleşmenin getirdiği imkânlardan faydalandığı görülmüştür.

- **Akif Bey Konağı**

Çift çıkmalı Türk evlerinin örneklerinden olan Akif Bey Konağı'nın (Resim 3.24) iç ve dış unsurlarında eskimeye bağlı önemli bozulmalar olduğu görülmüş, maddi imkansızlıklar nedeniyle restorasyon çalışmalarına başlanılamadığı tespit edilmiştir.

Resim 3.26 Akif Bey Konağı İç – Dış Görünüm, Edincik

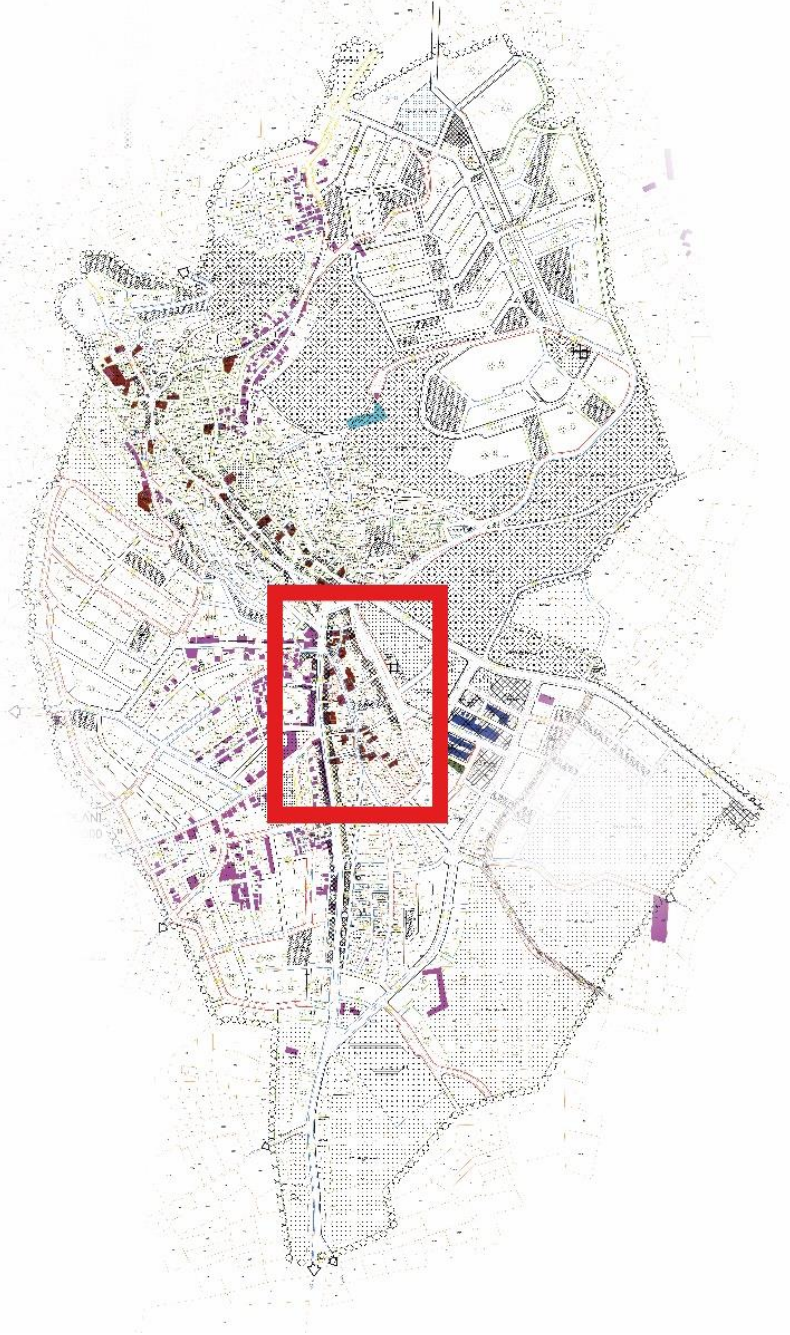
Evin iki giriş kapısı bulunmaktadır. Günlük yaşamda kullanılan ve evi dar sokağa bağlayan birinci kapı zemin kata açılmaktadır. Bu katta mutfak tezgâhı, depolama alanları ve kuyu, geniş bir sofa alanı, ayrı bir mutfak ve içerisinde oturma alanı, oturma odası ve tuvalet bulunmaktadır. Bu kat günlük olarak kullanılmaktadır. Bu kata dükkân tarafından da giriş kapısı bulunmaktadır. Evin ana giriş kapısı kot farkı nedeniyle birinci katın sofa alanına açılmaktadır. Bu katta; misafir odası, yatak odası ve tuvalet bulunmaktadır. En üst katta ise, sofaya açılan iki oda ve bir tuvalet bulunmaktadır. Üst kat odaları genellikle aile bireylerinin kullandığı, orta kat ise misafirlerin ağırlandığı kattır. En üst katta üç cephe görünmektedir. Kullanılan cephe malzemesi ve yüksek tavanlar sayesinde yazın üst katlar serin olmaktadır.

İşçilikli ana giriş kapısının üstünde aydınlatma penceresi bulunmaktadır. Gün ışığından faydalanmak için çok sayıda ve yüksek çerçeveli giyotin pencereler yapılmıştır. Kot farkı da hesaba katılarak alt katlarda bulunan pencerelerde parmaklık kullanılmıştır. İç mekân düzenlemesine bakıldığında; yüksek tavanların ve zeminlerin ahşap olduğu, oda kapılarının ahşap malzemedan yalın işçilikli olduğu, tek korkuluklu yalın işçilikli ahşap döner merdivenlerin bulunduğu, merdiven arası depolama alanlarından faydalandığı görülmüştür. Üst katlarda bulunan odalarda duvara gömülü yüklükler bulunmaktadır. Zemin katta bulunan tarihi depolama alanları ile sofanın ortasındaki aktif kuyu dönemi en iyi yansıtan unsurlardandır. Genel görünümü itibariyle tarihini yansıtan evin mutfak ve tuvalet bölümlerinde modernleşmenin getirdiği imkânlardan faydalanılmıştır.

Edincik geleneksel Türk evlerinde taşıyıcı sistem, taş temel duvarlar üzerine kuruludur. Zemin kat taş yığma, üst katlar ise ahşap karkas yapım sisteminde kerpiç veya tuğla malzemeler ile yapılmıştır. Bölgede kolay bulunabilen ahşap malzeme nedeni ile evlerin üst katlarında ahşap karkas yapım sistemi tercih edilmiştir. Edincik konutlarının doğal çevre, iklim ve topografya ile uyum içinde olduğu, kullanıcının günlük ihtiyaçlarına ve geçim kaynaklarına göre şekillendiği gözlemlenmiştir.

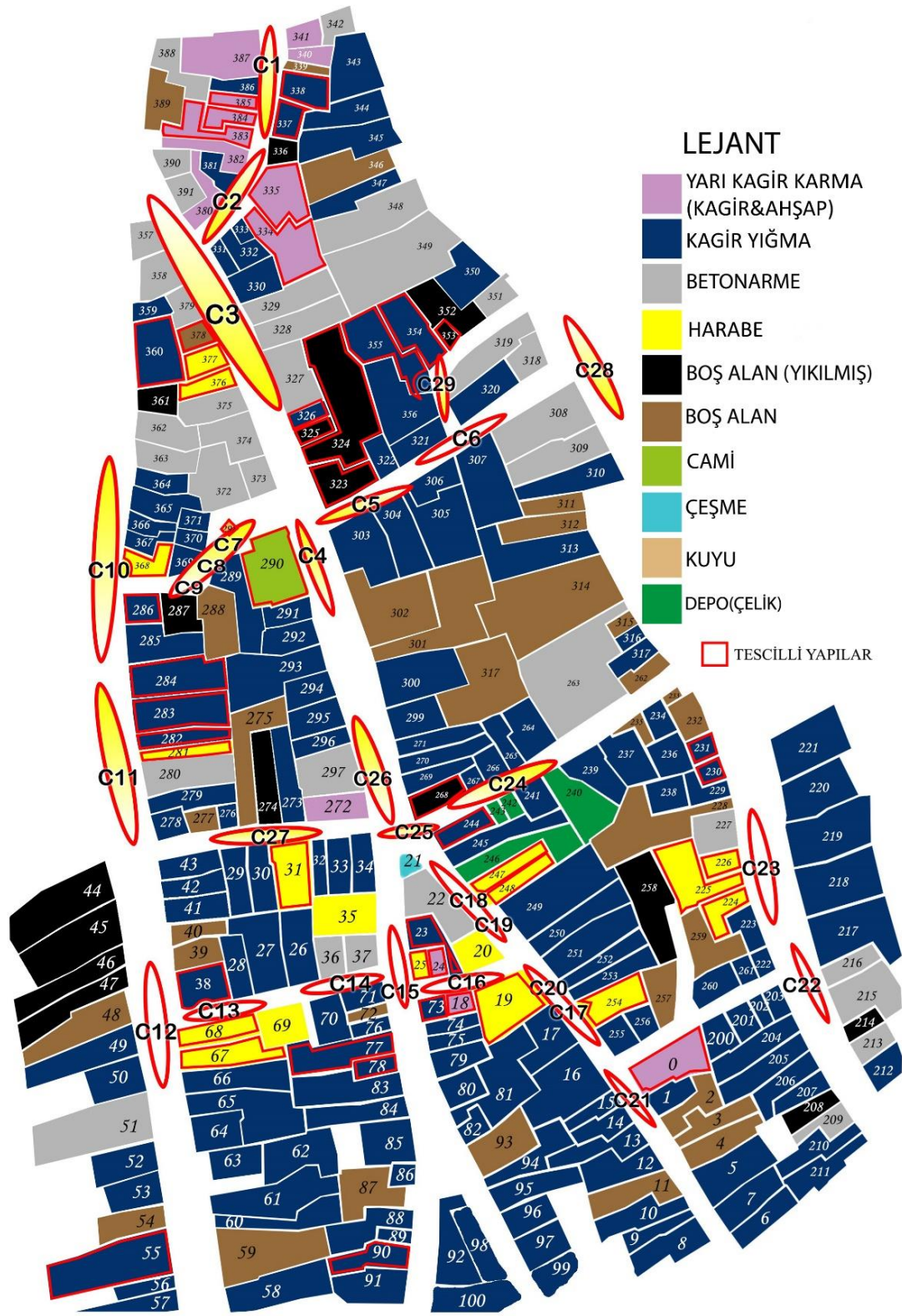
3.9 Geleneksel Edincik Evlerinin Korunmasına Yönelik Çalışmalar ve Öneriler

Çalışma kapsamında, 09.10.2019 tarihinde Bandırma Belediyesi'nden alınan Edincik Vaziyet Yerleşim Planı (Şekil 3.2) üzerinde gösterilen alan çalışma alanı olarak seçilmiştir (Bandırma Belediyesi Arşiv, 2019).

Şekil 3.2 Edincik Vaziyet Yerleşim Planı

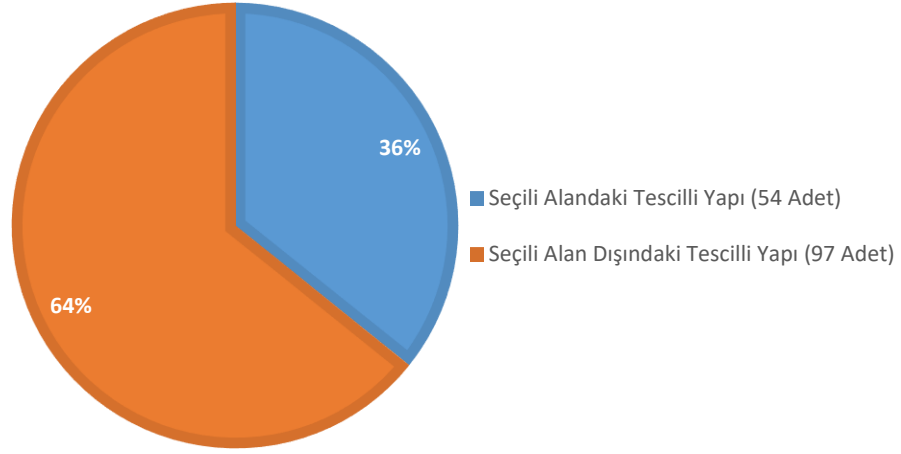
Belirlenen bu alandaki konutların; kullanılıp/kullanılmadığı, ne amaçla kullanıldığının tespit edilmesi amacıyla analizler yapılmıştır. Bölgede bulunan tarihi yapıların korunup korunmadığının tespiti, taşıyıcı sistemleri ve yıkılan yapılar yerine yeni yapıların inşa edilip edilmediği de incelenmiştir (Şekil 3.3).

Şekil 3.3 Edincik Seçili Alan Analiz Planı

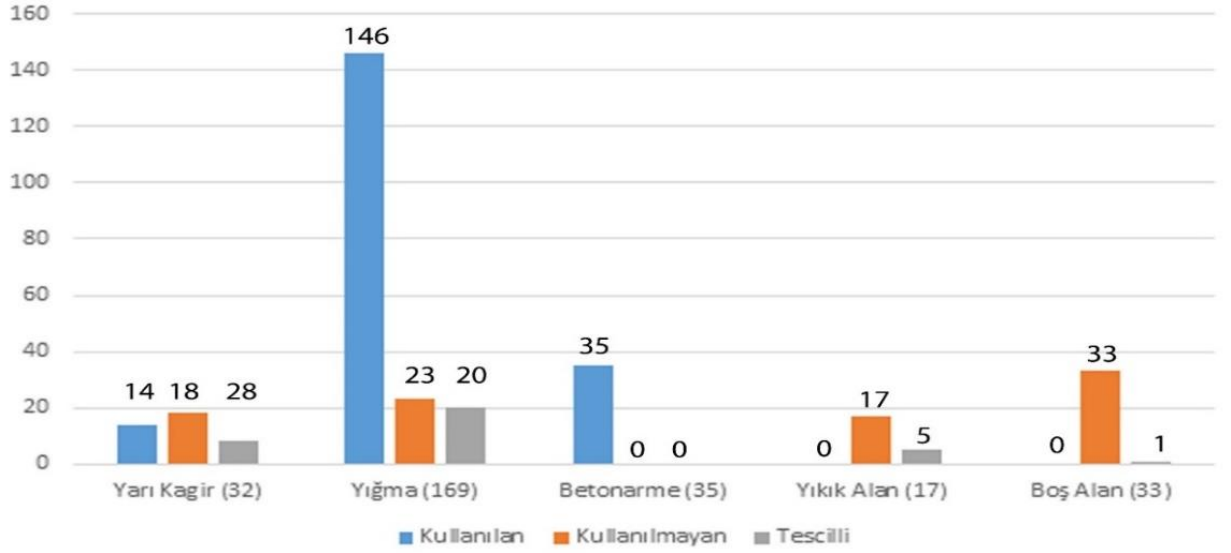
Bandırma Belediyesi'nden ulaşılan listeye göre Edincik mahallesinde elli dört adedi seçili alanda olan toplam yüz elli bir adet tescilli kültür varlığı bulunduğu tespit edilmiştir (Tablo 3.1).

Tablo 3.1 Edincik / Seçili Alan Tescilli Yapı Sayıları Oranı

Seçili alandaki tescilli yapıların yirmi sekiz adedi yarı kâgir yapı, yirmi adedi yığma yapı olup beş adedi ise tamamen yıkılmış yapı ve bir adet de boş alan bulunmaktadır. Yarı kagir yapıların yirmi adedi atıl durumda olup yıkım beklerken, sekiz adedinin ise restorasyonu yapılmıştır. Bu sayı, kent dokusuna göre oldukça yetersizdir. Çalışma kapsamında seçilen alanda toplam otuz iki adet yarı kâgir karma yapıdan on sekiz tanesinin yıkılmış/kalıntıları (harabe) bulunan yapı olduğu, yapım dönemi tespit edilememiş toplam yüz altmış dokuz adet kagir yığma yapıdan yirmi üç tanesinin harabe kalan yapı olduğu, bununla birlikte on yedi adet hangi yapı sisteminde olduğu belli olmayan tamamen yıkılmış yapı bulunduğu gözlemlenmiştir. Yine, seçili bölgedeki yıkılan ve bozulan yapıların bulunduğu alanlarda yakın dönemde inşa edildiği düşünülen otuz beş adet betonarme yapının olduğu anlaşılmıştır (Tablo 3.2).

Tablo 3.2 Seçili Alanda Bulunan Yapıların Grafik Dağılımı

Edincik Seçili Alan Analiz Planı (Şekil 3.3) kapsamında, kent dokusunun daha iyi anlaşılabilmesi açısından yapılan incelemelerde;

C1 ve C2 cephesi boyunca on yedi adet yapı, bir adet yıkık alan ve bir adet bahçe bulunduğu tespit edilmiştir. Yapıların on tanesinin yarı kâgir karma, yedi tanesi kagir yiğma yapı olduğu alandaki binaların genellikle tek katlı veya iki katlı olduğu ve konut olarak kullanıldığı görülmüştür.

Resim 3.27 C1 – Cephe Görünümü

Resim 3.28 C2 – Cephe Görünümü

C3 cephesi boyunca on dört adet yapı ve bir adet bahçe bulunduğu, yapıların dokuz tanesinin betonarme, bir tanesinin yarı kagir karma, iki tanesinin kagir yığma ve iki tanesinin de harabe bulunan yapılar olduğu görülmüştür. Alandaki binaların genellikle iki katlı olduğu, bir kısmının zemin katlarının dükkân/depo olarak kullanıldığı, kalanların ise konut olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Resim 3.29 C3 – Cephe Görünümü

C4 cephesi boyunca tarihi Buhariye Camii bulunduğu, sokağın devamında yer alan C7 cephesinde bir adet tarihi kuyu ve beş adet yapı bulunduğu gözlemlenmiştir. Alandaki yapılardan ikisinin betonarme, üçünün ise kagir yığma yapı olduğu ve kalan yapılarının tümünün konut olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Resim 3.30 C4 – Cephe Görünümü

Resim 3.31 C7 – Cephe Görünümü

C5 ve C6 cepheleri boyunca on adet yapı ve bir adet tamamen yıkılmış yapı bulunduğu, yapıların sekiz tanesinin kagir yığma ve iki tanesinin betonarme olduğu görülmüştür. Alandaki binaların genellikle zemin ve tek katlı olduğu, harabe yapı hariç konut olarak kullanıldığı ve bazı yapıların zemin katlarının depo olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Resim 3.32 C5 – Cephe Görünümü

Resim 3.33 C6 – Cephe Görünümü

C8 ve C9 cepheleri boyunca dört adet yapı ve bir adet bahçe bulunduğu, yapıların iki tanesinin kagir yığma, bir tanesinin harabe bulunan yapı ve bir tanesinin de tamamen yıkılmış olduğu görülmüştür. Alandaki binaların genellikle tek katlı olduğu, harabe yapı hariç konut olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Resim 3.34 C8 – Cephe Görünümü

Resim 3.35 C9 – Cephe Görünümü

C10 cephesi boyunca sekiz adet yapı bulunduğu, yapıların altı tanesinin kagir yığma, bir tanesinin betonarme ve bir tanesinin harabe bulunan yapı olduğu görülmüştür. Alandaki binaların genellikle tek ve iki katlı olduğu, harabe yapı hariç konut olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Resim 3.36 C10 – Cephe Görünümü

C11 cephesi boyunca yedi adet yapı bulunduğu, yapıların beş tanesinin kagir yığma, bir tanesi betonarme ve bir tanesinin harabe bulunan yapı olduğu görülmüştür. Alandaki binaların genellikle tek ve iki katlı olduğu, harabe yapı hariç konut olarak kullanıldığı, betonarme yapının zemin katının dükkân olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Resim 3.37 C11 – Cephe Görünümü

C12 ve C13 cepheleri boyunca dokuz adet yapı ve iki adet boş alan bulunduğu tespit edilmiştir. Yapıların beş tanesinin kagir yığma, üç tanesinin harabe bulunan yapı ve bir tanesi ise tamamen yıkılmış yapı olduğu görülmüştür. Alandaki binaların genellikle tek ve iki katlı olduğu, harabe yapılar hariç konut olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Resim 3.38 C12 – Cephe Görünümü

Resim 3.39 C13 – Cephe Görünümü

C14, C15 ve C16 cepheleri boyunca on iki adet yapı ve bir adet boş alan bulunduğu, yapıların beş tanesinin kagir yığma, iki tanesinin betonarme, iki tanesinin yarı kâgir karma ve üç tanesinin de harabe olduğu görülmüştür. Alandaki binaların genellikle zemin ve tek katlı olduğu, harabe yapılar hariç konut olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Resim 3.40 C14 – Cephe Görünümü

Resim 3.41 C15 – Cephe Gönüm

Resim 3.42 C16 – Cephe Görünümü

C18 ve C19 cepheleri boyunca yedi adet yapı bulunduğu, yapıların üç tanesinin harabe bulunan yapı, iki tanesinin kagir yığma, bir tanesinin betonarme ve bir tanesinin çelik konstrüksiyon olduğu görülmüştür. Alandaki binaların genellikle zemin ve tek katlı olduğu, harabe yapılar hariç konut olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Resim 3.43 C18 – Cephe Görünümü

Resim 3.44 C19 – Cephe Görünümü

C17 ve C20 cepheleri boyunca sekiz adet yapı bulunduğu, yapıların iki tanesinin harabe bulunan yapı, altı tanesi kagir yığma yapı olduğu görülmüştür. Alandaki binaların genellikle zemin ve tek katlı olduğu, harabe yapılar hariç konut olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Resim 3.45 C17 – Cephe Görünümü

Resim 3.46 C20 – Cephe Görünümü

C21 cephesi boyunca beş adet yapı bulunduğu, yapıların bir tanesinin yarı kagir karma, dört tanesi kagir yığma yapı olduğu görülmüştür. Alandaki binaların genellikle tek katlı ve konut olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Resim 3.47 C21 – Cephe Görünümü

C22 ve C23 cepheleri boyunca on beş adet yapı bulunduğu, yapıların üç tanesinin betonarme, üç tanesi tanesinin harabe bulunan yapı ve dokuz tanesinin kagir yığma yapı olduğu görülmüştür. Alandaki binaların genellikle tek katlı olduğu, betonarme yapıların ise iki veya üç katlı olduğu, harabe yapılar hariç konut olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Resim 3.48 C22 – Cephe Görünümü

Resim 3.49 C23 – Cephe Görünümü

C24 ve C25 cepheleri boyunca on adet yapının, bir tanesi tamamen yıkılmış yapı ve bir adet çeşme bulunduğu tespit edilmiştir. Yapıların yedi tanesi yığma, üç tanesi çelik konstrüksiyon yapıdır. Alandaki binaların genellikle tek, iki ve üç katlı olduğu, harabe yapı hariç konut olarak kullanıldığı görülmüştür.

Resim 3.50 C24 – Cephe Görünümü

Resim 3.51 C25 – Cephe Görünümü

C26 ve C27 cepheleri boyunca on yedi adet yapının, bir tanesi boş alan olduğu, yapıların on iki tanesinin kagir yığma, bir tanesinin betonarme, bir tanesinin yarı kâgir karma, bir tanesi harabe bulunan yapı ve bir tanesinin de tamamen yıkılmış yapı olduğu görülmüştür. Alandaki binaların genellikle tek ve iki katlı olduğu, harabe yapı hariç konut olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Resim 3.52 C26 – Cephe Görünümü

Resim 3.53 C27 – Cephe Görünümü

C28 cephesi boyunca üç adet yapı bulunduğu, yapıların tamamının betonarme olduğu görülmüştür. Alandaki binaların iki veya üç katlı yapıldığı; zemin katların iş yeri/depo, üst katların ise konut olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Resim 3.54 C28 – Cephe Görünümü

C29 cephesi boyunca altı adet yapı bulunduğu, yapıların beş tanesinin kagir yığma, bir tanesinin betonarme olduğu, alandaki kagir yığma binaların tek katlı, betonarme yapının ise iki katlı olduğu ve tamamının konut olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Resim 3.55. C29 – Cephe Görünümü

Seçilen çalışma alanı, büyük ölçüde konut işlevindeki sivil mimari örneklerinden oluşmaktadır. Çarşı bölgesine yaklaşıldıkça konut-ticaret işlevine rastlanmaktadır. Yapı sahiplerinin çoğunun çevre merkezlerde yaşadıkları tespit edilmiş, aynı zamanda Edincik mahallesinde de evlerini belirli zaman aralıklarında kullandıkları gözlemlenmiştir.

Tablo 3.3 Seçili Alanda Bulunan Yapıların Tablo Dağılımı

YAPI TİPLERİ	TOPLAM ADET	KULLANILAN	KULLANILMAYAN	TESCİLLİ SAYISI
YARI KAGİR	32	14	18	28
YIĞMA	169	146	23	20
BETONARME	35	35	0	0
YIKIK ALAN	17	0	17	5
BOŞ ALAN	33	0	33	1

Genellikle sahipsiz kalan ya da etkin kullanılmayan yapılar zamanla yıpranmış, bazıları da yıkılmaya yüz tutmuştur. Yöre halkının evlerini onarma konusunda isteksiz olduğu ya da dar gelirli olmaları sebebiyle onarım bütçesini karşılayamadığı edinilen bilgiler arasındadır. Çeşitli sebeplerle korunamayan, yıkılan ve yanan konutların yerlerine üç-dört katlı betonarme yapılar yapıldığı, bazı alanlarda ise yıkılan yerlerin bahçe veya depo olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Seçilen alandaki kamu yapıları ve dört adet depo haricinde kalan yapıların %16'sının yapısal olarak yığma veya yarı kagir yapıdan

betonarme iskelet taşıyıcı yapı sistemine dönüştürüldüğü tespit edilmiştir. İncelemeler sırasında kentin neredeyse yarısında mimari dokunun bozulduğu, daha modern bir yapı sisteminin kurgulandığı görülmüştür.

Kent dokusunun bütünsel niteliği dikkate alındığında, bozulan yapı sayısının korunan yapı sayısına göre yüksek olduğu da görülmekte bu durum bütüncül bir koruma yaklaşımı sergilenmesini zorunlu kılmaktadır. Korunmuşluk durumu iyi olarak değerlendirilen yapı oranı oldukça düşüktür. Kısmen hasarlı da olsa günümüze ulaşabilmiş yapılar sayesinde kentteki yapı bütünlüğü korunmuştur.

BÖLÜM 4

4. SONUÇ

Mimari yapılar; içinde bulunduğu toplumun yaşam biçimi, kültürel değerleri, ekonomik ve teknolojik gelişimi ile tarihsel süreçte değişen ihtiyaçları hakkında izler taşımaktadır. Bulduğu coğrafyanın fiziksel şartlarına uyum sağlamakta tarihten gelen birikimle günümüze ışık tutmaktadır. Bununla birlikte tarihi mimari yapılar, aidiyet ve kimlik duygusu aşılar, gündelik yaşamda kültürel-sosyal ve ekonomik gelişime yardımcı olmaktadır. Bu bakımdan, mimari yapıların kültürel miras kapsamında korunması, estetik kaygıların yanında toplum olma bilinciyle sürdürülebilir bir gelecek için zorunluluk teşkil etmektedir. Bu bağlamda, kültürel mimari mirasın korunmasının hem hak hem de yükümlülük olarak ele alınması mecburiyeti ortaya çıkmaktadır.

Bölgenin iklimsel ve fiziksel şartları ile uyumlu, tarihin eski dönemlerinden günümüze birçok uygarlığa ev sahipliği yapmasından ileri gelen kültürel dinamikleri barındıran tarihi kent dokusu, geçmiş ile günümüz arasında köprü vazifesi görürken, geleceğe kaynak olma özelliğini taşımaktadır. Bölgede bulunan geleneksel Türk evlerinin değeri, gerek bölge halkı gerekse yetkililer tarafından halen tam olarak anlaşılamamıştır.

Yapılan incelemelerde, sınırlı sayıdaki geleneksel Türk evinin gerekli restorasyon çalışmalarıyla bakımlarının yapıldığı; küçük bir kısmının ise sahipleri tarafından kullanılmaya devam edildiği ve kendi imkanlarıyla ayakta tutulduğu; buna karşılık birçoğunun sahipsiz kaldığı, bakımsızlıktan yıkılmaya yüz tuttuğu ve kaderine terkedildiği görülmüştür. Kullanımda olan Edincik geleneksel Türk evlerinin, özellikle iç mekan organizasyonları açısından orijinaline yakın olmayan ve mimari niteliklerini büyük

ölçüde bozan değişikliklere (tesisat eklenmesi, mutfak değişimi v.b.) maruz kaldığı gözlemlenmiştir. Kullanımda olmayan yapıların çoğunluğunun ise farklı bir malzeme ile (betonarme) yeniden inşa etme beklentisiyle atıl halde yıkımının beklendiği görülmüştür. Bu durum, bölgede doku kaybı yaşanması yanında harabe görünümünden dolayı güvenli olmayan bölgelerin oluşmasına neden olmaktadır. Tüm bunlar, hem bölgenin dört mevsim yaşanabilir özelliğini kaybetmesine neden olmakta hem de Şirince, Cumalıkızık, Safranbolu gibi kentsel dokunun korunduğu bir bölge olma özelliğini kaybettiğinden turistik yönden gelişmesine engel olmaktadır. Sınırlı çalışma alanında bulunan kamusal alan ve depolar hariç iki yüz elli üç yapıdan ancak yüz altmış tanesinin kısmen özelliklerini koruyabilmesi, buna karşılık 1960'lı yıllardan günümüze kadar doksan üç adet yapının mimari dokusunu koruyamaması, hatta otuz beş tanesinin betonarme yapıya dönüştürülmesi varılan sonucu destekleyici niteliktedir. Sonuç olarak, bölge halkının günümüz teknolojik gelişmeleri doğrultusunda modern mekânlarda yaşama isteği, imar rantı, ekonomik kaygılar ya da bu mekânların sahiplerinin vefatı ile bu sonucun ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Edincik'in sahip olduğu kültürel zenginlik, bölgenin sosyo-ekonomik kalkınmasına destek olabilecek kapasitededir. Bu kapsamda, bölgede bulunan bazı tarihi konutların turistik ve ekonomik faaliyetlerde kullanılmak üzere yeniden işlevlendirilmesi mümkündür. Bölge halkının çoğunluğunun zeytincilikle geçindiği dikkate alındığında, bu iş kolunun geliştirilmesi, zeytincilik faaliyetleriyle ilgili müze ve benzeri turistik yapıların oluşturulması, bölgede dört mevsim yaşamın canlı tutulmasına yardımcı olacaktır.

Edincik geleneksel Türk evlerinin korunması ve gelecek nesillere kültürel miras olarak aktarılması amacıyla analiz sonucunda elde edilen tespitler/ değerlendirmeler şu şekildedir:

- Bölgede kentsel dokunun bozulmasına neden olacak her türlü yapılaşmaya engel olunmalıdır.
- Bölgenin gelişimi için yeni yapılaşmanın zaruri olması halinde bu yapılara ancak tarihi dokunun dışında (Bandırma, Erdek vb.) inşa edilmesi şartıyla izin verilmelidir.
- Koruma amaçlı acil onarımlarda konut-sokak ilişkisi göz önünde bulundurulmalı ve imar planına bağlı kalınmalıdır.

- Tescil edilen konutlar yıkıldığı zaman tescilden düşürülmeli, yerine yapılacak yapının da geleneksel dokuyu bozmayacak uygunlukta olması sağlanmalıdır.
- Yapıların envanterlerinin tamamlanması Geleneksel Edincik evlerinin belgelenerek korunması sadece Edincik'in değil, bu bölgedeki tarihin ve geçmiş sosyal yaşantının da belirlenmesine katkı sağlayacaktır (Resim 4.44).
- Yıkılma tehlikesi olan yapılar, rölöve projeleriyle belgelenmelidir.
- Konutların merdiven-ocak-tavan gibi bölümlerinde yer alan süsleme unsurları onarılmalı ve bu onarımlarda kullanılan malzemelerin gerçeğe yakın teknikle yapılması gerekmektedir.
- Geleneksel konutların yenilenmesinde bahçe-avlu bütünlüğü, avlu-sokak ilişkisinin korunmasına dikkat edilmelidir.
- Yerel halkın koruma bilincinin artırılması maksadıyla ilgili kurum ve kuruluşlarca etkili politikalar yürütülmelidir.
- Yerel halk, yapıların korunması ve iyileştirilmesinde yardımcı olacak devlet destekleri hakkında bilgilendirilmelidir.

Mevcut durum, bölgede bulunan kültürel ve mimari miras niteliğindeki geleneksel Türk evleri açısından belirli yapılarla sınırlı değil genele yaygın bir koruma politikasının uygulanmasını gerektirmektedir. Üniversiteler ve çeşitli sivil toplum örgütlerinin de sürece dahil edilmesiyle akılcı ve kapsayıcı adımlar tespit edilmelidir. Bölgede bulunan tarihi kültürel zenginlikler merkeze alınarak iş imkânlarının artırılması ve sosyal yaşamın iyileştirilmesine dönük sürdürülebilir stratejiler belirlenmelidir. Bununla birlikte, mevcut tescilli yapı sayısının artırılması, bu kapsamda tarihsel kent dokusunun korunmasına katkı sağlayacak geniş kapsamlı bir değerlendirme aşamasının yürütülmesi gerekmektedir. Yine bu kapsamda hazırlanan/hazırlanacak rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri bakımından kurul süreçleri hızlıca tamamlanarak tescilli yapıların onarımlarının tamamlanması öncelik arz etmektedir. Eş zamanlı olarak bölgedeki tarihi kent dokusunun ve kültürel mimari mirasın önemi ve korunması hususunda yerel halkın farkındalığının artırılması için özel etkinliklerin planlanması ve yürütülmesi ile iç denetim yoluyla sürdürülebilirliğin temini sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abbasoğlu, P. (1999). Anadolu'da Antik Çağ'da Konut, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları (s. 44-78), İstanbul.
- Abrahamsen, P. (1979). Mimari Mirasın Korunmasında Halkın Katılımı, Mimarlık Dergisi, Sayı:1, İstanbul.
- Acar, E. (1999). Neolitik-Kalkolitik Çağ, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları (s. 2-16-20), İstanbul.
- Acar, E. (1999). Tunç Çağ'ı Kentleri, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları (s. 24-37), İstanbul.
- Acıoğlu, Y. (2019). Bandırma ve Köylerinde Türk Kültür Varlıkları Araştırması, Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Araştırma ve Değerlendirmeler, Gece Akademi Dizgi Birimi, ISBN : 978-605-180-845-1.
- Akın, N. (1995). Türkiye'de Tarihi Çevre Koruma, Örnekler ve Sorunlar, Mimarlık Dergisi,88/2 (1988), Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon Üzerine Yazılar, Taşkışla Kültür ve Eğitim Derneği, İstanbul.
- Akkuş; Efe, Z. T. (2014). Tarihsel Ve Kültürel Çevrenin Korunması Bakımından Türkiye Ve İtalya'daki Kolluğun Görev Ve Yetkileri, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 5 Sayı:2
- Alga, R. (2005). Yaşam Döngüsüne Bağlı Olarak Konut Tasarımını Etkileyen Faktörler, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Alnafeesi, A. M. (2013). "The Role &Impact Of Preservation Architectural Heritage On Domestic Tourism" . In: International Conference on Tourism Development: Building The Future Of Tourism,(pp. 93-100), 4 February 2013.
- Arat, Y. (2011). Geleneksel Türk Evi İç Mekan Donatılarının Antropometrik Verilere Dayalı Analizi; Konya Evleri, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Konya.

- Awadh, G. O. (2007). "Tourism and Heritage Conservation: 21st Century Challenge Case: Zanzibar Stone Town". The Manifestation of African Perspectives Dialogues on Urbanism and Architecture 6th – 8th December 2007, TU Delft, The Netherlands.
- Aytekin, M. F. (1998). Edincik (2. Baskı). İstanbul: Özgün Matbaa.
- Bandırma Belediyesi Arşiv, (2019). Edincik Vaziyet Yerleşim Planı, Edincik.
- Baş; Arpacıoğlu, Ö. Ü. (2019). Orta Anadolu Köy Evlerinde İç Mekân Tongurlar Köyü Örneği, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 1 (OS1): 58-65, İstanbul.
- Bektaş, C. (2019). Türk Evi, YEM Yayın - Mimarlık Dizisi, Barkod 9786058177772, İstanbul.
- Bulut, S. (2021). Göç, Göçebe, Göçer, Göçer evli/evlü, Göçer oba, Göçgün(cü)/Göçkün(cü), Göçmen/Göçmel ve Konargöçer/Göçerkonar Sözcükleri Üzerine Bazı Notlar, Doç. Dr., Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Araştırma Makalesi, DOI:10.33437/ksusbd.1035352.
- Biçer; Şahin, Z. N. (2020). Geleneksel Ahşap Yapım Sistemlerinin Uygulamalar Üzerinden İncelenmesi, Araştırma Makalesi, Mimarlık ve Yaşam Dergisi Journal of Architecture and Life 5(2), 2020, (577-602) ISSN: 2564-6109 DOI: 10.26835/my.785584.
- Bilgin, İ. (1999). Başlangıçtan Modernleşmeye Osmanlı Çağı, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları (s.250-334), İstanbul.
- Binan, D. U. (2017). Tarihi ve Mimari Kültürel Miras Alanlarının Sürdürülebilir Korunması, Şehir & Toplum Dergisi, Sayı: 9, Aralık 2017 - Mart 2018 ISSN: 2564-7067, İstanbul.
- Can, M. (2009). Kültürel Miras ve Müzecilik (s. 8), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayıncılık.
- Cansever, T. (2010). Osmanlı Şehri (2. Baskı). İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayıncılık.
- Cerasi, M. (1999). Osmanlı Kenti (1. Baskı). İstanbul: YKY
- Çelebi, E. (2010). Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi Cilt v, Hazırlayan Seyit Ali Kahraman, Yapı Kredi Yayınları (s.396), İstanbul.
- Çelebi, M.E. (2017). Bir Geleneksel Türk Evini Geleceğe Aktarmak: Erdoğan Kalay Evi ve Koruma Önerileri, Antalya.
- Dedehayır, H. (2010). Yerelden Ulusala Ulusaldan Evrensele Koruma Bilincinin Gelişim Süreci, Çekül Vakfı, Stil Matbaacılık, Isbn No 978-605-88626-2-3.

- Demiral, M. (2007). Türkiye’de Sosyal Sermaye Kapsamında Sivil Toplum Kuruluşları (Stk)’nın Sürdürülebilir Sosyoekonomik Kalkınma Sürecindeki Rolü, İktisat Ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Issn:1694 – 528x, Sayı: 13, Ekim.
- Dewi, C. (2017). "Rethinking Architectural Heritage Conservation in Post-Disaster Context" (s. 587-600), International Journal of Heritage Studies.
- Dündar, M. (2019). Bandırma ve Köylerinde Türk Kültür Varlıkları Araştırması, Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Araştırma ve Değerlendirmeler, Gece Akademi Dizgi Birimi, ISBN : 978-605-180-845-1.
- Doğaner, S. (2003). “Miras Turizminin Coğrafi Kaynakları ve Korunması” Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 16- 18 Nisan 2003, İzmir, 1-8.
- Eldem, S.H. (1954). Türk Evi Plan Tipleri, İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Eldem, S.H. (1984). Türk Evi Osmanlı Dönemi, T.A.Ç. Vakfı Yayınları, C.1, İstanbul.
- Erdoğan E. (1996). Anadolu Avlularının Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı A.B.D., Doktora Tezi, Ankara, 61-63-72-80-84-85-91-92- 108-110-112-115-123.
- Fersan, N.(1980). Küçük Anadolu Kentlerinde Tarihsel Dokunun Korunması ile İlgili Bir Yöntem Araştırması, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Gögebakan, Y. (2015). Karakteristik Bir Değer Olan Geleneksel Türk Evi’nin Oluşumunu Belirleyen Unsurlar Ve Bu Evlerin Genel Özellikleri, İnönü Üniversitesi Kültür Ve Sanat Dergisi İnönü University Journal of Culture and Art Cilt/Vol. 1 Sayı/No.1 (2015): 41-55.
- Hacıbekiroğlu, G. (2017).“Taşınmaz Kültürel Miras Alanlarının Korunmasında ve Yaşatılmasında Alan Yönetim Planı ve Sürdürülebilir Turizm İlişkisi” Uzmanlık Tezi, İller Bankası Anonim Şirketi.
- Hanaylı, M. N. (2022). Tahire Hanım İle Gerçekleştirilen Röportaj, Edincik.
- Sezgin, H. (2006). Yöresel Konut Mimarisi ve Türkiye’deki Örnekleri Hakkında. Tasarım Kuram Dergisi, 3(4), 1-20.
- Solmaz, B. (2011). Modernlik Ve Modernleşme Kuramlarına Yöneltilen Eleştiriler, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 32, 35-58.
- Su, K. (1937). 17. ve 18 yy’da Balıkesir’de Şehir Hayatı, İstanbul.

- Sunar, Y. (2021). Konut Ve Kentsel Dönüşüm, Kent Araştırmaları Dergisi, Sayı 33, 2021 (2) ISSN: 1307-9905 E-ISSN: 2602-2133.
- İlgürel, M. (1992). Balıkesir, İslam Ansiklopedisi, Cilt V, İstanbul.
- İsmep Rehber Kitaplar (2014). “Kültürel Mirasın Korunması”, İstanbul.
- Kalay; Şahin; Meriç, H. S. S. (2018). Mimari Mirasın Turizme Açılmasının Mimari Mirasın Korunmasına Etkisi: Sanat Tarihi ve Turizm Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 8(1), 65-78.
- Karahan, E. (2017). Geleneksel ve Günümüz Konutunda Sürdürülebilirlik ve Yaşam Alışkanlıkları: Osmaneli Örneği, Megaron 2017;12(3):497-510 Doi: 10.5505/Megaron.2017.27037, Cilt Vol. 12 - Sayı No. 3.
- Keleş, R. (1980). Kentbilim Terimler Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Sevinç Basımevi, Ankara, 79.
- Kırlı, İ. (2019). Göçebe Çoban Toplumlarında Erken Devlet Ve Hukukun Şekillenmesi, T.C. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Koçyiğit, O. (2013). Sanat Tarihi Dergisi Cilt/Volume: XXII, Sayı:1 Nisan, 145-164.
- Kuban, D.(1971). Modern Restorasyon İlkeleri Üzerine Yorumlar, Vakıflar Dergisi, Sayı:VIII, Ogun Kardeşler Matbaası, Ankara.
- Kuban, D. (1995). Türk Hayatlı Evi (1. Baskı). İstanbul: Ziraat Bankası.
- Kuban, D.(2000). Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu, Koruma ve Uygulama, YEM Yayınları, Ankara.
- Küçükdağ, Y. (2003). XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Balıkesir Şehrinin Fiziki, Demografik ve Sosyo-Ekonomik Yapısı, Doktora Tezi, T.C. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Konya.
- Küçükerman, Ö. (1995). Anadolu Mirasında Türk Evleri, Grafik Dizgi Matbaacılık Anonim Şirketi, İstanbul.
- Külcü, Ö. (2015). Kültürel Miras Kavramının Eğitim Açısından Önemi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği ABD, Burdur.
- Morkoç, S. (2008). Antik Dönem Yunan Evleri, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji (Klasik Arkeoloji) Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Oğuzoğlu Y. (1987). Anadolu Şehirlerinde Osmanlı Döneminde Görülen Yapısal Değişiklikler, V.Araştırma Sonuçları Toplantısı I,Kültür ve Turizm Bakanlığı, Eski Eserler Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 6.

Özdemir, M. (2017).Journal of HistoryandFuture, December 2017, Volume 3, Issue 3.

Urfalıoğlu, N. (2010). Antalya, Isparta ve Burdur Evlerinde Cephe Biçimlenişi (1. Baskı). Antalya: Suna – İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.

Uşma, G. (2021). Anadolu'daki Geleneksel Türk Evlerinin Plan, Cephe ve Süsleme Özellikleri Bağlamında İncelenmesi, Araştırma Makalesi, Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Adana.

Uzunçarşılı İ., H. (2006). Karesi Vilayeti Tarihçesi, Balıkesir; Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı.

Peşen, A.; Balıkçı, Ö. (2012). Tarihin Nefesi Doğanın sesi Edincik 27.01.2012, 6,28

Perker, Z. S. (2012, Nisan). Geleneksel Cumalıkızık Konutlarında Cephe Özellikleri ve Günümüzdeki Durum. 6. Ulusal Çatı ve Cephe Sempozyumunda Sunulan Bildiri, Bursa, Türkiye.

Polat, G.(2002). “Antandros”, İzmir Kent Kültürü Dergisi 5, 154-159.

Rukancı, F. (2018). Kültürel Mirasın Gelecek Kuşaklara Aktarılması ve Tanıtımında Yazma Eser Kütüphaneciliği, Prof. Dr. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Ankara.

Sarıalioğlu, C. (2008). Historiyografik Bir Sorunsal Olarak: “Türk Evi” (1928-1995), Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Sivrioğlu, U.T. (2018). Antik Çağdan Cumhuriyet'e Bandırma Yakın Çevresi ve Tarihi, Dora Basım- Yayın Dağıtım LTD. ŞTİ. Bursa 2018. S.213.

Su, K. (1937). 17. ve 18 yy'da Balıkesir'de Şehir Hayatı, İstanbul.

Tanyeli, U. (1999). Başlangıçtan Modernleşmeye Osmanlı Çağı, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, sayfa no:136-244.

Tanyeli, U. (1999). Genç Antik Çağ'dan Bizans'ın Sonuna, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 84,100.

Tanyeli, U. (1999). Osmanlı Öncesi Anadolu, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 106-133.

Tüfekçioğlu, A. (2015). Edincik'te Türk Devri Mimarisi ve Mezar Taşları, Edincik Belediyesi Kültür Yayınları, Bursa.

- Ünal, Z. G. (2014). Kültürel Mirasın Korunması, İSMEP Rehber Kitaplar Beyaz Gemi Sosyal Proje Ajansı, İstanbul.
- Ürer, H. (2013). Geleneksel Türk Evi Ölçeğinde Eskigediz Evlerinin Cephe Düzenlemeleri, Sanat Tarihi Dergisi Cilt/Volume: XXII, Sayı:2, Ekim 2013, 189-230
- Yılmaz, E. (2017). Geleneksel Konut Mimarisinde İç Ve Dış Mekân Kurgusunun Basmane Evleri Üzerinde İrdelenmesi, TC Adnan Menderes Üniversitesi Karacasu Memnune İnci Meslek Yüksek Okulu, Mimari Restorasyon Bölümü, Aydın.

İNTERNET KAYNAKLARI

URL1:<https://reshontheway.com/kulturel-miras-nedir-ulkemizin-kulturel-miraslari/>.
Erişim Tarihi: 07.02.2020.

URL2:<https://tr.wikipedia.org/wiki/Mekân>.
Erişim Tarihi: 07.02.2020.

URL3: <https://www.slideshare.net/ayseguly/gestalt-kurammekan>.
Erişim Tarihi:07.02.2020.

URL4: <https://tr.khanacademy.org/humanities/special-topics-art-history/arches-at-risk-cultural-heritage-education-series/arches-beginners-guide/a/what-is-cultural-heritage>.
Erişim Tarihi: 15.03.2020.

URL5:http://web.deu.edu.tr/terracottas/kumid/files/sultan_bildiri_metni.pdf.
Erişim Tarihi: 15.03.2020.

URL6: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0784192001542192602.pdf
Erişim Tarihi: 15.03.2020.

URL7:<http://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Icomos&dil=tr>.
Erişim Tarihi: 15.03.2020.

URL8:www.unesco.org.tr/.
Erişim Tarihi: 15.03.2020.

URL9:<http://www.icomos.org.tr/>.
Erişim Tarihi: 15.03.2020.

URL10:<https://www.gazeteduvar.com.tr/kultur-sanat/2016/07/12/unescunun-dunya-mirasi-listesi-nasil-belirleniyor/>.
Erişim Tarihi: 17.03.2020.

URL11: https://tr.wikipedia.org/wiki/Bereketli_Hilal.
Erişim Tarihi: 10.06.2020.

URL12: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Kült>.
Erişim Tarihi: 10.06.2020.

URL13: <http://osmansisen.blogspot.com/2012/07/gecmisten-gunumuze-anadolu-konut->
Erişim Tarihi: 10.06.2020.

URL14: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Megaron>.

Erişim Tarihi: 10.06.2020.

URL15: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Domus>.

Erişim Tarihi: 12.09.2020.

URL16: https://www.academia.edu/4957644/anadolu_ev_mimarisi_ve_türk_evleri_hakkında_genel_bilgi.

Erişim Tarihi: 12.09.2020.

URL17: <https://diyarbakirkulturturizm.org/Yapit/Details/IC-KALE/20/Artuklu-Sarayi/194>.

Erişim Tarihi: 08.11.2020

URL18: <https://islamansiklopedisi.org.tr/eyvan>

Erişim Tarihi: 08.11.2020

URL19: <https://istanbultarihi.ist/307-xvi-xvii-yuzyil-istanbul-evlerine-dair>.

Erişim Tarihi: 18.12.2020.

URL20: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/31946>.

Erişim Tarihi: 12.09.2020.

URL21: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Serender>.

Erişim Tarihi: 08.11.2020.

URL22: <https://9lib.net/article/mi%CC%87mari%CC%87-i%CC%87%C3%A7-mek%C3%A2n-elemanlari-a%C3%A7%C4%B1k%C4%B1k-elemanlar%C4%B1.7qvmdlq5>.

Erişim Tarihi: 18.12.2020.

URL23: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/8445>.

Erişim Tarihi: 18.12.2020.

URL24: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/692878>.

Erişim Tarihi: 18.12.2020.

URL25: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/89593>.

Erişim Tarihi: 18.12.2020.

URL26: <https://forestist.org/Content/files/sayilar/227/95.pdf>.

Erişim Tarihi: 11.02.2021.

URL27: <https://www.journalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON-97269-ARTICLE-ERARSLAN.pdf>.

Erişim Tarihi: 11.02.2021.

URL28: https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/11671/mod_resource/content/1/Mimarlik%20Bilgisi%207.1.%20HaftaTemel%20Yap%C4%B1%20Malzemesi%20ve%20Yap%C4%B1sal%20Sistemler.pdf

Erişim Tarihi: 22.03.2021.

URL29: <http://www.adjournal.net/articles/93/933.pdf>.

Erişim Tarihi: 14.03.2021.

URL30: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/balikesir/gezilecekyer/zagnos-pasacamisi-pasa-camisi-ve-kulliyesi>

Erişim Tarihi: 18.02.2021.

URL31: <http://www.adjournal.net/articles/93/933.pdf>.

Erişim Tarihi: 14.03.2021.

URL32: <https://www.eliabahce.com.tr/blogs/news/edincik-aydincik>.

Erişim Tarihi: 05.04.2021.

URL33: https://bandirma.bel.tr/files/215_faaliyet-raporu.pdf.

Erişim Tarihi: 26.08.2021.

URL34: <http://www.erdek.gov.tr/cografi-yapi>.

Erişim Tarihi: 26.08.2021.

URL35: <https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1YUsm1ZAXmn-a1pZZOkipCU-IjdQ&hl=tr&ll=40.34654400000001%2C27.976684999999986&z=17>

Erişim Tarihi: 26.03.2021.

URL36: http://www.arasikackm.com/m/istanbul_edincik-bandirma/yol-tarifi.

Erişim Tarihi: 26.08.2021.

URL37: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198773>.

Erişim Tarihi: 26.08.2021.

URL38: <http://www.altieylul.gov.tr/iklimi---bitki-ortusu>.

Erişim Tarihi: 05.10.2021.

URL39: <https://www.neyiilemeshur.com/balikesir/balikesir-ilinin-cogrfyasi-yuzolcumu-nufusu-ve-iklimi-2716.html>.

Erişim Tarihi: 05.10.2021.

URL40: <https://www.eliabahce.com.tr/blogs/news/edincik-aydincik>.

Erişim Tarihi: 05.10.2021.

URL41: <https://edincik-beldesi.blogspot.com/2017/02/edincikin-tarihi.html>
Erişim Tarihi: 28.03.2021.

URL42: <https://www.nufusune.com/147223-balikesir-bandirma-edincik-mahallesi-nufusu>.
Erişim Tarihi: 13.12.2021.

RESİM KAYNAKLARI

Resim 2.1 Mekân Oluşumu, <https://www.slideshare.net/ayseguly/gestalt-kurammekan>.
Erişim Tarihi: 07.02.2020.

Resim 2.2 Mekân, <https://www.outdoorzamani.com/barinak/>.
Erişim Tarihi: 07.02.2020.

Resim 2.3 Yuvarlak Kulübeli Kamp Yerleri, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 3.

Resim 2.4 Güneşte Kurutulmuş Kerpiç, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 9.

Resim 2.5 Bereketli Hilal Bölgesi, <https://gezginimgezgin.com/neolitik-doneme-ait-bir-kult-merkez-gobeklitepe/>.
Erişim Tarihi: 04.02.2020

Resim 2.6 Aşıklı Höyük Aksaray (7. Yüzyıl Sonları), Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 13.

Resim 2.7 Çatalhöyük VI. Yapı Katı Canlandırılması, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 15.

Resim 2.8 Demircihöyük Yerleşme Canlandırması (Eskişehir), Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 31.

Resim 2.9 Hassek Höyük Canlandırması (Şanlıurfa), Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 33.

Resim 2.10 Değirmentepe Evi Canlandırması (Malatya), Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 33.

Resim 2.11 Çifte Megaron'un Perspektif Görünümü, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 49.

Resim 2.12 Antandros'da Açığa Çıkarılan Geç Antik Villanın Planı, "Antandros", İzmir Kent Kültürü Dergisi 5, 2008, 470.

Resim 2.13 Peristil Avlulu Yapı, <https://metropolis.web.tr/peristil-ev/>.
Erişim Tarihi: 18.02.2020.

Resim 2.14 İnsula Kalıntısı Roma, https://tr.wikipedia.org/wiki/İnsula#/media/Dosya:Campitelli_Insula_romana_1907.JPG.
Erişim Tarihi: 18.03.2020.

Resim 2.15 Domus Şeması, https://tr.wikipedia.org/wiki/Domus#/media/Dosya:Domus_romana_Vector_002.svg.

Erişim Tarihi: 18.03.2020.

Resim 2.16 Karaçadır, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 111.

Resim 2.17 Diyarbakır Artuklu Sarayı, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/175461>.

Erişim Tarihi:12.02.2020.

Resim 2.18 Eyvan, <https://www.sanatinyolculugu.com/eyvan-nedir/>.

Erişim Tarihi: 20.03.2020.

Resim 2.19 Antakya Evinde Avlu, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 171.

Resim 2.20 Eski Kayseri Evi, <https://www.flickr.com/photos/efkansinan/46720640432>.

Erişim Tarihi: 10.04.2022.

Resim 2.21 Doğu Karadeniz Bölgesi'ne Özgü Göz Dolma Tekniği, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 175.

Resim 2.22 Karadeniz, Serender, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Serender>.

Erişim Tarihi: 12.05.2021.

Resim 2.23 Gelenekten Kopuş Ayvalık'ta Rum Evi, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 239.

Resim 2.24 Kayseri'de Ermeni Evi, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 243.

Resim 2.25 Geleneksel Türk Evi Örneği-1 (Edincik), Melike Nur Hanaylı Arşivi, 2020.

Resim 2.26 Geleneksel Türk Evi Örneği-2 (Edincik), Melike Nur Hanaylı Arşivi, 2020.

Resim 2.27 Türk Evi Eyvanlı Plan Şeması, <https://erenozkaradeniz.medium.com>.

Erişim Tarihi: 18.03.2020.

Resim 2.28 Konya'da Bulunan Sırçalı Medrese'nin Ana Eyvanı, <https://www.gzt.com/arkitekt/mekanlara-deger-kazandiran-oge-eyvan-3562000>.

Erişim Tarihi: 19.03.2020.

Resim 2.29 Türk Evinin Aile ile Birlikte Büyüyebilmesi, Cengiz Bektaş, Türk Evi, Yem Yayın, İstanbul, 2019, 41.

Resim 2.30 Asya Çadırının İç Düzeni ve Genel Görünümü: 1- Giriş, 2- Yan Örtü, 3-Üst Örtü, 4-Ateş Yeri, 5- Kerevet, 6- Bölme, 7- Sandık ve Denkler, 8- Eyer ve Koşumlar, 9- Demir Askılık, Prof. Önder Küçükerman, Anadolu Mirasında Türk Evleri, Grafik Dizgi Matbaacılık Anonim Şirketi, İstanbul, 1995, 42.

- Resim 2.31 Çadır Yaşam Düzeni ile Ev Yaşam Birimlerinin Ortak Alan Kıyaslaması, Prof. Önder Küçükerman, Anadolu Mirasında Türk Evleri, Grafik Dizgi Matbaacılık Anonim Şirketi, İstanbul, 1995, 46.
- Resim 2.32 Türk Evinde Serin Tutma ve Isıtmanın Yapı İçindeki Değişik Çözümleri: 1- Serinletilen Yazlık Ev, 2- Isıtılan Kişi, 3- Isıtılan Oda, 4- Kış Odaları, 5-Kolay Isıtılan Kışlık Ev, Anadolu Mirasında Türk Evleri, Grafik Dizgi Matbaacılık Anonim Şirketi, İstanbul, 1995, 58.
- Resim 2.33 Anadolu'daki Türk Evinde Odaların Çevreyle İlişkileri (Üst Kat), Anadolu Mirasında Türk Evleri, Grafik Dizgi Matbaacılık Anonim Şirketi, İstanbul, 1995.
- Resim 2.34 Türk Evinde Oda ve Sofa İlişkisinin Oluşturduğu Plan Düzenleri. 1, 2, 3, 4 - Sofasız, 5, 6, 7, 8 - Dış Sofalı, 9, 10, 11, 12 - İç Sofalı, 13, 14, 15, 16 - Orta Sofalı, Anadolu Mirasında Türk Evleri, Grafik Dizgi Matbaacılık Anonim Şirketi, İstanbul, 1995, 174-175.
- Resim 2.35 Esenli Mahallesi No:1, Konya, Hacı Kadirlerin Evi, Cengiz Bektaş, Türk Evi, Yem Yayın, İstanbul, 2019, 115.
- Resim 2.36 Türbe Sokak No:22 Akşehir, Cengiz Bektaş, Türk Evi, Yem Yayın, İstanbul, 2019, 116.
- Resim 2.37 Selçuk Mahallesi, Dizdarzade Hasan Bey Sokak, No:1, Antalya, Cengiz Bektaş, Türk Evi, Yem Yayın, İstanbul, 2019, 117.
- Resim 2.38 Balbey Mahallesi, Süleyman Efendi Sokak, No:6, Antalya, Cengiz Bektaş, Türk Evi, Yem Yayın, İstanbul, 2019, 117.
- Resim 2.39 Hamambaşı Konağı, 18. Yüzyıl, Hasköy, Cengiz Bektaş, Türk Evi, Yem Yayın, İstanbul, 2019, 118.
- Resim 2.40 Sadullah Paşa Yalısı, 18. Yüzyıl, Çengelköy, Cengiz Bektaş, Türk Evi, Yem Yayın, İstanbul, 2019, 119
- Resim 2.41 Eğimli Arazide Yapısal Kuruluş ve Çevre İlişkisi, Anadolu Mirasında Türk Evleri, Grafik Dizgi Matbaacılık Anonim Şirketi, İstanbul, 1995, 64.
- Resim 2.42 Adana ve Kütahya Bölgesinde Orta Alan ve Oda İlişkisi, Anadolu Mirasında Türk Evleri, Grafik Dizgi Matbaacılık Anonim Şirketi, İstanbul, 1995, 66.
- Resim 2.43 Anadolu'daki Türk Evlerinin Çok Değişik Ekonomik Etkenlere Bağlı Biçimlendirilmiş Üç Örneği: 1- İmam Evi, 2- Tüccar Evi, 3, Üst Düzey Yönetici Evi, Anadolu Mirasında Türk Evleri, Grafik Dizgi Matbaacılık Anonim Şirketi, İstanbul, 1995, 70.
- Resim 3.1 1944 tarihli Ernst, Egli Planı Egli, E., Balıkesir İmar raporu, 1944, <http://www.adjournal.net/artic/es/93/933.pdf>.

Erişim Tarihi:12.02.2022.

Resim 3.2 Yıldırım Camii (1388), <https://www.devletialiyeyi.com/yildirim-camii-ve-kulliyesi-5109.html>.

Erişim Tarihi:12.02.2022.

Resim 3.3 Balıkesir Gar Binası (1913), <https://www.flickr.com/photos/138805278@N05/39005487681>.

Erişim Tarihi:12.02.2022.

Resim 3.4 Zağnos Paşa Camii (1461) <https://gezilecekyerler.com/karesi/balikesir-zagnos-pasa-camii/>.

Erişim Tarihi:12.02.2022.

Resim 3.5 Zağnos Paşa Camii Plan şeması, <https://tr.pinterest.com/pin/626633735622455655/>.

Erişim Tarihi:12.02.2022.

Resim 3.6 Saat Kulesi (1901) <https://www.google.com.tr/amp/s/amp.onedio.com/haber/balikesir-de-nereye-gidilir-sorusunun-cevabi-balikesir-e-gittiginizde-mutlaka-gormeniz-gereken-18-yer-1020682>.

Erişim Tarihi:12.02.2022.

Resim 3.7 Karesi İdadisi (1886), https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Balikesir_Faculty_of_Fine_Arts-2.JPG.

Erişim Tarihi:12.02.2022.

Resim 3.8 Edincik, <https://www.eliabahce.com.tr/blogs/news/edincik-aydincik>.

Erişim Tarihi:20.02.2022.

Resim 3.9 Edincik İşaretli Harita, 2022, <https://www.kgm.gov.tr/SiteCollectionImages/KGMimages/Haritalar/turistik.jpg>.

Erişim Tarihi:10.03.2022.

Resim 3.10 Edincik Konumu, http://www.arasikackm.com/m/istanbul_edincik-bandirma/yol-tarifi.

Erişim Tarihi:10.03.2022.

Resim 3.11 Tahire Hanımın Evi-Edincik, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.

Resim 3.12 272 Numaralı Edincik Evi, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.

Resim 3.13 Edincik Bölgesinde Üç Döneme Ait Yapı Örnekleri, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.

Resim 3.14 Edincik Evlerinin Kot Farkına Göre şekillenmesi, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.

- Resim 3.15 Edincik Evlerinden Oda Örnekleri, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.16 Edincik Evlerinden Yüklük ve Depolama Alanı Örnekleri, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.17 Edincik Evlerinden Eski ve Modernleştirilmiş Mutfak Örnekleri, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.18 Edincik Evlerinden İç Mekân Merdiven Örneği, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.19 Edincik Evlerinden Dükkân ve Depo Örnekleri, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.20 Edincik Evlerinin Parsel Konumuna Göre Cephe Görünümü Örneği, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.21 Edincik Evleri Dış Mekân Kapısı, İç Mekân Kapısı, Kapı Tokmağı Örneği, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.22 Edincik Evlerinden Pencere Örnekleri, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.23 Edincik Evlerinden Kepenkli ve Parmaklıklı Pencere Örnekleri, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.24 Edincik Evlerinden Oluklu ve Alaturka Kiremitli Kıırma Çatı Örnekleri, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.25 Tahire Hanım Evi İç – Dış Görünüm, Edincik, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.26 Akif Bey Konağı İç – Dış Görünüm, Edincik, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.27 C1- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.28 C2- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.29 C3- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.30 C4- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.31 C7- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.32 C5- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.33 C6- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
- Resim 3.34 C8- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.

Resim 3.35 C9- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.36 C10- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.37 C11- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.38 C12- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.39 C13- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.40 C14- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.41 C15- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.42 C16- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.43 C18- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.44 C19- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.45 C17- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.46 C20- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.47 C21- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.48 C22- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.49 C23- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.50 C24- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.51 C25- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.52 C26- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.53 C27- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.54 C28- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.
Resim 3.55 C29- Cephe Görünümü, Melike Nur Hanaylı Arşiv, 2022.

ŞEKİL KAYNAKLARI

Şekil 2.1 Mekânsal Etki Yaratan Kompozisyon Ögeleri, Dış Mekan-İç Mekan, Aydınlı, Semra., (1992), Mimarlıkta görsel analiz, İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

Şekil 3.1 Edincik Evi Plan Şeması Örnekleri, Bandırma Belediyesi Arşivi, 2021.

Şekil 3.2. Edincik Vaziyet Yerleşim Planı, Bandırma Belediyesi Arşivi, 2021.

Şekil 3.3. Edincik Seçili Alan Analiz Planı, Melike Nur Hanaylı Arşivi, 2022.

TABLO KAYNAKLARI

Tablo 3.1 Edincik / Seçili Alan Tescilli Yapı Sayıları Oranı, Melike Nur Hanaylı Arşivi, 2022.

Tablo 3.2 Seçili Alanda Bulunan Yapıların Grafik Dağılımı, Melike Nur Hanaylı Arşivi, 2022.

Tablo 3.3 Seçili Alanda Bulunan Yapıların Tablo Dağılımı, Melike Nur Hanaylı Arşivi, 2022.

ÖZGEÇMİŞ